

T. C.  
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
İŞLETME ANABİLİM DALI  
YÖNETİM VE ORGANİZASYON PROGRAMI  
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE YÖNELİK KAMUSAL  
DESTEKLER VE BUNUN ALGILANMASINA  
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

**Sevinç VICİR**

Danışman  
**Prof. Dr. Necati Taşkiran**

2007

## YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Kamusal Destekler ve Bunun Algılanmasına Yönelik Bir Araştırma**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yaratılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Sevinç VICİR

## YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

### Öğrencinin

**Adı ve Soyadı** :  
**Anabilim Dalı** :  
**Programı** :  
**Tez Konusu** :  
**Sınav Tarihi ve Saati** :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarih ve ..... Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini ..... dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerek,5se tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI  O OY BİRLİĞİ ile  O  
DÜZELTME  O\* OY ÇOKLUĞU  O  
RED edilmesine  O\*\* ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır.  O\*\*\*  
Öğrenci sınava gelmemiştir.  O\*\*

\* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.  
\*\* Bu halde adayın kaydı silinir.  
\*\*\* Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.  Evet  
Tez mevcut hali ile basılabilir.  O  
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.  O  
Tezin basımı gerekliliği yoktur.  O

### JÜRİ ÜYELERİ

### İMZA

.....  Başarılı  Düzeltme  Red .....

.....  Başarılı  Düzeltme  Red .....

.....  Başarılı  Düzeltme  Red .....

## ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Kamusal Destekler ve Bunun

Algılanmasına Yönelik Bir Araştırma

Sevinç VICİR

Dokuz Eylül Üniversitesi  
Sosyal Bilimleri Enstitüsü  
İşletme Anabilim Dalı  
Yönetim ve Organizasyon Programı

KOBİ’ler, ülke ekonomileri için büyük bir önem taşımaktadır. KOBİ’ler bir ekonominin sosyo-ekonomik yapısı çerçevesinde endüstrileşmesinin, sağlıklı kentleşmenin, optimum dağılım ve ticaret uygulamalarının sürükleyici faktörü ve vazgeçilmez ögesidir. Evrenselleşen piyasa ekonomisinin temeli olan rekabetin yerleşmesi ve devam ettirilebilmesi, KOBİ’lerin varlığına bağlıdır.

Ülke ekonomilerine bu ve bunun gibi birçok katkısı olan KOBİ’lerin desteklenmesi ise, ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, KOBİ’lerin ülke ekonomileri için önemini ortaya koymak, Türkiye’de KOBİ’lere yönelik destekleri tanıtmak ve KOBİ’lerin söz konusu desteklerden faydalanabilme durumunu analiz etmek, desteklerin daha uygulanabilir hale getirilebilmesi için alternatifler sunmaktır.

“Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Kamusal Destekler ve Bunun Algılanmasına Yönelik Bir Araştırma” konulu tez çalışmasının KOBİ’lerin geçmişi, bugünü ve geleceği ile ilgili bütünlük bir projeksiyon sunması, KOBİ’lerin önemini bir kez daha vurgulayarak KOBİ’lere dikkat çekmesi ve Türkiye’de KOBİ’lere yönelik desteklerin daha uygulanabilir hale getirilmesine yönelik alternatiflerle ilgili literatüre katkıda bulunması ve bu konuda çalışmada bulunan araştırmacılara faydalı bir kaynak olması umut edilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** 1) KOBİ’LER, 2) KOBİ’lerin Önemi, 3) Kamusal Destekler

## **ABSTRACT**

### **Thesis of Master Programme**

### **Public Supports Oriented to SMEs and A Research Oriented to The Perception of This in Turkey**

**Sevinç VICIR**

**Dokuz Eylul University  
Institute Of Social Sciences  
Department of Business Administration  
Programme of Management and Organization**

**SMEs are very important for the national economies. SMEs are the fascinating and indispensable factors of the industrialization within the framework of socio-economic constitution, healthy urbanization, optimum distribution and trade applications. Settlement and sustenance of the competition that is the basic of universal market economy are bound up to the SMEs.**

**Supporting of the SMEs are really important. The aim of this study is to show the importance of the SMEs for the national economies, to introduce the supportings oriented to the SMEs and to analyse the benefit of SMEs support in Turkey, to show the alternatives to make the supports more practicable.**

**The thesis study named “Public Supports Oriented to SMEs and A Research Oriented to The Perception of This in Turkey” presents projection about the past, today and future of the SMEs, stresses on the importance of the SMEs, to present alternatives to make the supportings more practical and to contribute to the literature and it is hoped that this study will be a useful resource for researchers.**

**Anahtar Kelimeler: 1) SMEs, 2) Importance of the SMEs, 3) Public Supports**

**TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE YÖNELİK KAMUSAL  
DESTEKLER VE BUNUN ALGILANMASINA  
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

**TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE YÖNELİK KAMUSAL  
DESTEKLER VE BUNUN ALGILANMASINA  
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

YEMİN METNİ	II
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	X
ŞEKİL LİSTESİ	XIII
TABLO LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	XIV

**BİRİNCİ BÖLÜM  
KOBİ’LERİN TANITIMI**

1. 1. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	2
1. 1. 1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi	2
1. 1. 2. Cumhuriyet Dönemi	3
1. 2. KOBİ TANIMLARI	4
1. 2. 1. Bazı Ülkelere Göre KOBİ Tanımları	5
1. 2. 2. Bazı Uluslar arası Kuruluşların KOBİ Tanımları	7
1. 2. 3. Türkiye’de Farklı Kuruluşların KOBİ Tanımları	9
1. 3. KOBİ’LERİN ÖZELLİKLERİ	13
1. 3. 1. KOBİ’lerin Ortak Özellikleri	13
1. 3. 2. KOBİ’lerin Nitel ve Nicel Özellikleri	14

1. 4. KOBİ'LERİN SAĞLADIĞI YARARLAR, EKONOMİK VE SOSYAL SİSTEME KATKILARI	19
1. 5. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN YERİ VE ÖNEMİ	22
1. 6. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ'LERİN YERİ VE ÖNEMİ	24
1. 7. KOBİ'LERİN DIŞ TİCARETTEKİ YERİ	27
1. 8. KOBİ'LERİN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ	31
1. 9. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOBİ ÖRGÜTLENMESİ	36
1. 9. 1. Dünyada KOBİ'lerin Örgütlenme Modelleri	36
1. 9. 2. Türkiye'de KOBİ'lerin Örgütlenme Modelleri	37
1. 10. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN TEMEL SORUNLARI	42
1. 11. KOBİ'LERİN TEMEL SORUNLARINA İLİŞKİN ÇÖZÜM YOLLARI	46

## İKİNCİ BÖLÜM

### KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLER ve DESTEKLERİN KOBİ'LERİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ

2. 1. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLER	50
2. 1. 1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Destekleri	51
2. 1. 2. Hazine Müsteşarlığı Destekleri	52
2. 1. 3. Dış Ticaret Müsteşarlığı Destekleri	54
2. 1. 4. KOSGEB Destekleri	55
2. 1. 5. Devlet Plânlama Teşkilatı Destekleri	74
2. 1. 6. TÜBİTAK TEYDEP Destekleri	74
2. 1. 7. Maliye Bakanlığı Destekleri	76
2. 1. 8. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Destekleri	78
2. 1. 9. Türk Patent Enstitüsü Destekleri	79
2. 1. 10. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu Destekleri	79
2. 1. 11. İhracatçı Birlikleri Destekleri	80
2. 1. 12. İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi Destekleri	81
2. 1. 13. Milli Prodüktivite Merkezi Destekleri	82
2. 1. 14. Türk Standartları Enstitüsü Destekleri	82

2. 1. 15. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı Destekleri	83
2. 1. 16. İktisadi Kalkınma Vakfı Destekleri	86
2. 1. 17. Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Geliştirme Vakfı Destekleri	87
2. 1. 18. TOSYÖV Destekleri	88
2. 1. 19. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Destekleri	89
2. 1. 20. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Destekleri	90
2. 1. 21. KOBİ Borsası / Gelişen İşletmeler Piyasası Destekleri	91
2. 1. 22. Kredi Garanti Fonu Destekleri	92
2. 1. 23. Kalkınma ve Yatırım Bankaları Destekleri	95
2. 1. 24. Halk Bankası Destekleri	97
2. 1. 25. Diğer Ticaret Bankalarının Destekleri	101
2. 1. 26. KOBİ'lere Destek Sağlayan Diğer Kuruluşlar	102
2. 2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLER	105
2. 3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN KOBİ'LERİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ	110

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN ALGILANMASINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3. 1. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN ALGILANMASINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	111
3. 1. 1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	111
3. 1. 2. Araştırmanın Kapsamı	112
3. 1. 3. Araştırmanın Metodolojisi	112
3. 1. 4. Araştırmanın Sonuçları	113
3. 1. 5. Araştırma Sonuçlarının Genel Değerlendirmesi	138
SONUÇ VE ÖNERİLER	141
KAYNAKLAR	149



EKLER

EK A

ÜST YAZI VE ANKET FORMU

163

EK B

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN TANIMI,  
NİTELİKLERİ VE SINIFLANDIRILMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

167

## KISALTMALAR

<b>AB</b>	Avrupa Birliği
<b>ABİGEM</b>	AB-Türkiye İş Geliştirme Merkezleri Projesi
<b>AECM</b>	Avrupa Karşılıklı Garanti Kuruluşları Birliği
<b>AYB</b>	Avrupa Yatırım Bankası
<b>AYF</b>	Avrupa Yatırım Fonu
<b>BGZ</b>	Berlin Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu
<b>BKE</b>	Bölgesel Kalkınma Enstitüsü
<b>BM</b>	Birleşmiş Milletler
<b>ÇOŞ</b>	Çok Ortaklı Dış Ticaret Şirketi
<b>DB</b>	Dünya Bankası
<b>DEİK</b>	Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
<b>DİE</b>	Devlet İstatistik Enstitüsü
<b>DPT</b>	Devlet Plânlama Teşkilatı
<b>DTM</b>	Dış Ticaret Müsteşarlığı
<b>DTÖ</b>	Dünya Ticaret Örgütü
<b>DTSS</b>	Dış Ticaret Sermaye Şirketi
<b>EGS</b>	Ege Giyim Sanayi ve Dış Ticaret A. Ş.
<b>FKA</b>	Fransız Kalkınma Ajansı
<b>GAP-GİDEM</b>	Girişimci Destekleme Merkezleri Projesi
<b>GİAD</b>	Genç İşadamları Derneği
<b>GİP</b>	Gelişen İşletmeler Piyasası
<b>İGEME</b>	İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi
<b>İKV</b>	İktisadi Kalkınma Vakfı
<b>İMKB</b>	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
<b>İŞKUR</b>	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
<b>JBIC</b>	Japon Kalkınma Bankası
<b>KALDER</b>	Kalite Derneği
<b>KFW</b>	Alman Kalkınma Bankası
<b>KGF</b>	Kredi Garanti Fonu
<b>KOBİ</b>	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme

<b>KOBİF</b>	KOBİ Bilgi ve Eğitim Fuarı
<b>KOSGEB</b>	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
<b>KSS</b>	Küçük Sanayi Sitesi
<b>KÜGEM</b>	Küçük İşletmeleri Geliştirme Merkezi
<b>MEGEP</b>	E-Ticaret Eğitimleri Projesi
<b>MEKSA</b>	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
<b>MESS</b>	Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Eğitim Vakfı
<b>MPM</b>	Milli Prodüktivite Merkezi
<b>NMCP</b>	Hollanda Yönetim İşbirliği Programı
<b>OECD</b>	Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
<b>ORTKA</b>	Ortak Kullanım Atölyesi
<b>ORTLAB</b>	Ortak Kullanım Laboratuvarı
<b>OSB</b>	Organize Sanayi Bölgesi
<b>PAGEV</b>	Türk Plastik Sanayicileri Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı
<b>s.</b>	Sayfa No
<b>SDŞ</b>	Sektörel Dış Ticaret Şirketi
<b>SİAD</b>	Sanayici ve İşadamları Derneği
<b>TEDAŞ</b>	Türkiye Elektrik Dağıtım A. Ş.
<b>TEKMER</b>	Teknoloji Geliştirme Merkezi
<b>TESK</b>	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
<b>TESKOMB</b>	Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Birliği
<b>TEYDEP</b>	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
<b>TİKA</b>	Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
<b>TKB:</b>	Türkiye Kalkınma Bankası

<b>TOBB</b>	Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği
<b>TOSYÖV</b>	Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
<b>TPE</b>	Türk Patent Enstitüsü
<b>TSE</b>	Türk Standartları Enstitüsü
<b>TSKB</b>	Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası
<b>TTGV</b>	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
<b>TÜBİTAK</b>	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
<b>TÜRKAK</b>	Türk Akreditasyon Kurumu
<b>TÜSİAD</b>	Türkiye Sanayi ve İşadamları Derneği
<b>TÜSSİDE</b>	MEB-TÜBİTAK Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü
<b>vd.</b>	Ve Diğerleri
<b>YASED</b>	Yabancı Sermaye Derneği
<b>YDD</b>	Yönetim Danışmanları Derneği

## ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kredi Garanti Fonu Başvuru Aşamaları	s. 93
---	-------

## TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Japonya’da KOBİ Tanımı	s. 5
Tablo 2. Malezya’da KOBİ Tanımı	s. 6
Tablo 3. Fransa’da KOBİ Tanımı	s. 6
Tablo 4. İtalya’da KOBİ Tanımı	s. 7
Tablo 5. Avrupa Birliği’nde KOBİ Tanımı	s. 8
Tablo 6. Türkiye’deki Farklı Kuruluşların KOBİ Tanımları	s. 11
Tablo 7. Bazı Ülke Ekonomilerinde KOBİ’lerin Payları	s. 24
Tablo 8. KOBİ’lerin AB İçindeki Dağılımı 2003 (%)	s. 25
Tablo 9. KOBİ’lerin AB İçindeki İstihdam Etkileri 2003 (%)	s. 26
Tablo 10. SDŞ’lerin İllere Göre Dağılımı	s. 41
Tablo 11. SDŞ ve Ortaklarının Sektörel Dağılımı	s. 42
Tablo 12. KOBİ’lerin Kredilerden Yararlanma Oranı (1995–1999)	s. 44
Tablo 13. KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerine Tahsis Edilen Yatırım ve İşletme Kredileri	s. 53
Tablo 14. Dış Ticaret Müsteşarlığınca İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kapsamında 2002 Yılında KOBİ’lere Sağlanan Destekler	s. 55
Tablo 15. KGF Yıllar İtibariyle Verilen Kefaletler	s. 94
Tablo 16. KGF İşletme Büyüklüğüne Göre Verilen Kefaletler/2006	s. 95
Tablo 17. Topluluk Yardımları	s. 107

## GİRİŞ

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ), tüm ülkelerin ekonomilerinde önemli bir yere sahiptir. KOBİ'ler, ülkelerin sosyo-ekonomik yapısında temel taş görevi üstlenmekte ve ekonomik gelişmenin temel gücü olarak görülmektedir. Değişen konjoktüre daha kolay uyum sağlayabilen KOBİ'ler, yenilikleri daha kolay hayata geçirebilmektedir. KOBİ'ler daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlamakta, daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkânı yaratmakta, teknolojik yeniliklere daha yatkın olmakta, bölgeler arası dengeli kalkınmayı sağlamakta ve bireylerin tasarruflarını teşvik etmektedir.

KOBİ'lerin taşımakta oldukları avantajlar göz önüne alındığında, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için ne denli önemli oldukları anlaşılmaktadır. Bu anlamda KOBİ'ler desteklenerek, taşıdıkları avantajlardan mümkün olduğunca faydalanılmalıdır.

Ülkelere düşük finansman kaynaklarıyla işyeri kurmak, küçük tasarrufları katma değere dönüştürmek ve istihdam sağlamak gibi büyük katkıları olan KOBİ'lerin, Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede desteklenmesi ayrı bir önem taşımaktadır.

Türkiye'de KOBİ'lere yönelik Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOSGEB, Devlet Plânlama Teşkilatı, TÜBİTAK, TEYDEP, Maliye Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, İhracatçı Birlikleri, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Milli Produktivite Merkezi, Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, İktisadi Kalkınma Vakfı, Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Geliştirme Vakfı, TOSYÖV, TOBB, İMKB, KOBİ Borsası-Gelişen İşletmeler Piyasası, Kredi Garanti Fonu, Kalkınma ve Yatırım Bankaları ve Halk Bankası gibi kuruluşlar tarafından sunulan destekler vardır.

Özetlemek gerekirse, KOBİ'ler Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ekonominin temel düzenleyicisi olarak çok büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de KOBİ'lere sunulan destekler ise; finansman, yatırım, yarım kalmış yatırımların ekonomiye kazandırılması, danışmanlık, eğitim, bilgi, istihdam, işbirliği, elektrik enerjisi, ortak kullanım atölyeleri, pazar, ihracat, AR-GE ve fuar katılım destekleri biçiminde sıralanabilmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de KOBİ'lere sunulan kamusal destekleri ve söz konusu desteklerin KOBİ'lerce nasıl algılandığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Birinci bölümde; Türkiye'de KOBİ'lerin tarihsel gelişimi, KOBİ tanımları ve özellikleri, KOBİ'lerin sağladığı yararlar, ekonomik ve sosyal sisteme katkıları, Avrupa'da, Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde yeri ve önemi, dış ticaretteki yeri, güçlü ve zayıf yönleri, dünyada ve Türkiye'de KOBİ örgütlenmesi, KOBİ'lerin temel sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm yolları ele alınmıştır. KOBİ'lerin tarihsel gelişimi ele alınarak, geçmişe ışık tutulması; KOBİ kavramının tanımlanarak anlaşılmasının sağlanması hedeflenmektedir.

İkinci bölümde; Türkiye'de ve Avrupa'da KOBİ'lere yönelik destekler ele alınmıştır. KOBİ'lere yönelik destekler, öncelikle desteği veren kuruluşlar temel alınarak sunulmuş; daha sonra söz konusu destekler sıralanmıştır. İkinci bölümün sonunda da, Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan desteklerin KOBİ'lerin performanslarına etkisi ortaya konulmuştur.

Üçüncü ve sonuncu bölümde ise, KOBİ'lere sağlanan desteklerin algılanmasına yönelik yapılan araştırmanın sonuçları ele alınmıştır. KOBİ'lere sunulan desteklerin, KOBİ'lere ne şekilde faydalı olduğu veya faydalı olmadığı ortaya çıkarılıp; geleceğe yönelik tedbirlerin alınmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Türkiye'de KOBİ'lere sunulan desteklerin daha işlevsel ve etkin hale getirilmesiyle, ülke ekonomisi için çok büyük önem taşıyan KOBİ'lerin sorunlarının azaltılarak, daha güçlü olmalarını sağlamak umut edilmektedir.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### KOBİ'LERİN TANITIMI

Bütün ekonomilerin vazgeçilmez temel bir bileşeni olan KOBİ'ler, birçok yönden büyük bir öneme sahiptir. KOBİ'ler ekonomiye dinamizm kazandırma, istihdam sağlama ve yeni iş imkânı yaratma, esneklik ve yenilikleri teşvik etme, bölgesel kalkınmayı hızlandırma gibi katkılar sağlamaktadır (Küçük, 2005; 198, Yılmaz, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/Ekimdergi2004/Beytullah.htm>).

Türkiye'de KOBİ'ler, ekonominin dinamik birimleri olarak ekonomik ve sosyal sisteme olan katkıları nedeniyle, son yıllarda eskiye oranla daha fazla önem kazanmaya başlamıştır (Boşgelmez, 2003; <http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00304.pdf>). Türkiye ekonomisi için KOBİ'ler bu derece önemliyken, KOBİ tanımlanması, tek bir tanım üzerinde görüş birliğine varılması oldukça güç olmaktadır. Bunun nedeni ise, KOBİ belirlemek amacıyla kullanılan ölçütlerde hem bilim adamlarının ve araştırmacıların arasında hem de aynı ülkedeki çeşitli kişi, kurum ve kanunların tanımları konusunda, işletmelerin faaliyet kollarına ve kullandıkları üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye ve işletmelerin türüne göre değişikliklerin söz konusu olmasıdır (Civan ve Tekinkuş, 2002; 386).

Nitel ve nicel birtakım özellikleri bulunan KOBİ'ler, güçlü ve zayıf yönleri de bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye'de faaliyette bulunan KOBİ'ler, finansman başta olmak üzere tedarikte, üretimde, pazarlama gibi alanlarda da temel sorunlarla karşılaşmaktadır. KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunların daha iyi anlaşılabilmesi ve bu sorunlara ilişkin çözüm yöntemlerinin geliştirilebilmesi açısından, KOBİ'lerin zayıf yönlerinin incelenmesi bir zorunluluktur (Şimşek, 2002; 19).

Bu bağlamda birinci bölümde; Türkiye'de KOBİ'lerin tarihsel gelişimi, KOBİ tanımları, KOBİ'lerin özellikleri, sağladığı yararlar, ekonomik ve sosyal sisteme katkıları, KOBİ'lerin yeri ve önemi, dış ticaretteki yeri, güçlü ve zayıf



yönleri, KOBİ örgütlenmeleri, Türkiye’de KOBİ’lerin temel sorunları ve söz konusu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ele alınmaktadır.

## **1. 1. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERİN TARİHSEL GELİŞİMİ**

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, Türkiye’de oldukça eski bir geçmişe sahiptir (Bulmuş vd., 1990; 17). KOBİ’lerin tarihsel gelişimi, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere iki başlıkta ele alınabilir (Savaşır, 1999; 3–9):

### **1. 1. 1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi**

KOBİ’lerin varlığı açısından Türkiye, diğer ülkelerde az rastlanabilecek bir geçmişe sahiptir. Küçük işletmelerin önemini çok iyi takip eden Türk toplumu, sosyal ve ekonomik açıdan bunu değerlendirmiştir. 13. yüzyılda Ahi Teşkilâtı kurulmuştur. Bu teşkilât sosyal güvenlik, iş ahlâkı, meslek bilgisi ve dayanışması sağlamıştır.

İstanbul’un Fethi’nden 18. yüzyılın ortalarına kadar geçen zaman, Osmanlı Devleti için çok parlak bir dönem olmuş, sanat ve ticaret hayatı üstün bir seviyeye ulaşmıştır. Ahilik sistemi ve gelenekleri, daha sonra kurulan Lonca Teşkilâtları çok önemli yararlar sağlamıştır. Bu dönemde esnaf, sanatkâr altın çağını yaşamıştır; el sanatları ve küçük sanayideki gelişmeler artmıştır. Böylece birçok şehir sadece kendi bünyesinde üretilen ürün ile dünya piyasalarında ün kazanır hale gelmiştir (KOSGEB, 1993; 21 Aktaran Savaşır, 1999; 3).

Batı’da Birinci Sanayi Devrimi’nin doğmasına kadarki zaman içinde Osmanlı Devleti dokuma, dericilik ve el sanatlarında dünyada söz sahibi olurken; diğer yandan ürün standartlarını ilk uygulayan ülke durumuna da ulaşmıştır (Olalı vd., 1993; 36 Aktaran Savaşır, 1999; 3).

Ancak buhar makinelerinin Batı sanayinde kullanılmaya başlanması, Avrupa’da seri üretim ve teknolojik değişikliklerin meydana gelmesine sebep

olmuştur. Dolayısıyla ticaret merkezleri Avrupa'ya kaymaya başlamıştır. Avrupa'da bu gelişmeler meydana gelirken; Osmanlı İmparatorluğu'nun el sanatları ve küçük sanayide yaşadığı parlak dönem loncaların bozulması, dış ticaretin zayıflaması, kapitülasyonlar ve ülkede hızlı bir mali kriz yaşanmasıyla sona ermiştir, Türk esnaf ve sanatkârları vergi yükü altında ezilmeye başlamıştır.

### **1. 1. 2. Cumhuriyet Dönemi**

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun yirmibeş-otuz yılı uzun süren savaşlarla doludur. Bu savaşlar, ülkedeki tüm sınaî ve ticari faaliyetleri durma noktasına getirmiştir. Fakat Cumhuriyet'in ilanı ile, Atatürk'ün önderliğinde sanayileşmenin önemine dikkat çekilmiştir. Sanayiye canlandırmak amacıyla "Sanayi Kanunu" gibi birçok kanun çıkarılmış, çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için ileri ve gelişmiş bir Türk toplumu hedef alınmıştır. Sanayinin kredi ihtiyacı için "Sanayi ve Maadin Bankası" kurulmuş, bu banka daha sonra "Sümerbank" adını almıştır. Bu gelişmelere rağmen, 1923 İzmir Birinci İktisat Kongresi'ne Türkiye; çok geri kalmış iş hayatı, basit teknoloji ile çalışan ve örgütlenmemiş küçük işletmelerle gelmiştir.

1923 İzmir Birinci İktisat Kongresi'nde Türkiye ekonomisinin politika ve stratejileri belirlenmiştir. 1924 yılında ise, dağınık bir yapıda olan ve oldukça önemli sorunlara sahip esnaf, sanatkâr ve küçük üretici kesimini bir örgüt altında birleştirmeyi öngören "Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu" yürürlüğe girmiştir. 1927 yılında özel teşebbüsü teşvik amaçlı tedbirlerin getirildiği ve 1942 yılına kadar yürürlükte kalması öngörülen "Teşvik Sanayi Kanunu" çıkarılmıştır.

1933–1938 yılları arasında; sanayileşme gayretlerinin arttığı, birçok sınaî tesisin Devlet eliyle kurulduğu ve kalkınmada Devlet'in faal bir rol aldığı, ekonomik ve sosyal hayatta olumlu gelişmelerin görüldüğü "Planlı Devletçilik" dönemi başlamıştır. 1933 yılında esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicinin kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla Türkiye Halk Bankası kurulmuştur.

1950'den sonra izlenen hızlı sanayileşmeye bağlı olarak, 1957 yılında “Sanayi Sicili Kanunu” çıkarılarak yürürlüğe girmiştir. Kanun, büyük işletmeleri kapsadığı gibi; esnaf-sanatkâr-küçük üretici kesimi içinde bir tanımlama yapılması gereği üzerinde durmuştur.

1960'dan sonraki yıllarda Türk Ekonomisi'nde planlı kalkınma dönemi başlamıştır. Kalkınma planlarında KOBİ'lere yönelik çeşitli politika ve tedbirlere yer verilmiştir: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968–1972) KOBİ'ler, “Küçük Sanayi ve El Sanatları” başlığı altında ayrı ayrı ve dar çerçevede ele alınmıştır. Planda yer alan politika ve tedbirler doğrultusunda gerçekleşen hedef, “Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi”nin (KÜSGEM) kurulmasıdır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979–1983), ilk defa küçük sanayi kesimi ile esnaf ve sanatkârların tanımı ayırarak planda yer almıştır. Ayrıca KÜSGEM'in yerine, 1983 yılında “Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET)” faaliyete geçirilerek, KOBİ'lerin teknik ve idari konudaki bilgi ihtiyaçları Türkiye genelinde karşılanmaya çalışılmıştır. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994) kapsamında ise, 1990 yılında KOSGEB'in (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) kurulup, KÜSGET'in yerini alması küçük işletmeler ile istihdam politikaları ilişkilerine, sağlıklı ve çok daha açık çözümler getirebilecek bir gelişme sayılabilir.

Her dönemde olduğu gibi, bugünde sanayide kalkınma ve ekonomik gelişmenin arzu edilen seviyeye ulaşması; KOBİ'lerin gelişmesi ve desteklenmesiyle mümkündür ki; Türkiye'de bugün birçok kuruluş KOBİ'lere destek vermekte ve bu kuruluşların sayıları giderek artmaktadır.

## **1. 2. KOBİ TANIMLARI**

KOBİ (Küçük ve Orta Ölçekli İşletme) tanımlanması, tek bir tanım üzerinde görüş birliğine varılması oldukça güç olmaktadır. Bunun nedeni ise, KOBİ belirlemek amacıyla kullanılan ölçütlerde hem bilim adamlarının ve araştırmacıların arasında hem de aynı ülkedeki çeşitli kişi kurum ve kanunların tanımları konusunda,

işletmelerin faaliyet kollarına ve kullandıkları üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye ve işletmelerin türüne göre değişikliklerin söz konusu olmasıdır (Civan ve Tekinkuş, 2002; 386).

### 1. 2. 1. Bazı Ülkelere Göre KOBİ Tanımları

Uluslar arası bir KOBİ tanımı bulunmamasına rağmen, nitel ve nicel çeşitli tanım ölçütleri kullanılmaktadır. Aşağıda bazı ülkelere göre KOBİ tanımları yer almaktadır (Küçük, 2005; 103):

**Japonya Tanımı:** İmalat ve ticaret sektörleri ayrı ayrı değerlendirilmiş olup, imalat sektöründe 1–4 personel istihdam eden işletmeler cüce, 5–19 personel istihdam edenler çok küçük, 20–299 personel istihdam edenler ise küçük ve orta ölçekli işletme olarak ele alınmıştır. İmalat sektöründeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin sermayesi 100 Milyon Yen’den fazla olmamalıdır.

**Tablo 1. Japonya’da KOBİ Tanımı**

Sektör	Çalışan Kişi Sayısı	Sermaye Miktarı
İmalat Sektörü	300 Kişiye Kadar	100 Milyon Yen’e Kadar
Ticaret Sektörü	100 Kişiye Kadar	30 Milyon Yen’e Kadar
Hizmetler	50 Kişiye Kadar	10 Milyon Yen’e Kadar

(Kaynak: Akgemci, 2001; 12)

**Malezya Tanımı:** Malezya’da işletmeler istihdam ettikleri personel sayısına göre sınıflandırılmaktadır. Aşağıdaki tabloda görülmektedir (Akgemci, 2001; 13).

**Tablo 2. Malezya’da KOBİ Tanımı**

<b>Ölçek</b>	<b>Çalışan Kişi Sayısı</b>
Küçük İşletmeler	1–49 Kişi
Orta İşletmeler	50–199 Kişi
Büyük İşletmeler	200’den Fazla Kişi

(Kaynak: Akgemci, 2001; 13)

**Almanya Tanımı:** Bir KOBİ cenneti olarak görülen Almanya’da 1–49 personel istihdam eden işletmeler küçük, 50–499 personel istihdam eden işletmeler ise orta ölçekli işletme olarak ele alınmıştır. KOBİ’lerin yıllık satış tutarları 50 Milyon Euro’yu geçemez ([www.europeancommission/newsmedefinition](http://www.europeancommission/newsmedefinition) Aktaran Küçük, 2005; 103).

**Fransa Tanımı:** Fransa’da yasal düzenlemelere göre küçük ve orta ölçekli işletme; genel olarak yöneticilerin şahsen ve doğrudan doğruya mali, teknik, sosyal, ahlâki ve yasal zorunluluklar üstlendiği işletmeler olup, bu konuda resmi bir tanım yoktur. Aşağıdaki tabloda istihdam edilen personel sayısına göre işletme ölçekleri yer almaktadır (Akgemci, 2001; 10).

**Tablo 3. Fransa’da KOBİ Tanımı**

<b>Ölçek</b>	<b>Çalışan Kişi Sayısı</b>
Küçük İşletmeler	1–99 Kişi Arasında
Orta İşletmeler	100–250 Kişi Arasında
Büyük İşletmeler	250 Kişiden Fazla

(Kaynak: Akgemci, 2001; 11)

**İtalya Tanımı:** Resmi bir tanımın olmadığı İtalya’da devletin finansman yardımlarında kullanılmak üzere, küçük ve orta ölçekli işletmeleri belirlemek üzere

çeşitli ölçütler geliştirilmiştir. Uygulamada kullanılan ölçülerden en geçerli olanları, çalışan kişi sayısı ve sabit sermaye yatırım tutarıdır (Akgemci, 2001; 11).

**Tablo 4. İtalya’da KOBİ Tanımı**

Ölçek	Çalışan Kişi Sayısı
Çok Küçük İşletmeler	1–19 (Dâhil) Kişi Arası
Küçük İşletmeler	20–99 (Dâhil) Kişi Arası
Orta İşletmeler	100–250 (Dâhil) Kişi Arası
Büyük İşletmeler	250 Kişiden Fazla

(Kaynak: Akgemci, 2001; 11)

**Yunanistan Tanımı:** Yunanistan’da yapılan tanımlarda ölçüt olarak istihdam edilen personel sayısı esas alınmıştır. İşveren dâhil 0–9 arası personel istihdam eden işletmeler çok küçük, 10–99 arası personel istihdam eden işletmeler küçük, 100 ve daha fazla personel istihdam eden işletmeler de orta ve büyük ölçekli işletme olarak ifade edilmiştir (Savaşır, 1999; 48).

### 1. 2. 2. Bazı Uluslar arası Kuruluşların KOBİ Tanımları

Ulusal ekonomilere sağladıkları mal/hizmet ve istihdam katkılarıyla önemli bir role sahip olan KOBİ’lerde haksız rekabetin önlenmesi, tüketicilerin mağdur edilmemesi, ortak sorunlara ortak çözümler bulunabilmesi amacıyla KOBİ sınıfına giren işletmelerin belirlenmesinin gerekliliği ortadadır. Ancak bu belirlemeyle birtakım yaptırımlar belirli işletmelere uygulanabilecek, belirli ayrıcalıklar da ilgili gruba giren işletmelere tanınabilecektir. Bu amaçla, bazı uluslar arası kuruluşlar tarafından KOBİ’lerin tanımları yapılmış ve sınırları belirlenmiştir (Kargül, 1997; 1, Küçük, 2005; 104).

**OECD Tanımı:** OECD’nin küçük ve orta ölçekli işletme konusunda kabul ettiği sınıflandırmada, sadece işletmelerde istihdam edilen personel sayısı esas

alınmaktadır (Vinde, 1995; 2). Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'na (OECD) göre; 20'den az personel istihdam eden işletmeler çok küçük, 20–99 arasında personel istihdam eden işletmeler küçük, 100–499 arasında personel istihdam eden işletmeler orta ölçekli işletme olarak kabul edilmektedir (Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, 2006; 19).

**BM'nin KOBİ Tanımı:** Birleşmiş Milletlerin (BM) 1958 yılında Mısır, İsrail ve Türkiye'yi kapsayan bir raporunda, sanayi sektöründe personel sayısı 10'un altında kalan işyerleri küçük sanayi işletmesi olarak kabul edilmiştir (Küçük, 2005; 104).

**Dünya Bankası KOBİ Tanımı:** Dünya Bankası, 1–50 personel istihdam eden işletmeleri küçük ölçekli işletme, 51–200 personel istihdam edenleri orta ölçekli işletme, 200'den çok personel istihdam edenleri büyük işletme olarak tanımlamaktadır (İpekgil ve Marangoz, 2002; <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDER>).

**AB KOBİ Tanımı:** Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler, istihdam edilen personel sayısı ile yıllık ciroları veya bilançolarına göre tanımlanmaktadır. Bu sayı işletmedeki tüm personel sayısını kapsamaktadır. Aşağıdaki tablo AB'de KOBİ tanımını yansıtmaktadır (<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?>).

**Tablo 5. Avrupa Birliği'nde KOBİ Tanımı**

<b>KOBİ Tanımı</b>	<b>Personel Sayısı</b>	<b>Yıllık Ciro veya Bilânço</b>
Mikro Ölçekli İşletme	10'dan az	2 Milyon Euro'ya Kadar veya 2 Milyon Euro'ya Kadar
Küçük Ölçekli İşletme	50'den az	10 Milyon Euro'ya Kadar veya 10 Milyon Euro'ya Kadar
Orta Ölçekli İşletme	250'den az	50 Milyon Euro'ya Kadar veya 43 Milyon Euro'ya Kadar

(Kaynak:<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=3&fId=10&prnId>)

Avrupa Birliği'nde KOBİ'lerin tanımlanmasında ele alınan diğer bir ölçüt ise, bağımsızlık düzeyidir. Bağımsızlık düzeyi, hisselerin veya sermayesinin %25'inden fazlası büyük bir grup tarafından sahip olunmayan anlamına gelmektedir. Fakat bu şart iki durumda aşılabilmektedir (Yonar, <http://www.usak.org.uk/junction.asp>):

- Eğer işletmenin sermaye sahipleri kamu yatırım ortaklıkları, risk sermayesi şirketleri veya kurumsal yatırımcılar ise,
- Eğer işletme sermayesi, hisselerinin kime ait olduğunun belirlenemeyeceği kadar küçük hisselerle bölünmüş ise ve eğer işletme sermayesinin %25 veya daha fazlasının tek bir işletme tarafından üstlenilmemiş olduğunu veya sermayesinin küçük ve orta ölçekteki işletme tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olduğunu yasal olarak belirtirse.

### 1. 2. 3. Türkiye'de Farklı Kuruluşların KOBİ Tanımları

Türkiye'de KOBİ'ler üzerinde görüş birliğine varılmış bir tanım yoktur. KOBİ'ler çeşitli örgütler tarafından farklı şekilde tanımlanmıştır. Aşağıda Türkiye'deki farklı kuruluşların KOBİ tanımları yer almaktadır (Akay vd., 2003; 7–8, <http://www.isbank.com.tr/dosya/e>, <http://www.econturk.org/Turkisheconom>):

**KOSGEB Tanımı:** Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) imalat sanayinde istihdam edilen personel sayısını esas almakta olup; 1–50 arası personel istihdam eden imalat sanayi işletmelerini küçük sanayi, 51–150 arası personel istihdam eden imalat sanayi işletmelerini orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak tanımlamaktaydı (Küçük, 2005; 105). Fakat KOSGEB'in KOBİ tanımı değişmiştir (Karar Sayısı: 2005/9617). Bu değişiklik sonucu KOSGEB'e göre; 250 kişiden az yıllık personel istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilânçosu 25.000.000YTL' yi aşmayan işletmeler KOBİ tanımı içerisinde yer almaktadır (<http://www.ikitelli.kosgeb.gov.tr/bpi.asp?caid=>).

**Halk Bankası Tanımı:** Türkiye Halk Bankası istihdam edilen personel sayısı ve işletmenin net sabit yatırımlarını esas almakta olup; normal KOBİ işyerinde en çok 250 personel istihdam eden, kanuni defter kayıtlarındaki “arsa ve bina hariç”



sabit yatırım net tutarı 950 milyar TL'ye kadar olan üretim ve onarım faaliyetlerinde bulunan işletmelerdir. Teşvik belgeli KOBİ; imalat ve tarım sanayinde faaliyet gösteren 1–9 arası personel istihdam eden mikro ölçekli, 10–49 arası personel istihdam eden küçük ölçekli, 50–250 arası personel istihdam eden orta ölçekli ve kanuni defter kayıtlarında “arsa ve bina hariç” sabit yatırım net tutarı 950 milyar TL'yi aşmayan işletmelerdir ([http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/1,1065,0\\_2](http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/1,1065,0_2)).

**Devlet İstatistik Enstitüsü:** Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) personel sayısını esas almakta olup; çok küçük işletmeler 1–9 arası personel istihdam eden işyerleri, küçük ölçekli işletmeler 10–49 arası personel istihdam eden işyerleri, orta ölçekli işletmeler 50–99 arası personel istihdam eden işyerleridir ([http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf)).

**Hazine Müsteşarlığı:** Hazine Müsteşarlığı istihdam edilen personel sayısı ile işletmenin makine-teçhizat yatırımını esas almakta olup; 1–9 arası personel istihdam eden işletmeler çok küçük işletmeler, 10–49 arası personel istihdam eden işletmeler küçük ölçekli, 50–250 arası personel istihdam eden işletmeler orta ölçekli işletmelerdir. Buna ek olarak en fazla 400 milyar TL tutarında sabit yatırım harcaması yapan işletmelerin tüm yatırımları KOBİ kapsamında değerlendirilmektedir ([http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf)).

**Dış Ticaret Müsteşarlığı:** Dış Ticaret Müsteşarlığı KOBİ'leri imalat sanayinde faaliyette bulunan ve 1–200 arası personel istihdam eden; gerçek usulde defter tutan, arsa ve bina hariç sabit sermaye tutarı bilanço net değeri itibariyle \$ 2 milyon karşılığı TL'yi aşmayan işletmeler olarak tanımlamaktadır (<http://www.isbank.com.tr/dosya>).

**Türkiye İhracat Kredi Bankası:** Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank); istihdam edilen personel sayısı, net satış hâsılatı ve/veya mali bilanço ve işletme türünü esas almakta olup, bağımsız işletmeleri KOBİ olarak tanımlamakta ve kısa vadeli TL krediler kapsamında KOBİ ihracat kredisi için 1–200 arası personel istihdam eden ve sabit sermaye yatırımları \$ 2 milyonu geçmeyen imalat

sanayi işletmelerini esas almaktaydı. ([http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf)). Fakat Türkiye İhracat Kredi Bankası, KOSGEB gibi 2005/9617 sayılı kararlarla KOBİ tanımını değiştirmiştir. Buna göre Eximbank, 1 ile 250 arasında personel istihdam ettiğini SSK kayıtları ile belgeleyen (SSK son 1 aylık bildirgeyle), yıllık net satış hâsılatı ve/veya mali bilânçosu 25 Milyon YTL'yi aşmayan, imalat sanayi alanında faaliyette bulunan imalatçı, imalatçı/ihracatçı işletmeleri KOBİ olarak nitelendirmektedir (<http://www.traderoots.org/turkeytrip%5CMurat%20>).

**TOSYÖV Tanımı:** Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV) ölçüt olarak, istihdam edilen personel sayısını esas almaktadır. 1–5 arası personel istihdam eden işletmeleri çok küçük işletme, 5–100 arası personel istihdam eden işletmeleri küçük ölçekli işletme, 100–200 arası personel istihdam eden işletmeleri orta ölçekli işletme olarak tanımlamaktadır ([http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf)).

**Tablo 6. Türkiye'deki Farklı Kuruluşların KOBİ Tanımları**

Kuruluş	İşletme Büyüklüğü (Personel Sayısı)			
	Çok Küçük	Küçük	Orta	Büyük
KOSGEB		1–50	51–150	150+ iken, 250+ olmuştur.
Halk Bankası				250+
Devlet İstatistik Enstitüsü	1–9	10–49	50–99	99+
Hazine Müsteşarlığı	1–9	10–49	50–250	250+
Dış Ticaret Müsteşarlığı				200+
Türkiye İhracat Kredi Bankası				200+ iken, 250+ olmuştur.
TOSYÖV	1–5	5–100	100–200	200+

Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Türkiye’de KOBİ’lere hizmet veren her kurum ve kuruluş farklı bir KOBİ tanımından hareket etmektedir. Bu nedenle uygulamada farklılıklar oluşmakta ve KOBİ’lerin bir kısmı bazı uygulamaların içinde yer alırken, diğer bazı uygulamaların dışında kalabilmektedir. Buna ek olarak, tanımların birbirinden farklı olması KOBİ’lere yönelik istatistiklerin farklı sonuçlar vermesine neden olmaktadır. Bazı KOBİ tanımlarının sadece imalat sanayi işletmelerini kapsamına alması, diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin kapsam dışında kalmasına neden olmakta ve mevcut devlet teşviklerinden yararlanamama durumu ile karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Diğer yandan AB yolundaki Türkiye için, KOBİ tanımlarının AB tanımı ile uyumlaştırılması zorunlu hale gelmiştir ve Türk KOBİ tanımı, AB ile uyumlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu’nun 2005/9617 sayılı kararı ile kabul edilen “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” 18 Kasım 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır (Ek B). Yönetmelik yayım tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girmiştir. Türkiye’nin KOBİ tanımlarını uyumlaştırması sonucu, işletmelerin bağımsızlığına ilişkin olarak AB limitleri benimsenmiştir.

Söz konusu yönetmeliğin 4. maddesine göre “yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, bir ekonomik faaliyette bulunan birimler” işletme olarak tanımlanmaktadır. KOBİ’ler ise yönetmelikte aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (<http://www.abigem.org/TR/Ana/BelgeGoster.aspx>):

Mikro işletme 10 kişiden az yıllık personel istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilânçosu 1 milyon YTL’yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmelerdir. Küçük işletme 50 kişiden az yıllık personel istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilânçosu 5 milyon YTL’yi aşmayan işletmelerdir. Orta büyüklükteki işletme 250 kişiden az yıllık personel istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilânçosu 25 milyon YTL’yi aşmayan işletmelerdir.

Yönetmeliğe göre KOBİ’ler, diğer işletmeler ile olan sermaye veya oy hakkı ilişkilerine göre bağımsız işletmeler, ortak işletmeler ve bağlı işletmeler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Yeni tanımla getirilen bağımsızlık ilkesi yönetmelikte şu şekilde tanımlanmaktadır: Gerçek veya tüzel kişilerin sahip olduğu ve bu yönetmeliğe göre

ortak veya bağılı işletme sayılmayan bir işletme başka bir işletmenin % 25 veya daha fazlasına sahip değilse, herhangi bir tüzel kişi veya kamu kurum ve kuruluşu veya birkaç bağılı işletme tek başına veya müştereken bu işletmenin % 25 veya daha fazla hissesine sahip değilse, konsolide edilmiş hesaplar düzenlemiyorsa ve konsolide hesaplar düzenleyen başka bir işletmenin hesaplarında yer almıyorsa ve bu nedenle bağılı bir işletme değilse, bağımsız işletme olarak kabul edilmektedir.

Sonuç olarak; Türkiye’de KOBİ tanımı için, istihdam edilen personel sayısının dikkate alındığı açıktır. Bunun yanında 18 Kasım 2005 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan söz konusu yönetmelik sonucunda, Türkiye KOBİ’lere yönelik devlet yardımlarında objektifliği sağlamaya yönelik resmi bir KOBİ tanımına sahip olmuştur ve farklı KOBİ tanımlarının yarattığı kargaşanın sona ermesine yönelik adım atmıştır (Müftüoğlu, <http://www.ostimgazetesi.com/article.asp?intArticleID>).

### **1. 3. KOBİ’LERİN ÖZELLİKLERİ**

#### **1. 3. 1. KOBİ’lerin Ortak Özellikleri**

KOBİ’lerin ortak özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Küçük, 2005; 108–109)

**Bağımsız Olma:** Büyük işletmelerde yöneticilerin üzerinde yönetim kurulu, firma sahibi veya hisse sahiplerinin doğrudan baskıları söz konusu iken; bazı istisnai durumlar göz ardı edildiğinde KOBİ’lerin sadece sahipleri tarafından yönetildiği görülmektedir. Dolayısıyla işletmenin aynı zamanda sahibi olan yöneticinin üzerinde böyle bir baskıdan söz edilemez. Böylece hareket serbestliğine sahip olan girişimciler yeni düşüncelerini uygulayabilirler, yeni buluşlar ortaya koyup hayallerini gerçekleştirebilirler, yeteneklerini kanıtlayabilirler.

**Girişim Yeteneği:** Miras, başka fırsatların yokluğu gibi nedenler işletme kurmanın temel nedenleri arasında gösterilse de, işletme kurmanın en önemli nedeni girişimcilik güdüsüdür. İşletme sahibi olmak, sadece yeterli sermayeye sahip

olunarak elde edilecek bir değer değildir. Gerekli finansal imkânlarla sahip olmakla birlikte, işletme sahibi olmayarak başkalarının yanında çalışmaya devam eden birçok insan vardır. Girişim yeteneği özel bir değerdir ve risk üstlenebilme, geleceği öngörebilme gibi temel nitelikleri içerir.

**Kişisel İlişkiler:** KOBİ’lerde genellikle yönetim işlevini girişimci yürütür. Böylece sayısı az olan personelini yakından tanıma fırsatı bulur. İşveren-işçi ilişkileri informel bir yapı kazanır. KOBİ’lerde müşteriyle ilişkilerde de çoğu kez bir samimiyet, dostluk hâkimdir.

### **1. 3. 2. KOBİ’lerin Nitel ve Nicel Özellikleri**

KOBİ’lerin nitel ve nicel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Küçük, 2005; 109–115)

KOBİ’lerin temel ortak özellikleri yanında, onları büyük işletmelerden ayıran ve aynı zamanda KOBİ’lerin sınırlarını belirleyen ölçütler olarak nitel ve nicel özellikleri mevcuttur.

#### **KOBİ’lerin Nitel Özellikleri**

**KOBİ Sahipliğine İlişkin Nitel Özellikler:** KOBİ’lerde girişimci aynı zamanda, işletmenin sahibi olan ve işletmeyi yöneten kişidir. Girişimcinin bu üç özelliği birden taşıması oldukça zordur. Sahibi olduğu KOBİ’nin aynı zamanda yöneticisi de olan girişimci, işletmeyle sadece yöneticilik ilişkisi olan başka bir yöneticiden daha farklı bir konuma sahiptir.

**KOBİ’lerin Örgütsel Yapısına İlişkin Nitel Özellikler:** KOBİ’lerin örgütsel yapısına ilişkin nitel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- KOBİ'lerin Yönetim İşlevine İlişkin Nitel Özellikleri:

Büyük işletmelerde yönetim işlevinden profesyonel yöneticiler sorumluyken, KOBİ'lerde yönetim işlevi aynı zamanda işletmenin sahibi olan girişimciler tarafından yürütülmektedir. KOBİ'lerde yönetim anlayışı, idarenin genellikle aileden birilerine devredilmesi nedeniyle değişmez. Çıkar çatışması veya güç mücadelesi dolayısıyla yetki karmaşası da olmadığından, KOBİ'ler ortaya çıkabilecek herhangi bir aksamaya müdahale edebilecek esnekliğe sahiptir.

KOBİ'nin sahibi aynı zamanda yönetimi de gerçekleştirdiği için, bütün yetkileri kendisinde toplar ve bu güçlü pozisyonları, subjektif veya irrasyonel kararlar vermesine neden olabilir (Küçük, 2005; 111). İşletme sahibinin yönetim işlevini tek başına üstlenmesiyle aşırı yorulması, aileye ilişkin konuların yönetime yansması, işletme sahibindeki yetersizlik ve sorunların, yönetimi doğrudan etkilemesi oldukça sık karşılaşılan durumlardandır (Ferruh, 2000; 20).

- KOBİ'lerin Finansman İşlevine İlişkin Nitel Özellikleri:

KOBİ'lerde genellikle ayrı bir finansman bölümü mevcut değildir. Finansmanla ilgili işler, genellikle girişimci tarafından yürütülmektedir. Uzman personel çalıştırmanın yüksek maliyetinden dolayı, sadece ödeme ve tahsilâtı takip edebilecek yetenekli kişiler bazı KOBİ'lerde istihdam edilirler.

Politik baskı oluşturmamaları nedeniyle kredi almaları son derece güç olan KOBİ'lere kredi verilecek olsa dahi, teminat olarak girişimcinin kişisel varlıklarının istenmesi nedeniyle kredi almanın bu riskli hali girişimciyi korkutmaktadır. Genellikle emek-yoğun teknoloji kullanan KOBİ'ler, sabit varlıklar üzerinden ayrılan amortisman yoluyla sağlanan oto finansman durumundan da çok az yararlanırlar.

- KOBİ'lerin Pazarlama İşlevine İlişkin Nitel Özellikleri:

KOBİ'lerde genellikle pazarlama işlevini işletme sahibi yerine getirir. Dolayısıyla gelişmiş bir pazarlama anlayışından söz etmek zordur. Zaten KOBİ'ler maddi yetersizliklerden dolayı reklâm ve satış sonrası hizmetler gibi pazarlama araçlarından yeterince yararlanamaz ve düzenli bir piyasa araştırması yapamazlar.

Birçok karar işletme sahibinin tecrübelerine dayanarak alınır, fakat satış yapılan müşterilerle doğrudan ilişki kurulduğundan bu müşterileri işletmeye bağlayabilirler.

Küçük olmalarıyla orantılı olarak pazar üzerinde fazla etkili olamayan KOBİ'ler, verilen teşviklere rağmen ihracata çok fazla giremezler. Fakat kitle pazarlamasının mümkün olmadığı, talebin sürekli değiştiği piyasalarda değişken talep şartlarına hemen uyum sağlayabilen KOBİ'ler başarılı olabilmektedir.

- KOBİ'lerin Tedarik İşlevine İlişkin Nitel Özellikleri:

KOBİ'lerin sipariş hacmi düşük seviyelerde kaldığından, faktör satın alımlarında fazlaca fiyat indirimi sağlanamamaktadır. Finansal olarak karşılamalarının çok zor olduğu yüklü siparişlere girmeleri durumunda yukarıda sayılan özelliklerinden dolayı, satış hızı da yeterince yüksek olmadığından bu seferde depolama maliyetleri artacaktır. Buna ek olarak KOBİ'ler, genellikle sipariş üzerine üretim yaptıklarından, talep edecekleri üretim faktörleri aldıkları siparişe göre değişecek ve vadeli malzeme tedarikine gidemeyeceklerdir.

- KOBİ'lerin Üretim İşlevine İlişkin Nitel Özellikleri:

KOBİ'lerde genellikle emek-yoğun üretim tekniği kullanılmaktadır. Yığın üretimden genelde uzak olan KOBİ'ler, daha çok sipariş üzerine üretim yaparlar. Bu siparişler bazen bir firmanın bütün ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde iken, bazen de büyük firmalarca ihtiyaçları olan ara malları farklı KOBİ'lere paylaştırılarak sipariş verilebilir.

- KOBİ'lerde Çalışan Personele İlişkin Nitel Özellikler:

KOBİ'lerde genellikle emek-yoğun teknoloji kullanılmakta ve düşük vasıflı eleman istihdam edilmektedir (<http://www.isbank.com.tr/dosya>).

KOBİ'lerde ast-üst ilişkileri yüz yüzedir. Personelin ücret düzeyi büyük işletmelere göre genellikle daha düşük olduğu halde, işyerinden memnun olanların yüzdesi çok daha fazladır (Ibid. s. 65 Aktaran Küçük, 2005; 113). KOBİ'lerde

Çalışanlar yeteneklerini daha kolay gösterebilmekte ve dllendirilebilmektedir. İşe yabancılaşmanın KOBİ’lerde pek görülmemesinin nedenlerinden biri de budur.

### **KOBİ’lerin Nicel zellikleri**

**Personel Sayısı:** İşletmede alışan personel, işletmenin ölçek büyüklüğünü veya faaliyet hacmini belirleme özelliğine sahiptir. Nicel olarak kolayca ölçülebilmektedir. Fakat sadece sigortalı işçiyi kapsaması, çalışanların niteliği ve çalışma süreleri hakkında bilgi vermemesi gibi eksiklikleri vardır.

**Makine Sayısı:** KOBİ’lerin ölçek büyüklüklerinin ifade edilmesinde de kullanılan makine sayısı, tespitinin kolay olması gibi bir kolaylık sunmaktadır. Fakat retim farklı aşamalardan oluşuyor, dolayısıyla da farklı nitelikteki makineler kullanılıyorsa veya farklı teknolojiye sahip makineler söz konusu ise, homojenlik olmaması nedeniyle makinelerin sayısının toplam olarak ifade edilmesi doğru olmayacaktır.

**Üretim Kapasitesi:** Kapasite genellikle bir üretim oranı veya belirli bir zaman içindeki üretim miktarı olarak tanımlanır (Kobu, 1999; 233). Genelde işletme büyüklüğüyle aynı anlamda kullanılan üretim kapasitesi, nicel olarak belirlenebilme sorunuyla karşı karşıyadır. Üretim kapasitesi denilirken, kastedilen kapasitenin hangi kapasite çeşidi olduğu önemlidir. Fiili kapasite miktarı, genellikle teorik kapasite miktarına eşit olmaz. Maksimum kapasitenin yakalanabilmesi, çoğu kez mümkün değildir.

**Sabit Varlıkların ve Makine Parkının Değeri:** Sabit varlıklar üretim faaliyetinde kullanılan makine, tesis, arazi, bina gibi varlıklardır. Hatta diğer gayrimenkuller de bu çerçevede sabit varlıklardır. Bazı durumlarda sosyal tesisler, bazı durumlarda da arazi gibi kalemler ölçek büyüklüğünü ifade etme kabiliyetinden yoksun olduklarından, bu başlık altında değerlendirmeleri doğru olmamaktadır. Bu nedenle sabit varlıkların önemli bir kısmını oluşturan ve gayrimenkuller gibi üretime



direkt katkısı olmayan kalemleri dışarıda bırakan makine parkı değerinin esas alınması daha doğru olacaktır.

Makinelerin fiziki birimleriyle değil, parasal değer olarak ele alınmaları daha anlamlı olacaktır. Özellikle enflasyonist ortamlarda, makinelerin parasal değerleri belirlenebilirse, makine parkı değeri önemli bir nicel ölçüt olarak ifade edilebilir.

**Satış Tutarı ve Katma Değer:** Satış tutarı, belli bir dönemde yapılan satış miktarının para ile ifadesidir. Ölçek büyüklüğünün belirlenmesinde en fazla kullanılan ölçütlerden birisidir. Satış miktarı sabit kalsa dahi, satış fiyatındaki değişimler satış tutarını değiştireceğinden fiyat artışları son derece önemlidir. Fakat ürünün geçtiği bütün aşamalar yerine, sadece son satış aşamasını dikkate alması ve işletmenin potansiyel üretim miktarına değil de, fiili üretim miktarına göre hesaplanması taşıdığı sakıncalardır. Bu nedenle katma değer için esas alınması daha doğru olacaktır.

Katma değer, bir işletmede meydana getirilen iktisadi değerlerin toplamıdır. Katma değer, iki şekilde belirlenebilir. Birinci yolda, toplumun çeşitli kesimlerinin ilgili KOBİ'den elde ettikleri kazançlar toplanarak katma değere ulaşılır. Katma Değer = Kâr (İşletme Sahibinin Geliri) + Ücret Toplamı (İşletmede Çalışanların Geliri) + Ödenen Vergi Tutarı (Devletin Geliri).

İkinci yolla ise, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği satış tutarından diğer işletmelere ödenen malzeme ve yarı mamul ödemeleri çıkarılır. Katma Değer = Satış Tutarı – Diğer İşletmelerden Yapılan Alımlar.

KOBİ'lerin önemli nicel özellikleri açıkladıktan sonra, literatürdeki diğer bazı nicel özellikleri de şöyle sıralanabilir (Küçük, 2005; 115, <http://www.kosgeb.gov.tr>): Kullanılabilir alan ve hacim, makinelerin iş zamanı fonu toplamı, kullanılan malzeme miktarı, işletmede tüketilen enerji miktarı, toplam çevirici güç, öz sermaye, işletmenin toplam sermayesi, ödenen vergi tutarı, malzeme maliyeti, enerji maliyeti, yıllık amortisman tutarı gibi...

#### **1. 4. KOBİLERİN SAĞLADIĞI YARARLAR, EKONOMİK VE SOSYAL SİSTEME KATKILARI**

Ekonomiye kazandırdığı dinamizm ile bir ekonominin canlılığının barometresi olan KOBİ'ler, ekonomik kalkınma süreci içinde her geçen gün önem kazanmış ve tüm ekonomilerde en önemli bileşen olmuştur. Çünkü KOBİ'ler sadece büyük işletmelerin ürettiği aynı mal ve hizmetleri üretip, onları rekabetçi ortama çekerek ekonomiye canlılık kazandıran işletmeler değil; aynı zamanda büyük işletmelerin kullandıkları mamul ve yarı mamul girdileri üreterek onların gelişimini de tamamlayan işletmelerdir. Böylelikle ekonomide bir “yan sanayi” oluşturarak, büyük işletmelerle ortak bir yaşam kurmaktadır. Dolayısıyla KOBİ'ler, ekonomik kalkınmaya bir yandan kendi başlarına büyüklerle rekabet içinde nihai ürün veya hizmet üreterek katkıda bulunurken; diğer yandan da büyük işletmeleri tamamlayarak ekonomik kalkınmaya birlikte katkıda bulunurlar (Sarıaslan, 2001; 29). KOBİ'ler ulusal ekonomiye sağladıkları istihdam, mal ve hizmetlerle önemli bir role sahip bulunmaktadır (Kargül, 1997; 1). Ekonomilerin temel dinamiklerini oluşturan KOBİ'lerin ekonomik, siyasi istikrar ve sosyal barışı sağlamada da önemli rolleri mevcuttur (Civan ve Tekinkuş, 2002; 388).

KOBİ'ler daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlamaktadır, daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkânı yaratmaktadır, talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum gösterebilmektedir, teknolojik değişikliklere daha yatkındır, bölgeler arası dengeli kalkınmayı sağlar, gelir dağılımındaki çarpıklıkları en alt düzeye indirir, bireysel tasarrufları teşvik eder, yönlendirir ve hareketlendirir, büyük sanayi işletmelerinin vazgeçilmez destekleyicisi ve tamamlayıcısıdır, politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurudur, demokratik toplumun ve liberal ekonominin ana sigortalarından biridir (Haspolat, <http://www.edevlet.net/eTurkiye/e-kobi.pdf>). KOBİ'ler yeni fikir ve buluşların kaynağıdır, işgücü ve finansman gibi kullanılmayan kaynakların kullanımını sağlayarak yaşam düzeyinin yükselmesinde etkilidir (Budak, 1994; 31). KOBİ'ler ekonomik dalgalanmalara büyük işletmelerden daha az duyarlı olmakta ve

bu dalgalanmalardan dolayı oluşabilecek olumsuzlukları elimine edebilmekte, geçici talepleri karşılamakta ve ani fiyat artışlarını engellemektedir (Erarı, 2001; 116).

**Rekabetin Korunması:** Rekabet, piyasada çok sayıda firmanın olmasını gerektirir. Serbest piyasa ekonomisinin işlerliğini koruyabilmesi için, piyasaya giriş ve çıkışın serbest olması, piyasada çok satıcının bulunması şarttır. Dolayısıyla KOBİ'ler, söz konusu piyasada rekabetin korunmasında çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Küçük, 2005; 201).

Bir ekonomide KOBİ'lerin çok sayıda ve tüm ülkeye yayılmış olması, ekonominin değişim ve gelişim sürecine, toplumun tüm ekonomik birimlerinin yaratıcılığının katkıda bulunmasına imkân sağlayacaktır. Böylece toplumun tüm ekonomik birimlerinin yaratıcı girişimleri sonucu oluşacak rekabet ortamı ve bu ortamın bir ekonomiye kazandıracığı canlılık ve dinamizm, KOBİ'lerin en önemli fonksiyonlarından birisi olmaktadır (Sarıaslan, 2001; 30).

**Orta Sınıfın Korunması ve Denge unsuru Olması:** KOBİ'ler gelir yelpazesi içinde denge unsurudur. Bu denge sadece sosyal yönden değil, ekonomik açıdan da önem taşımaktadır. KOBİ'ler toplumda orta sınıfı teşkil eder ve orta sınıfın güçlü olması da toplumu gerek ekonomik gerekse toplumsal yönden dengeli kılar (Küçük, 2005; 201).

Birçok toplumda orta gelir grubunda yer alanların önemli bir bölümünü serbest meslek sahibi olan kişiler oluşturmaktadır. Orta sınıf güçlü olunca refah ölçüsü itibariyle toplumsal sınıflar arasında uçurumlar azalır. Gelirin daha dengeli dağılımı, sosyal huzursuzlukların en aza indirilmesi, bölgeler arası gelir farklılıklarının giderilmesi veya bunlar gibi toplumsal barışa katkıda bulunacak yapılanmalar güçlü bir orta sınıf ile sağlanabilir (Küçük, 2005; 202).

**Sermaye Birikimine Katkıları:** KOBİ'ler, aileden sağlanan veya şahısların kendi birikimleri ile kolaylıkla kurulabilir. Dolayısıyla yastık altında, sandıklarda atıl bekleyen kaynaklar yatırıma dönüştürülebilir. Kısaca küçük birikimlerle, aile

birikimlerinin doğrudan yatırımlara yansıtılmasında KOBİ'ler yararlı işlevleri yerine getirir, yöresel sermaye ve girişimci kaynaklarının verimli biçimde kullanımını sağlar (Küçük, 2005; 202).

**İstihdama Olumlu Katkıları:** Birçok küçük ve orta ölçekteki işletme, istihdama çok önemli katkıda bulunmaktadır (Alpugan, 1994; 21). KOBİ'lerin ülke ekonomilerinde ilgi odağı olmalarının ilk ve en önemli nedeni, bu tür işletmelerin istihdam sağlama ve yeni iş yaratmadaki rolleri olmuştur. 1970'li yıllara kadar ekonomik kalkınmanın özünü oluşturan ve hızla gelişen büyük işletmelerin, 1973 petrol krizi ile ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin içine girdiği ekonomik durgunluk ve gerileme döneminde iş hacimlerini daraltmaları sonucu işsizlik önemli ölçüde artmıştır. KOBİ'lerin önemi de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Çünkü KOBİ'ler, esnek yapıları gereği o dönemdeki ekonomik koşullara kendilerini kolaylıkla uyarlayarak krizi çok kolay atlattırlardır. İstihdam imkânlarını daraltmadıkları gibi, büyük işletmelerin boş bıraktıkları pazar bölümlerini doldurarak istihdam imkânlarını arttırmışlardır. KOBİ'lerin istihdam için büyük bir kaynak olduğunun anlaşılması sonucu, bu işletmelerin mevcut olanlarını korumak ve yenilerinin de kuruluşunu teşvik etmek için özellikle gelişmiş ülkelerde çeşitli devlet politikaları uygulamaya konulmuştur (Sarıaslan, 2001; 31).

KOBİ'ler, çoğu zaman iş deneyimi olmayan ve düşük vasıflı işçiler istihdam etmektedir. Bu istihdam tarzı, ekonomiye iki biçimde yarar sağlamaktadır. Bu durum bireyler arasındaki geçici işsizliği mümkün olduğu ölçüde aşağıya çekmekte, diğer yandan da bu gibi kimselerin istihdamı sayesinde iş eğitimi ve çalışma tecrübesi kazandırıldığı için verimlilik yükselmektedir (Kargül, 1997; 2).

SBA'nın (Small Business Administration) yaptığı bir araştırmaya göre, ABD'de 1978–1988 yılları arasındaki dönemde yaratılan toplam yeni iş imkânlarının %60'ından fazlasını KOBİ'ler sağlamıştır. Diğer yandan aynı dönemde büyük işletmelerin durumunu görmek için Fortune dergisinin 500 büyük firması üzerinde yapılan bir araştırma, 1980–1989 arası dönemde bu büyük işletmelerin 3,5 milyon işçi çıkardığını ortaya koyarken, bu dönemde ekonomide toplam olarak net 17,5

milyon yeni iş yaratıldığını ve bunun yaklaşık 2/3'ünün sadece küçük işletmeler tarafından sağlandığını göstermiştir (Sarıaslan, 2001; 31). Çin, köylerin yakınlarna kurulan küçük işletmelerin yardımıyla hem köyden kente göçe, hem de işsizlik sorununa çözüm bulmuştur (Küçük, 2005; 203). Türkiye'de ise, KOBİ'lerin toplam istihdamdaki payı %66,5 dur (Bolat, 2005; <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?>).

**Yeni Fikir ve Buluşların Ortaya Çıkarılması:** KOBİ'ler yeni bir düşünceyi hayata geçirmek, geçmiş birikimlerden hareketle bilinmeyen ürünleri üretmek veya tasarım gücünü kullanarak teknolojide değişiklik yapmak gibi nedenlerle kurulur. Dolayısıyla yeni düşüncelerin uygulamaya dökülmesinin en kolay ve uygun yolu KOBİ'lerdir (Küçük, 2005; 203). KOBİ'ler, yeni mal ve hizmetlerin piyasaya girişinde ve tanıtılmasında önemli rol oynayarak, endüstride gerekliliği esnekliğin ve yeniliğin sağlanmasına katkıda bulunur (Civan ve Tekinkuş, 2002; 390).

## **1. 5. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN YERİ VE ÖNEMİ**

KOBİ'ler, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapı özellikleri içinde endüstrileşme, sağlıklı kentleşme, en uygun dağıtım ve ticaret uygulamaları için önemli bir özellik taşımaktadır. Bölgelerarası dengesizliğin giderilmesinden, üretim kaynaklarının etkin olarak kullanılmasına kadar ekonominin vazgeçilmez bir unsuru olmuşlardır. Bu nedenle bütün ülkelerin politika ve stratejilerinin oluşumunda etkin olmaktadır. KOBİ'ler ülke ekonomisine yatırım, üretim, istihdam, ihracat ve ödedikleri vergilerle katkı sağlarken; diğer yandan coğrafi açıdan ülkenin bütün bölgelerine dağılmış olmaları nedeniyle bölgesel kalkınmada son derece önemli rol oynamaktadırlar (Yılmaz, <http://www.dtm.gov.tr/ead>).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri incelendiğinde KOBİ'lere yönelik göstergeler, KOBİ'lerin önemini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. KOBİ'ler, ülkelere göre yapısal farklılıklar gösteriyor olsa bile, dünyanın neresinde olursa olsun, bu işletmelerin bütün dünya ülkelerinin ekonomilerinde göz ardı edilmeyecek katkıları değişmeyen bir gerçektir (Yılmaz, <http://www.dtm.gov.tr/ead>).

Türkiye’de 2002 yılında gerçekleştirilen Genel Sanayi İşyerleri Sayımı’na (GSİS) göre, Türkiye’de 1.881.433 işletme faaliyet göstermekte ve 6.484.168 kişi istihdam edilmektedir. Bu sayımda tarım dışı kesimlerde faaliyet gösteren ve Maliye Bakanlığı’nda vergi sicil kaydı bulunan tüm işyerleri dikkate alınmıştır (Akdemir ve Narin, 2005; 50):

İşletmelerin yoğunlaştığı kesimler; ticaret, komisyonculuk, tamirat (%46,19); imalat sanayi (%14,35); ulaştırma, depolama, haberleşme (14,21); otel ve lokantalar; diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri ile gayrimenkul, kiralama faaliyetleridir. 2002 itibariyle toplam işletme sayısı içinde 10’dan az işçi çalıştıran mikro ölçekli işletmelerin payı %96,32; 10–49 işçi çalıştıran küçük ölçekli işletmelerin payı %3,09; 50–250 işçi çalıştıran orta ölçekli işletmelerin payı %0,48’dir. KOBİ’lerin önemli bir bölümünün mikro ölçekli işletmeler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de ki işletmelerin %99,89’u AB uyumlu KOBİ tanımına girmektedir. Küçük ölçekli olarak tanımlanan 1–9 kişi çalıştıran girişim sayısı 1.633.509’dur. Bu sayı girişimlerin %94,94’ünü oluşturmaktadır. Girişimlerin %3,09’unda 10–49 kişi çalışmaktadır.

KOSGEB’in 2003 verilerine göre ise aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, <http://www.dtm.gov.tr/ead>): Ele alınan ülkelerin hepsinde (Tablo 7), toplam işletmelerin hemen hemen tamamını KOBİ’ler oluştururken, Türkiye’de toplam işletmelerin %99,5’ini KOBİ’ler oluşturmaktadır. Türkiye’de KOBİ’lerin istihdamdaki payı %61,1; yatırımlardaki payı %56,5; yaratılan katma değerdeki payı ise %37,7’dir.

2005 yılında yayınlanmış bir yazıya göre ise; Türkiye’de KOBİ’lerin tüm işletmeler içindeki payı %99,8; toplam istihdamdaki payı %66,5; toplam yatırımlar içindeki payı %26,5; katma değer içindeki payı %34 ve toplam ihracat içindeki payı %10’dur (Bolat, 2005; <http://www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=222>).

**Tablo 7. Bazı Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Payları**

	<b>A.B.D.</b>	<b>Almanya</b>	<b>Japonya</b>	<b>Fransa</b>	<b>İngiltere</b>	<b>G.Kore</b>	<b>Türkiye</b>
<b>KOBİ'lerin Tüm İşlet. İçin. Yeri</b>	97,2	99,8	99,4	99,9	96,0	97,8	99,5
<b>Toplam İstihdam İçindeki Yeri</b>	50,4	64,0	81,4	49,4	36,0	61,9	61,1
<b>Toplam Yatırım İçindeki Yeri</b>	38,0	44,0	40,0	45,0	29,5	35,7	56,5
<b>Yarat. Katma Değer İçin. Yeri</b>	36,2	49,0	52,0	54,0	25,1	34,5	37,7
<b>Toplam İhracat İçindeki Payı</b>	32,0	31,1	38,0	23,0	22,2	20,2	8,0*
<b>Toplam Krediden Aldıkları Pay</b>	42,7	35,0	50,0	48,0	27,2	46,8	4,0*

(Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/KOSIsletmeler.asp> 05.08.2003, \* Bu rakamlar daha yüksektir Aktaran Yılmaz, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI>)

## **1. 6. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ'LERİN YERİ VE ÖNEMİ**

Avrupa Birliği'nde özellikle 1970'li yıllardan itibaren KOBİ olgusu gelişme kaydetmiştir. Bu gelişmenin kaydedilmesinde KOBİ'lerin güçlü iş dinamiğine sahip olmaları, yüksek işsizlik oranının azaltılmasında KOBİ'lerin istihdam potansiyellerinin önemi, bölgesel sosyo-ekonomik dengelerin sağlanması, atıl işgücüne, özellikle genç nüfusa ve kadınlara çalışırken öğrenme, mesleki öğrenme imkânının sağlanması, büyük işletmelerin tekelleşmesini önleyebilme ve ekonomik dinamizmi artırma imkânının rekabet politikaları yoluyla KOBİ'lerce sağlanabilmesi, KOBİ'lerin AR-GE çalışmalarında sahip oldukları potansiyellerden

yararlanabilecek bir ortam yaratılması gibi faktörler etkili olmuştur (Mülhern, 1995, s.27; Töre, 1996, s.26 Aktaran Çetin, 2000; 2).

Sadece gelişmekte olan ülkelerde değil; aynı zamanda gelişmiş AB ülkelerinde de KOBİ'ler bir bakıma olmazsa olmaz ekonomik birimlerdir (Küçük, 2005; 204). AB'de sosyo-ekonomik fonksiyonları ile KOBİ'ler, ekonominin en dinamik sektörü ve ekonomik gelişmenin temel taşı oluşturmaktadır (Çetin, 2000; 2). Avrupa Komisyonu'nun Şubat 2005'te yayınladığı KOBİ'ler ile ilgili raporda, Avrupa'daki KOBİ'lerin durumu şu biçimde özetlenmiştir: 2002 yılında AB'deki işletmelerin %91,3'ünü çok küçük işletmeler; %7,3'ünü küçük işletmeler; %1,2'sini orta işletmeler ve %0,2'sini büyük işletmeler oluşturmaktadır (Yonar, <http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles>). 2003 yılında ise veriler aşağıdaki gibidir (E Bülteni, 18–19 Aktaran <http://www.dyp.org.tr/Raporlar>):

**Tablo 8. KOBİ'lerin AB İçindeki Dağılımı 2003 (%)**

<b>Sektör</b>	<b>Mikro KOBİ</b>	<b>Orta KOBİ</b>	<b>Büyük işletme</b>
<b>İmalat sektörü</b>	82,70	16,91	0,39
<b>İnşaat sektörü</b>	91,28	8,68	0,04
<b>Hizmet sektörü</b>	93,03	6,92	0,06
<b>Toplam</b>	91,34	8,56	0,10

(Kaynak: E Bülteni, 18–19 Aktaran <http://www.dyp.org.tr/Raporlar>)



**Tablo 9. KOBİ'lerin AB İçinde İstihdam Etkileri 2003 (%)**

Sektör	Mikro KOBİ	Orta KOBİ	Büyük işletme
İmalat sektörü	11,14	45,95	42,91
İnşaat sektörü	39,33	50,77	9,90
Hizmet sektörü	34,74	43,44	21,82
<b>Toplam</b>	<b>26,85</b>	<b>45,05</b>	<b>28,10</b>

(Kaynak: E Bülteni, 18–19 Aktaran <http://www.dyp.org.tr/Raporlar>)

Yukarıdaki tablolardan da görülebileceği gibi, AB'de KOBİ'ler belirleyici bir yere sahiptir. AB'de imalat sektörü içinde orta ölçekli işletmeler %16,91'lik bir paya sahip oldukları halde, istihdamın %45,95'ini gerçekleştirmektedirler ([http://www.dyp.org.tr/Raporlar/Kobilere\\_Yonelik\\_Bir\\_Siyasal\\_Strateji.doc](http://www.dyp.org.tr/Raporlar/Kobilere_Yonelik_Bir_Siyasal_Strateji.doc)).

KOBİ'lerin desteklenmesi ve kurulmalarının teşvik edilmesi, AB'nin sanayi politikaları arasında önemli bir yere sahiptir. Avrupa Birliği'ne aday veya üye ülkelerdeki KOBİ'lerin ihtiyaçları ve karşılaştıkları sorunlar dikkate alınarak rekabet edebilme yetenekleri güçlendirilmekte, idari, düzenleyici, finansal ve mali ortamları geliştirilmekte, KOBİ'lerin AB mevzuatına uyumlaştırılması ve uluslar arası alanda faaliyet göstermeleri desteklenmekte ve teşvik edilmektedir (Yonar, <http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles>).

Yeni verilere göre AB'de toplam işletmelerin %99,8'ini, istihdamın ise üçte ikisini oluşturan KOBİ'ler ekonomide önemli bir yere sahiptir (<http://www.deltur.cec.eu.int/Default.asp?lang=0&pId=3&fId=10&prnId>). AB, 1983 yılında KOBİ'lere yönelik ilk, 1987 yılında ise ikinci eylem plânını kabul etmiştir. 1989 yılında Komisyon bünyesinde KOBİ'ler ile ilgili bir genel müdürlük kurulmuş; 1 Ocak 2000 tarihinde ise bu genel müdürlük, Sanayi Genel Müdürlüğü ile birleştirilmiştir. Böylece geçmişte iki ayrı politika olarak ele alınan sanayi ve KOBİ politikaları, bir bütün olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda oluşturulan Girişimler Genel Müdürlüğü; koordinasyon görevlerinin yanında, iç

pazara ilişkin mevzuat taslaklarının hazırlanmasında rol oynamaktadır. Girişimler Genel Müdürlüğü; açık rekabet, serbest piyasaya ilkesini güçlendirme ve KOBİ'lerin kurulma ve gelişmesini özel destek programları ile destekleme ilkesini göz önünde bulundurmaktadır. 2000 yılında kabul edilen AB'nin Lizbon Stratejisi'nin ortaya koyduğu hedef olan rekabetçi bir ekonomi yaratılmasında KOBİ'ler merkezi oluşturmaktadır (<http://www.deltur.cec.eu.int/>, <http://www.ikitelli.kosgeb.gov.tr>).

19–20 Haziran 2000 tarihinde Portekiz'de düzenlenen Feira Avrupa Konseyi'nde AB üye ülke devlet ve hükümet başkanları, KOBİ'leri desteklemek amacıyla Küçük İşletmeler için Avrupa Şartı'nı imzalamıştır. Şart, imzalayan ülkelerden şu beklentileri içermektedir (<http://www.ikitelli.kosgeb.gov.tr/bpi.asp>): Girişimcilerin eğitimi, mevzuat ve tüzüklerin KOBİ'ler için elverişli hale getirilmesi, iş becerilerinin geliştirilmesi, kamu idarelerinin çevrimiçi hale getirilmesi, işletmelerin faaliyetlerini kolaylaştıracak vergi sistemleri uygulanması, finansman kaynaklarına erişimin kolaylaştırılması, küçük işletmelerin teknoloji kapasitesinin güçlendirilmesi, küçük işletmelerin ulusal ve uluslar arası düzeyde daha güçlü ve daha etkili bir biçimde temsilinin sağlanması.

Özetle, Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler çok büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle de AB, bünyesindeki KOBİ'ler için rekabet gücünü arttırmak, rekabet gücünü arttırıcı tedbirler almak, esnek piyasa şartlarına entegre olmak, profesyonellik ruhunu geliştirmek gibi hedefler koyarak onları geleceğin dünyasına hazırlamaktadır.

## **1. 7. KOBİ'LERİN DIŞ TİCARETTEKİ YERİ**

Türkiye ekonomisi 1980'li yıllara kadar kapalı bir model izlemiştir. 1980'li yıllarda ise, dışa açılma söz konusu olmuş ve yeni politikalar gündeme gelmiştir (Altınok, 2000; 212 Aktaran Kendirli ve Kılıç, 2003; 37). Bu gelişmelerle küçük işletmeler daha önemli hale gelmiştir. KOBİ'ler, bir taraftan esnek ve dinamik yapıları itibarıyla ekonomik canlanma, yapısal değişim ve teknolojik uyum sağlama konusunda önemli bir ekonomik birim olarak ortaya çıkarken; diğer taraftan yoksulluğu, bölgeler ve sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliği azaltacak bir sosyal araç

niteliği kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle KOBİ'ler, günümüzde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarının odak noktasında yer almaktadır (Dinçer, 1998; 413).

Küreselleşen dünyanın dışında kalmamak, sürekli büyüyen pazardan veya dünya ticaretinden pay alabilmek için fırsat ve avantajlardan yararlanmak ülkeler için birincil amaçlardan olmuştur. Küreselleşen dünya ile bütünleşmede ve dış pazarlara açılmada KOBİ'ler ön plâna çıkmaktadır (İpekgil ve Marangoz, 2002; <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTD>).

Üretim yapıları, tüketiciden gelecek talebe göre esnek olan KOBİ'lerin ihracat konusunda büyük potansiyelleri mevcuttur. Gelişmekte olan ülkelere KOBİ'ler kanalıyla yapılan ihracat zamanla artış göstermekte, ancak ihracat çabalarında KOBİ'ler çok sayıda sorunla karşılaşmaktadır (Khan, 1989; 119).

KOBİ'lerin taşıdıkları öneme rağmen, Türkiye'de KOBİ'lerin dışa açılma dereceleri oldukça düşüktür. Tablo 7 incelendiğinde, Türkiye'de KOBİ'lerin ihracattaki payının %8 olduğu görülmektedir. Ancak KOBİ'lerin birçoğunun ihracatlarını Dış Ticaret Şirketleri üzerinden yaptıkları göz önüne alındığında, bu oran yaklaşık % 20' ye yükselmektedir. 2002 yılında KOBİ'ler % 20,7 ile 7,5 milyar \$ ihracat yaparken, 2003 yılında ise bu oran % 24,6 ile 11,6 milyar \$'a ulaşmıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde yer alan KOBİ'lerin ihracattaki payları incelendiğinde ise ABD'de %32, Almanya'da %31,1 olduğu görülmektedir. Bu rakamlar Türkiye'de KOBİ'lerin ihracat pazar paylarında gelişme olduğunu gösterse bile, diğer ülkelere oranla ihracat pazar paylarının ne kadar düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Kendirli ve Kılıç, 2003; 40, Yılmaz, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTD>).

Türkiye'de KOBİ'ler, daha çok iç piyasaya yönelik faaliyette bulunmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin gümrük birliğine girmesiyle birlikte, yurt içi piyasalarda yerli KOBİ'ler ciddi sorunlarla ve rekabetle karşı karşıya kalmışlardır. Uluslar arası piyasaları yakından takip etmek, fırsatları yakalamak, pazar bulmak ve bu pazarların alıcı olabileceği ürünlerin nitelik ve nicelik yönünden belirlenmesi gibi

ayrı bir uzmanlık alanı olarak görülebilecek düzeyde çalışmak küçük işletmeler için kolay değildir. Bu gibi nedenlerden dolayı, Ege Giyim Sanayicileri Dış Ticaret A. Ş. gibi sektörel dış ticaret şirketleri kurulmaya başlanmıştır (Diken, 1998; 39 Aktaran Eryılmaz, <http://unaleryilmaz.8k.com/Kobi.htm>).

Dolayısıyla Türkiye’de ki KOBİ’ler ihracatta birtakım sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunların bir kısmı aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kendirli ve Kılıç, 2003; 41–42, Tatlıdil, 1987; 163–166 Aktaran Eryılmaz, <http://unaleryilmaz.8k.com/Kobi.htm>):

### **Ulusal Düzeydeki Engeller**

- KOBİ’lerin ihracatlarını geliştirmek veya KOBİ’leri ihracata yöneltmek için plânlı bir stratejinin işlememesi,
- Mevcut araçların, KOBİ’lerin ihracatını geliştirmeye yönelik olmaması,
- KOBİ’leri desteklemeye yönelik ilgili kurumlar arasında koordinasyonun sağlanamaması,
- İç piyasa şartlarının dış piyasaya göre daha cazip olması,
- Bürokratik engeller,
- KOBİ’lerin organize olamamaları.

### **İşletme Düzeyindeki Engeller**

#### KOBİ’lerin Ölçeklerinden Kaynaklanan Finansman Zorluklar

- İhracata yönelik üretimin finansmanı için kredi bulunamaması,
- Sınırlı kaynaklar dolayısıyla ihracat pazarlaması faaliyetlerinin karşılanamaması,
- Ucuz ve kaliteli hammadde bulma güçlüğü,
- Satış geliştirme ve tanıtım faaliyetlerinin maliyetli oluşu.

## KOBİ'lerin Dış Pazarda Rekabet Gücünü Etkileyen Sorunlar

- Rakiplerin yeterince tanınmaması,
- Dış fiyatlamadaki hatalar,
- Düşük kalite,
- İhracat konusunda yeterli bilgiye sahip nitelikli eleman eksikliği,
- İhracata yönelik üretim için kapasite yetersizliği ve dış pazarlara ilişkin psikolojik engeller,

Dışa açılmayla beraber Türkiye'nin ithalat sepetinde 1980'li yıllardan bugüne görülen en çarpıcı gelişmelerden birisi, ithalat kalemleri içinde en büyük paya sahip olan yatırım malı ithalatının yerini hammadde ithalatının almasıdır. Toplam ithalat için görülen bu durum, KOBİ'lerin ithalat yapıları için de geçerlidir (Eryılmaz, <http://unaleryilmaz.8k.com/Kobi.htm>).

KOBİ'lerin ithalatta karşılaştıkları sorunların başında gümrük vergisi oranlarının yüksekliği gelmekteydi. Ancak AB ile gümrük birliği, EFTA ülkeleri ile serbest ticaret anlaşması sonucunda yerli KOBİ'ler, ithal girdileri daha ucuz temin etme imkânı bulmuşlardır. Bununla beraber, gümrük birliği ve GATT anlaşmalarından kaynaklanan bazı kısıtlamalar nedeniyle, vergi iadesi gibi bazı teşvik tedbirlerinden de mahrum kalmışlardır (Moldibi, 1988; 21 Aktaran Eryılmaz, <http://unaleryilmaz.8k.com>).

Sonuç olarak, KOBİ'lerin dış ticaretteki etkinliğini arttırabilmek için alınması gereken tedbirlerin bir kısmı aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erarı, 2001; 118–119):

- KOBİ'lerin dış pazarlara açılmasında en başta araştırma ve geliştirme alanları ile ilgili küresel bilgi ağlarının ve merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.
- Araştırma ve geliştirmenin sanayi siteleri anlamına gelen teknoparklar ve tekno-şehirler hızla kurulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

- Aynı üretim dalında faaliyet gösteren KOBİ'lerin dış pazarlara açılmalarının sağlanmasında Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'ne yönelik görüşlerini ve tecrübelerini birleştirmeleri desteklenmelidir.
- Meslek içi ve dışı yaygın eğitim faaliyetleri ve programları oluşturulmalıdır.
- Ara mallar üreten yan sanayici KOBİ'lere ihracat kredisi imkânları sağlanmalı ve arttırılmalıdır.
- KOBİ'lerle büyük sanayiler arasında sağlıklı ve etkin işbirliği kurulmalı, ana sanayi yan sanayi bütünleşmesi desteklenmelidir.
- Birlikte iş yapma ve birlikte başarıma kültürü oluşturulmalıdır.
- KOBİ'lerin faaliyet alanlarına göre tek bir çatı altında örgütlenerek dış ticarete ilişkin işlemlerini tek elden yürütmeleri, bu konuda karşılaşılabilecek sorunların aşılmasında ortak hareket etmeleri doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır.
- Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'nin kurulması ve yaygınlaştırılmasına hız verilmeli, dışa açılmanın yolları aranmalıdır.
- KOBİ'lerin dış pazarlara açılma konusunda üretim, pazarlama, hammadde temini, çeşit, fiyat, kalite, estetik ve insan sağlığına uygunluk gibi alanlarda yöntem ve teknolojilerini yeniden gözden geçirmeleri gerekmektedir.
- Devlet, rasyonel makro politikalar ile KOBİ'lerini dünya rekabetine hazırlamalı ve KOBİ'lere özel bir önem vermelidir.

## **1. 8. KOBİ'LERİN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİ**

KOBİ'lerin birtakım güçlü ve zayıf yönleri vardır. Bu yönler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kargül, 1997; 3–6, Küçük, 2005; 207–213, Civan ve Tekinkuş, 2002; 391–392, <http://www.isbank.com.tr/dosya>, <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14>):

### **KOBİ'lerin Güçlü Yönleri**

- Küçük Sermaye ile Yatırım Yapabilme:  
Bir küçük işletmenin kurulması, büyük işletmelere kıyasla oldukça düşük maliyet gerektirir. KOBİ'lerde istihdam sağlamak, üretimi gerçekleştirmek veya yeni

bir buluşu gerçekleştirmek için gereken sermaye tutarı da büyük işletmelere kıyasla çok azdır. KOBİ'ler, daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlamaktadır. Bu düşük yatırım tutarları, iş değişikliklerinde veya yeni teknolojiye uyum sağlamada da KOBİ'lerin bir avantajı olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Piyasaya Şartlarına Uyum Sağlama Yetenekleri:

KOBİ'ler, tüketicilerle her düzeyde daha yakın çalıştıklarından tüketicilerin tercihlerini, sorunlarını hemen değerlendirip; gerekli değişiklikleri yapabilmektedir. Bu esnek yapıları KOBİ'leri yeniliklere daha yatkın hale getirmektedir. Küçük işletmeler, büyük işletmelere kıyasla, fiziki veya parasal olsun, daha az sermayeye sahip oldukları için yapı itibarıyla daha kolay değişebilmektedir. Pazarlama, üretim ve hizmet konularında daha esnek olabilmektedirler. Dolayısıyla, KOBİ'lerin hızlı ve değişime uyum sağlayabilecek yapıları vardır.

- İstihdam Yapısı ve Yönetim:

KOBİ'ler, istihdamın olumlu bir unsuru olup; işsizlik sorununun çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. KOBİ'ler, emek yoğun teknolojilerle çalışarak ve genelde düşük vasıflı eleman istihdam ederek işsizliğin aşağıya çekilmesine katkıda bulunmaktadır. Küçük işletmelerle büyük işletmelerin istihdam yapıları farklılık göstermektedir. İstihdam sorunları karşısında küçük işletmeler, büyük işletmelere kıyasla daha dirençlidir. Başka bir ifadeyle büyük işletmeler, personeli işten çıkarma veya zorunlu izin alma gibi istihdam problemlerini en aza indirme araçlarına küçük işletmelere kıyasla iki kat daha fazla başvurmaktadır. 1973–1974 petrol şoku sonrası sanayide ücret kaybı, en çok büyük işletmelerde ortaya çıkarken (%10); küçük işletmelerde bu oran %5 civarında olmuştur (Serin ve Uludağ, 1991; 18 Aktaran Küçük, 2005; 209).

Yönetim sistemlerinin basitliği sayesinde KOBİ'lerde kararlar daha hızlı ve etkili alınabilir. Bu durum işletmenin yönetimini de kolaylaştırır. Bunlara ek olarak, insanlar kurduğu işte kendilerini güvende hissederler ve istedikleri kadar çalışabilirler. Başka bir ifadeyle, işletme sahibi için işten atılma korkuları ortadan kalkar, bir nevi iş güvenliği sağlanır.

- Müşteri ve İşletme Personeliyle Yakın İlişki İçinde Olma:

KOBİ'ler tüketicilere her düzeyde daha yakın çalıştıklarından; tüketicilerin tercihlerini, sorunlarını hemen değerlendirip, gerekli değişiklikleri yapabilmektedir.

İşletme personeliyle ilişkilerin yakın ve sıcak olması, işletme personelinin işletmeye sahiplik anlayışıyla yaklaşmasını sağlar. Bu yakın ve sıcak ilişkiler, personelin kendi işi dışında bazı ek işler yapmasını da sağlar.

- Üretim Biçimi:

KOBİ'ler, emek-yoğun ve beceri isteyen mallar üretmeleri nedeniyle, büyük işletmelerin rekabetinden fazla etkilenmez. Çünkü büyük işletmelerin, seri üretim ve ölçek büyüklüğü avantajları özel nitelikli ve büyük miktarlarda olmayan siparişler için geçerli değildir. Buna ek olarak, küçük işletmeler, genellikle önceden belli müşteriler için sipariş usulü üretimde buldukları için, ürettikleri mal ve hizmetlerin satılmaması ve elde kalması gibi bir riskle çoğu zaman karşılaşmazlar.

Tüketici tercihlerine daha esnek bir yaklaşım, yeniliklere daha yatkın olunması, teknik yeniliklerde daha fazla verimlilik, çalışanlar ve müşterilerle daha yakın ilişki, başarmaya ve kazanmaya yönelmiş girişimcilerin bulunması, yüksek öz sermaye oranları ile çalışmaları ve böylece finansal krizlere karşı daha az duyarlı olmaları KOBİ'lerin diğer güçlü yanları arasında sayılabilir.

### **KOBİ'lerin Zayıf Yönleri**

- Tek Başına Olma ve Kalifiye Eleman Sağlayamama:

Piyasaya ilk girişte işletme oldukça basit bir yapıya sahip olduğundan, girişimci işletme fonksiyonlarını yerine getirmede önemli bir sorunla karşılaşmaz. Fakat zamanla işletme yapı itibariyle oturmaya başladıkça, işletme fonksiyonlarını yerine getirecek kalifiye elemanlara ihtiyaç duyulur. İşletme faaliyetleri, girişimcinin tek başına iyi bir şekilde yönlendiremeyeceği kadar karmaşık bir hal alır. Bu noktada girişimci, uzman kişileri işletmesinde bulundurmaya istekli olabilir. Fakat çoğu zaman küçük işletmelerin kazanç düzeyi, uzman kişilerin istihdamını ekonomik



kılmaz. Ayrıca, büyük işletmelerde çalışmanın sağladığı güven ve prestij nedeniyle, yetenekli ve kalifiye elemanlar genellikle büyük işletmelerde çalışmayı tercih ederler. Diğer yandan yönetim kademelerinde hızla yükselme imkânı da küçük işletmelerde sınırlı olduğundan, kalifiye elemanlar bu işletmelerde çalışmayı pek tercih etmezler. Bu nedenle, işin sahipleri birçok konuda kendileri bilgi sahibi olmak ve karar almak durumundadır ki, bu durum çoğu zaman başarısızlığı beraberinde getirir.

- **Yönetim Yetersizliği:**

Sahip oldukları yönetim sistemleri, KOBİ'ler için bir yandan güç sağlarken; diğer yandan zayıflık belirtisi olmaktadır. KOBİ'lerin en önemli ve ortak zaaflarından biri de yönetim yetersizliğidir. Genellikle iki çeşit yönetim yeteneğinden söz edilmektedir. Birincisi, işletme kurmak için gerekli girişim ruhu; ikincisi ise, işletmeyi idare etmek için gereken yönetim yeteneğidir. Bu iki farklı yönetim yeteneğinin aynı anda aynı kişide olmasına çok nadir rastlanmaktadır. Bu nedenle küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki başarısızlık oranları büyük işletmelerden fazla olmaktadır (Arslan, 2006; 67).

- **Gerekli Sermayeyi (Fonları) Sağlayamama:**

Küçük işletme girişimcileri, genellikle sınırlı bir öz sermaye ile iş hayatına atılır. Çoğu zaman bu sermaye, kuruluş için gerekli olan sabit değerlerin akımı ve çalışma sermayesi için yeterli olmaz. Bu nedenle söz konusu işletmeler, optimum büyüklükte kurulamaz ve bu nedenle optimum büyüklüğün sağladığı avantajlardan yararlanamaz.

KOBİ'ler, kredilerden yeterince yararlanamaz. Bankaların ve diğer finans kuruluşlarının küçük işletmelere destek sağlamaya isteksiz oluşları, işi iyice çıkmaza sokar. KOBİ'lere sağlanan kredilerde genellikle kredi faizlerinin yüksek ve vadenin kısa oluşu veya kredi miktarının en az iki katını bulan ipotek istenilmesi, kredinin projeye değil; ipoteye göre verilmesi KOBİ'ler için büyük bir sıkıntıdır. KOBİ'ler, yeterince kurumsallaşmadıkları için de, sermaye piyasalarından kaynak temin etmeleri zor olmaktadır.

- Mevzuat ve Vergi Sistemi:

Türkiye’de küçük veya orta ölçekli işletme kurmayı düşünen bir girişimci, yapmayı plânladığı işin niteliğine göre birçok kamu kuruluşuna başvurmak ve istenilen belgeleri düzenlemek zorundadır. Kuruluş aşamasında söz konusu olan bu bürokrasi, vergi sistemi için de geçerlidir. İşletmeler küçüldükçe, işgücü daha yoğun olarak kullanıldığı için, ücret üzerinden tahsil edilen vergi yükü de artmaktadır.

- Alıcı-Satıcı İlişkileri:

Büyük işletmelerin en çok tercih ettikleri büyüme modellerinden biri, üretim derinliği boyutundaki büyümedir. Üretim derinliği; her ürün çeşidine ilişkin en basit hammadde durumundan, tüketime hazır ürün durumuna gelinceye kadar geçen aşamadır. Büyük işletmeler, faktör piyasasından satın aldıkları üretim faktörlerini büyük işletmelere satan veya büyük işletmelerce üretilen mal ve hizmetleri pazarlayan küçük işletmeler yerine, kendilerine bağımlı işletmeler ikame ederek (geriye ve ileriye doğru dikey büyüme) küçük işletmeleri atıl hale getirmektedir. Bu durum, bağımsız KOBİ’lerin rekabet gücünü de olumsuz yönde etkilemektedir.

- Örgütlenme Yetersizliği:

Büyük işletmeler, dış çevre ile aktif uyum içerisinde ilişkilerini sürdürebilmek, çevre koşullarını kendilerine belli ölçüde uyarlayabilmek için çeşitli birlikler oluşturmuşlardır. Türkiye’de bu birliklerden en önemlisi, Türkiye Sanayi ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)’dir. Fakat KOBİ’lerin bu ölçüde güçlü bir birlikleri yoktur. Dolayısıyla, KOBİ’ler, seslerini yeterince güçlü duyuramamaktadır.

Teknoloji kullanma, AR-GE ve yeni ürün-yenilik konularında bilinç ve birikim eksikliği, modern pazarlama tekniklerini kullanamama, kalite ve markalaşma eksikliği, finansal plânlama ve bütçeleme yetersizliği, üretim ve satış arasındaki koordinasyonun tam sağlanamaması ve organizasyon yetersizliği KOBİ’lerin diğer bazı zayıf yönleri arasında sayılabilir.

## 1. 9. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOBİ ÖRGÜTLENMESİ

KOBİ örgütlenmesinin, Türkiye gibi ülkeler açısından ayrı bir yeri ve önemi vardır. KOBİ örgütlenmesi ile sermaye birikimleri ve teknolojik düzeyi zayıf olan işletmelerin üretim sürecine aktif olarak katılmaları mümkün olmakta, bu durum da ülkede gelir dağılımının dengelenmesini, sermayenin tabana yayılmasını, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasını ve bu yolla istihdamın arttırılmasını sağlamaktadır (Candemir ve Kasap, 2001; 121).

### 1. 9. 1. Dünyada KOBİ'lerin Örgütlenme Modelleri

Dünyada KOBİ'lerin kendi aralarında örgütlenerek güç sahibi olmaları çeşitli şekillerde olmaktadır. KOBİ örgütlenmeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Candemir ve Kasap, 2001; 122–123):

- Girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik örgütlenmeler,
- Satış ve ihracata yönelik örgütlenmeler,
- Mesleki örgütlenmeler,
- Ortak girişimler,
- Şebeke örgütlenmeler.

Girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik örgütlenmeler; KOBİ'lerin hammadde, malzeme, işgücü ve kredi maliyetlerini düşürmek amacıyla bir araya gelip ortak güç oluşturmalarıdır.

Satış ve ihracata yönelik KOBİ örgütlenmeleri, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ortak satış organizasyonu kurmak, ortak dağıtım kanallarından yararlanmak, ortak reklam ve promosyon faaliyetlerini organize etmek, buna ek olarak ortak kalite standardına sahip olmak amacıyla kurdukları örgütlerdir.

Mesleki örgütlenmeler, KOBİ'lerin meslek ve iş kolundaki ortak menfaatlerini korumak, ticari faaliyetlerini kolaylaştırmaya yönelik dayanışma içinde olmak amacıyla oluşturdukları örgütlerdir.

Ortak girişimler, KOBİ'lerin bir araya gelerek faaliyetlerini yeni bir tüzel kişilik altında devam ettirmeleridir.

Şebeke örgütlenmeler, küçük ve orta boy işletmelerin iş yapabilmek ve rekabet edebilmek için kendi öz yeteneklerinin dışında çok farklı işlere ihtiyaç duymaları durumunda fayda sağlamaktadır. Dış kaynaklardan yararlanmayı (outsourcing) gerektiren bu işler, şebeke organizasyonların gelişmesini sağlamıştır. Böyle bir durum büyük bir işletme içinde küçük işletmeler görünümünü ortaya çıkarır.

### **1. 9. 2. Türkiye'de KOBİ'lerin Örgütlenme Modelleri**

#### **Ekonomik Alanda Örgütlenme**

Türkiye'de ekonomik alanda kurulmuş örgütler, direkt olarak KOBİ'ler tarafından değil, devlet tarafından kurulmuştur. Bu örgütler, kamu niteliğine sahip kuruluşlardır (<http://www.ekocerceve.com/img/haberler>):

- **Birlikler:**

Birlik olarak ilk akla gelen, TOBB (Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği)'dir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nde, KOBİ'lerle ilgili birtakım organizasyonlar, örgütlenmeler gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla TOBB bünyesinde, KOBİ'leri kapsayan OKİK (Orta ve Küçük İşletmeler Kurulu) adlı bir örgüt kurulmuştur.

- **Konfederasyonlar:**

KOBİ'ler, TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu) bünyesinde de örgütlenme imkânına sahiptir.

- Vakıflar:

Türkiye’de KOBİ’lerin örgütlenmesinde payı olan birtakım vakıf da mevcuttur. TOSYÖV (Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı) ve MEKSA (Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı) KOBİ’lere destek veren vakıflar olarak ifade edilebilir.

- Dernekler:

Dernekler, Türkiye’de KOBİ’leri gerçek anlamda temsil eden ve organize olmalarını sağlayan örgütlenme biçimlerinin en önemlilerinden birisidir. Söz konusu kuruluşlar, KOBİ’leri birleştirme ve temsil etme kabiliyeti açısından önemli bir paya sahiptir. Dernek olarak örgütlenme açısından sıralanabilecek kuruluşların en önemlileri, Türkiye’nin birçok yöresinde kurulmuş olan SİAD (Sanayici ve İşadamları Derneği) ve GİAD (Genç İşadamları Derneği) gibi derneklerdir. Söz konusu dernekler, kuruldukları yerlerde KOBİ’lerin bir çatı altında toplanarak belli bir güç oluşturmalarına ve bu şekilde sağlanan ileri-geri bağlantılarla büyümelerine imkân tanımaktadır.

### **Hukuki Alanda Örgütlenme**

Maalesef, KOBİ’leri hukuki alanda temsil eden bir örgüt yoktur. Fakat her ekonomik organizasyon, kendi içerisinde bir hukuk bürosu oluşturarak bu alanda çalışmalarda bulunmaktadır. Dolayısıyla bu alanda boşluk olduğu açıktır ve bu boşluğun doldurulması gereklidir (<http://www.ekocerceve.com/img/haberler>).

### **Siyasi Alanda Örgütlenme**

Hukuki alanda olduğu gibi, siyasi alanda da KOBİ’leri temsil eden bir oluşum mevcut değildir. Fakat her siyasi parti zaman zaman KOBİ’leri gündemlerine almaktadır (<http://www.ekocerceve.com/img/haberler>).

## **İhracatta Örgütlenme ve Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDS)**

Sanayi Devriminin başladığı 18.Yüzyıl'ın ikinci yarısından 1970'li yılların başlarına kadar devam eden süreçte sosyal, ekonomik, politik ve özellikle üretim teknolojisindeki hızlı değişimler işletmeleri başta finansman ve insan kaynağı olmak üzere çeşitli rekabet sorunlarıyla karşı karşıya bırakmıştır. Bu anlamda serbest piyasa ekonomisi çerçevesinde, gerek ulusal pazarlarda gerekse uluslar arası pazarlarda etkin bir rekabetin sürdürülmesine büyük katkısı olan KOBİ'ler endüstriyel yapının vazgeçilmez bir parçası olmaktadır. Türkiye'de KOBİ'lerin yalnız başlarına ihracatta başarı sağlamaları bilgi, deneyim, iyi bir organizasyon, sermaye ve kadro gerektirmektedir. İhracata yönelmek isteyen KOBİ'lerin, özellikle sermaye ve bilgi yetersizlikleri ortak girişimleri zorunlu kılmaktadır. İhracatta örgütlenmeyle birbirleriyle rekabet edemeyen, aynı üretim dalında faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin işbirliğine giderek ihracatta başarı sağlamaları mümkündür (Yalçın, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/ocak98/kucuk.htm>).

Özellikle 1980'li ve 1990'lı yıllarda Türk ekonomisinde yaşanan yapısal sorunlar ve bu sorunların başlarında gelen "ihracatın ithalat karşısında devamlı açık vermesi" sorunu siyasi otoriteyi ve işletmeleri yeni ihracat modelleri arayışları içine itmiştir. Bu nedenle ilk olarak ihracatta örgütlenme modeli olarak, tüm dünyada uygulanan "Dış Ticaret Sermaye Şirketleri" (DTSS) modeli kurulmuş, ihracat bu şirketler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Fakat Dış Ticaret Sermaye Şirketleri'nin Türkiye'nin ihracatına ne sağladıkları net olarak anlaşılamamış, daha sonra 1990'lı yılların başlarında da ülke ihracatındaki paylarının önemli ölçüde azalmış olması ve Dış Ticaret Sermaye Şirketleri'ne verilen devlet desteğinin kaldırılması bu modelin önemini yitirmesine neden olmuştur. Kısacası Dış Ticaret Sermaye Şirketleri'nin, Türk dış ticaretinin geliştirilmesinde alternatif bir model oluşturamayacağı anlaşılmıştır (Yalçın, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI>).

Fakat ihracatta örgütlenme çalışmaları bu şekilde son bulmamıştır. İmalat ile ihracat sektörünün sürükleyici ve dinamik gücü olan ve sanayinin %98'ini oluşturan KOBİ'lerin bir araya gelmesi ile oluşturulan ve AET, Japonya ve ABD de başarılı

örnekleri bulunan “Çok Ortaklı Dış Ticaret Şirketleri” (ÇOŞ) modeli Türkiye için yeni bir ihracat modeli önerisi olarak sunulmuştur. Fakat bu modelle de beklenen gelişmelerin sağlanamaması ve ülke ihracatının 1994 yılında bir krizle karşı karşıya kalması gibi nedenler de, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri’nin kuruluş ve işleyişini belirleyen yeni düzenlemelere gidilmesine yol açmıştır (Yalçın, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/ocak98/kucuk.htm>).

Yeni örgütlenme modeli olan SDŞ, Gümrük Birliği çerçevesinde aynı üretim dalındaki KOBİ’lerin ihracat sektörü içinde bir organizasyon altında toplanarak dünya pazarlarına açılmalarını, dış ticarete uzmanlaşmalarını ve özellikle Avrupa Birliği KOBİ’leri ile yurt içinde ve yurt dışında rekabet şanslarını arttırarak, daha etkin faaliyet göstermelerini sağlamak amacıyla kurulmuş olan şirketlerdir (<http://www.ihracatdunyasi.com/guncel143.html>).

Türkiye’de bu çerçevede kurulan KOBİ’lerin ilki, Ege Giyim Sanayi ve Dış Ticaret (EGS) A. Ş.’dir. Tarım sektörü ele alındığında ise kurulanların ilki, Birleşik Çiçek İhracatçıları Birliği Sektörel Dış Ticaret Şirketi’dir (Candemir ve Kasap, 2001; 124–127):

EGS, 1994 yılında 99 tekstil imalatçı-ihracatçısı tarafından kurulan Türkiye’nin ilk sektörel dış ticaret şirkettir. Kuruluş yılında ortaklarına dış pazarlama, finansman, hammadde tedariki, nakliye, gümrükleme ve sigorta hizmetlerini tek çatı altında sunan EGS, ortaklarının ihracat ve ithalat işlemlerini gerçekleştirmektedir. Şirkete Sektörel Dış Ticaret Şirketleri mevzuatına göre, sadece imalatçı tüzel kişiler ortak olarak alınabilmektedir. EGS’nin mevcut ortaklarının büyük bir kısmı KOBİ durumunda olup, tamamı tekstil sektöründe imalatçı statüsündedir. EGS, üç yıl ardı ardına Türkiye ihracat şampiyonu olmuştur.

Birleşik Çiçek İhracatçıları Birliği Sektörel Dış Ticaret Şirketi, Türkiye’nin Akdeniz ve Ege bölgelerinde ihracata yönelik kesme çiçek üreten firmaların ihracat, finansman, girdi temini, gümrükleme ve taşıma gibi sorunlarına çözümler bulmak amacıyla merkezi Antalya’da olmak üzere 1997 yılında 11 ihracatçı firma tarafından

kurulmuştur. Bu şirket Eylül 1997’de Londra’da açılan IFTEX 97 Çiçekçilik Fuarı’na katılmıştır. Birleşik Çiçek İhracatçıları Birliği’nin ihraç ettikleri spreyci karanfil kalitesini kontrol etmek, dağıtımını sağlamak amacı ile Londra ve Amsterdam’da birer bürosu bulunmaktadır. Bu bürolar sadece Türk karanfillerinin kalite kontrolleriyle değil, aynı zamanda dağıtım, müşteri tercih ve şikâyetleriyle de yakından ilgilenmektedir. Birleşik Çiçek İhracatçıları Birliği Sektörel Dış Ticaret Şirketi kurulmadan önce gelişigüzel ihracat yapıldığından, Türk çiçeğinin kalite imajı dış pazarda olumsuz bir üne sahipti. Fakat söz konusu örgütlenmeden sonra hem etkin pazarlama sağlanmış, hem de gerekli kalite güvence kurallarına uygun hareket edilmiştir.

Sektörel Dış Ticaret Şirketleri, Türkiye’de önemini kanıtlaya aşamasına gelmiştir. Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre, Türkiye’de hâlihazırda 7 farklı ilde yerleşik 5 farklı sektörde faaliyet gösteren 517 ortağı bulunan KOBİ’nin kurduğu 16 şirketin Sektörel Dış Ticaret Şirketi (SDŞ) statüsü devam etmektedir (Turan, 2006; 11):

**Tablo 10. SDŞ’lerin İllere Göre Dağılımı**

İLİ	SDŞ SAYISI	ORTAK SAYISI
İstanbul	8	267
İzmir	1	15
Gaziantep	1	15
Antalya	2	41
Çorum	2	168
Batman	1	5
Elazığ	1	6
<b>Toplam</b>	<b>16</b>	<b>517</b>

(Kaynak: Turan, 2006; 11)



Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre; sektörel dış ticaret şirketlerinden 7 tanesi tekstil-konfeksiyon, 2 tanesi kesme çiçekçilik, 2 tanesi ayakkabı sanayinde faaliyet gösterirken, 1 tanesi balıkçılık alanında faaliyet göstermektedir (Turan, 2006; 12):

**Tablo 11. SDŞ ve Ortaklarının Sektörel Dağılımı**

<b>SEKTÖR</b>	<b>SDŞ SAYISI</b>	<b>ORTAK</b>
Tekstil-Konfeksiyon	7	207
Kesme Çiçekçilik	2	41
Ayakkabı Sanayi	2	75
Balıkçılık	1	15
Genel (KÖY)	4	179
<b>TOPLAM</b>	<b>16</b>	<b>517</b>

(Kaynak: Turan, 2006; 12)

İhracata yönelik bu örgütlenme modeliyle, KOBİ'lerin bireysel olarak ihracat yaptıklarında karşılaştıkları zorlukları aşabilmeleri, bireysel pazarlama etkinliklerine göre daha güçlü pazarlama imkânları edinebilmeleri mümkün olsa bile; SDŞ modeli birtakım sorunları bünyesinde barındırmaktadır. Bu sorunların çözüme kavuşturulması, ihracatta başarıyı sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

#### **1. 10. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN TEMEL SORUNLARI**

Dünyanın ekonomik bakımdan globalleşme sürecinde, yaratıcılığı ve esnekliği azalmış büyük işletmelerin yerine, esnek üretime dayalı faaliyet özelliklerini taşıyan ve ekonomilerin dinamizmini sağlayan, istihdam yaratan ve özgür insanın girişim ruhunu ortaya çıkaran KOBİ'ler, büyük bir öneme sahip olmalarına rağmen, hâla birtakım sorunlarla mücadele etmektedir (Özbek, <http://www.bayar.edu.tr/~sosyal/tezler.htm>). Bu sorunların bir kısmı aşağıdaki gibi

sıralanabilir:

**Finansman Sorunu:** KOBİ'lerle ilgili yapılan çalışmalarda, genellikle ilk ve en temel sorun olarak, finansmana işaret edilmektedir. Finansman sorunu, KOBİ'ler için çoğu zaman kuruluş aşamasında başlamakta, faaliyetlerini ve gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Ramazanoğlu, <http://www2.turkstudent.net/papers/>). OECD tarafından yapılan "KOBİ'lerin Globalizasyonu" konulu araştırmada, finansmanın KOBİ'lerin globalleşmesinde ülkeden ülkeye, işletmeden işletmeye değişik oranlarda olmak üzere en büyük engel olduğu ortaya çıkarılmıştır (Vinde, 1995; 4).

Girişimciler, ellerindeki küçük sermayeler ile işletmeler oluşturmakta, bu özsermayeleri hem yatırım hem de pazarda yer almak için yapılacak pazarlama çalışmaları için yeterli olmamaktadır. KOBİ'ler, piyasa koşulları nedeni ile vadeli satışlarını da özsermayeleri ile finanse etmek zorunda kalmaktadır. Tahsilatta karşılaşılan güçlükler sonucu nakit sıkıntısı çekilmesi, özsermayenin erimesi ve pahalı banka kredileri KOBİ'lerin sonunu hazırlamaktadır. Yüksek maliyetli banka kredisi kullanmak zorunda kalan küçük sanayiciler, mevcut yatırımlarındaki dönüş hızını ayarlayamadıkları için iflas etmektedir. Yaşanan sermaye sorunları ile birlikte, KOBİ'lerin yöneticilerinin finansman bilgilerinin yetersiz olması ve bu konuda yetişmiş elemanları istihdam edememeleri sorunu iyice büyütülmektedir (Güney ve Oktay, 2002; 4-5).

KOBİ'ler yabancı kaynak sağlamada güçlüklerle karşılaşmakta, kaynak temininde yüksek maliyet söz konusu olmakta ve bu konuda sağlanan teşviklerden de yeterince yararlanamamaktadır (Civan ve Tekinkuş, 2002; 394). Türkiye'de KOBİ'lerin en yaygın finansman aracı olan, banka kredilerinden yararlanma oranının oldukça düşük olduğu bir gerçektir. Türkiye Halk Bankası'nın 1995-1999 yılları arasında, KOBİ'lere sunduğu kredilerden yararlanma oranları aşağıdaki gibidir (Söğüt, 2001; 101):

**Tablo 12. KOBİ'lerin Kredilerden Yararlanma Oranı (1995–1999)**

	9.12.1995	7.12.1996	6.12.1997	5.12.1998	6.11.1999
<b>Halk Bankası KOBİ Kredileri (Milyar TL)</b>	49.313	140.000	300.000	505.000	800.516
<b>KOBİ'lerin Kredilerden Yararlanma Oranı (%)</b>	2,18	3,01	4,25	4,60	4,82

(Kaynak: Söğüt, 2001; 101)

KOBİ'lerin kredi sağlamada karşılaştıkları en önemli sorun, bankalar tarafından teminat olarak gayrimenkul ipoteği istenmesidir. Özellikle uzun vadeli kredilerde, gayrimenkul dışındaki hiçbir varlık teminat ipoteği olarak kabul edilmemektedir. Bankalar, riskli gördükleri KOBİ'lerle kredi ilişkisine girmek için yüksek teminatlar istemektedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki makineler, tezgâhlar, araç ve gereçler ipotek olarak kabul edilmemektedir. Bu durum, küçük girişimciyi zora sokmaktadır (Küçük, 2005; 250, Müftüoğlu, 1999; 110). Dolayısıyla, Türkiye'de KOBİ'lerin bankalardan elde ettikleri krediler, genel kredi hacmi içinde %4 civarındadır.

**Tedarik Sorunu:** KOBİ'ler, daha küçük çapta üretim yaptıklarından ve büyük miktarlarda girdi alımını gerçekleştiremediklerinden, büyük işletmelere göre girdileri daha yüksek fiyattan satın almak zorunda kalırlar (Budak, 1994; 31). KOBİ'ler, bu durumu doğal olarak, ürünlerinin satış fiyatlarına yansıtıklarından, büyük işletmelerle rekabet şansları düşmektedir (Budak, 1996; 131).

**Üretim ve Teknoloji Sorunu:** Küreselleşmenin etkisiyle, teknolojik yenilikler hemen eskimekte veya dünyanın herhangi bir yerinde çıkan yenilik hemen taklit edilebilmektedir. Bu nedenle, işletmelerin rekabette başarı sağlayabilmeleri

için, sürekli yeni ürün ve hizmetleri piyasaya sunmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, AR-GE çalışmalarına ayrılan payın artması veya en azından yeterli düzeyde olması gerekir (İpekgil ve Marangoz, 2002; <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan>). Fakat KOBİ'ler, AR-GE çalışmaları için yeterince kaynak bulamamaktadır. Dolayısıyla, yenilikleri yaratma güçleri sınırlıdır.

**Pazarlama ve İhracat Sorunu:** Üretilen mal ve hizmetler satılabildiği ölçüde, işletmeler hayatlarını sürdürebilir. Üretilen mal ve hizmetlerin satılabilmesi ise, iyi bir pazarlama politikası ile mümkün olabilmektedir. Bu pazarlama politikası, sadece işletmenin denetimindeki şartlar itibariyle değil; denetimi dışındaki faktörler itibariyle de uygun belirlenmiş olmalıdır (Küçük, 2005; 255). Fakat KOBİ'lerde üretilen ürünlerin satışı, oldukça ilkel yöntemlerle ve pazarlama konusunda uzmanlaşmamış, pazarlama işini hafife alan niteliksiz elemanlar tarafından yapılmaktadır. Sahip-yönetici durumundaki girişimciler, çoğu işletme fonksiyonu ile olduğu gibi, pazarlama faaliyetleriyle de kendileri ilgilenmektedir. Dolayısıyla, kalifiye pazarlama elemanı ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (Küçük, 2005; 255). Fakat KOBİ'ler, nitelikli elemanları işletmeye çekme konusunda büyük işletmeler kadar şanslı değildir.

KOBİ'ler, ihracat konusunda da sıkıntı yaşamaktadır. İhracat konusunda uzman personelin istihdam edilememesi, potansiyel pazarların aranması, bulunması ve değerlendirilmesindeki güçlükler, bürokratik işlemlerin çokluğu KOBİ'leri zora sokmaktadır (Budak, 1993; 8 Aktaran Budak, 1996; 134). Bunlara ek olarak, AB'ye ihracat yapmak isteyen işletmelerin mallarına CE işaretini koymaları ve bunu koyarken de kesinlikle bir uzman kuruluşa danışmaları gereklidir (Budak, 1996; 137). Ürünlerin, çevresel değerlere zarar verilmeden (ISO 14000) ve belirli kalite standartlarına (ISO 9000) uygun üretilmesi gerekmektedir (İpekgil ve Marangoz, 2002; <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan2002/kobi.htm>). Yine, yabancı dil bilmemek uluslararası pazarlara açılmada büyük bir engeldir.

İstanbul Sanayi Odası Araştırma Dairesi'nin geçmiş yıllarda yapmış olduğu anket çalışmasında, KOBİ'ler ihracat faaliyetine adım atamamanın en büyük nedeni

olarak finansmanı, onu takiben rekabet güçlüğünü ve üçüncü engel olarak da dış pazarda bilgi eksikliğini göstermiştir (Akgüç vd., 1987; 83).

**Örgütlenme Sorunu:** KOBİ'lerde, başka küçük işletmelerle bir araya gelme ve seslerini duyurma amacıyla bir üst organizasyon oluşturma konusunda sorunlar vardır. Bu durum KOBİ'lerin teşviklerden, desteklerden yeteri kadar pay alamamalarına neden olabilmektedir (Küçük, 2005; 253).

Halkla ilişkiler ve insan kaynaklarıyla ilgili sorunlar, yönetim ve yönetici sorunu, işletme sahiplerinin teknik kökenli olması, eğitim eksikliği, standardizasyon, bilgi toplama, mevzuat sorunları, uluslar arası kalite standartlarına uygun mal ve hizmet üretilmemesi, stoklama sorunları, üretim kapasitesinin düşük olması, teknolojik gerilik, dış pazarlarda söz konusu olan yoğun rekabet, dış pazarlama giderlerinin yüksekliği, yeni pazarlara açılmada yaşanan zorluklar ve yapılan yatırımlarda yaşanan zamanlama problemleri KOBİ'lerin diğer sorunları arasında sayılabilir (Civan ve Tekinkuş, 2002; 394).

## **1. 11. KOBİ'LERİN TEMEL SORUNLARINA İLİŞKİN ÇÖZÜM YOLLARI**

KOBİ'lerin temel sorunlarına ilişkin çözüm yollarının bir kısmı, aşağıdaki gibi sıralanabilir (Budak, 1994; 38–39, Küçük, 2005; 261, Müftüoğlu, 1993; 3–8, Boşgelmez, 2003; <http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00304.pdf>):

- KOBİ'lerin kendileriyle ilgili politikaları kendilerinin üretmelerini sağlamalı, onları bu bilince kavuşturmalı ve bu politikaları, hükümete öneriler halinde ileterek uygulanması yolunda baskı unsuru oluşturmalıdır.
- Hükümet, KOBİ'ler ile ilgili politikaları belirlerken, temel amaç olarak iç ve dış pazarlarda KOBİ'leri güçlü bir konuma getirebilme ve bu işletmeler için söz konusu olabilecek fırsat ve potansiyelden tam olarak yararlanmalarını sağlama misyonunu benimsemelidir. Uygulamada çok yönlü destekler verilmelidir.

- Vergi avantajı sağlanmalı, finansal danışmanlık hizmeti sunulmalıdır. KOBİ'ler büyüme hevesinde oldukları için, kazançlarını tekrar yatırıma yönlendirmektedir. Dolayısıyla, KOBİ'lere sağlanacak vergi muafiyetleri sonuçta yeni yatırımlarla değerlendirilecek ve yeni istihdam alanları açılacaktır.
- KOBİ'lere verilen destekler yeterince duyurulmalı ve denetimi yapılmalıdır.
- Finansal kiralama (leasing) konusunda, KOBİ'lerin bilgilendirilmesi ve bu olanaklardan yararlanmaları sağlanmalıdır.
- KOBİ'lerin Anonim Şirket statüsünde kurulması teşvik edilerek, ikincil borsalar yolu ile sermaye piyasalarına girmeleri sağlanarak, fon elde etmek için alternatif bir yol açılmalıdır.
- Halk Bankası tarafından sağlanan kaynaklar arttırılmalıdır. Kamu ve özel banka kredi kaynakları uygun hale getirilip, KOBİ'lerin kullanımına sunulmalıdır.
- Devlet tarafından KOBİ'lere sağlanması gereken en önemli desteklerden biri olarak, teminat sorununa bir çözüm getirilmelidir.
- KOBİ'lerdeki atıl kapasitenin ortadan kaldırılması için, enflasyon aşağı çekilmelidir. Buna ek olarak, kuruluş aşamasında bulunan KOBİ'ler, fizibilite çalışmalarına gereken önemi vermelidir. KOBİ'lerin proje, fizibilite ve teşvik sorunlarının çözümünde, DPT ve KOSGEB alan araştırmaları yapmalı ve hangi alanların hangi tür yatırımlar için uygun olduğunu belirleyerek, KOBİ'lere yol göstermelidir.
- Bürokratik engeller azaltılmalı ve girişimcilik kültürü geliştirilmelidir.
- KOBİ'ler arasında sektörel stratejik işbirliği oluşturulmalıdır.
- Daha kaliteli ve ucuz girdi elde edebilmek için, KOBİ'lerin bölgesel ve sektörel olarak örgütlenip, ölçek ekonomilerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.
- KOBİ'ler için teknoloji parkları geliştirilmelidir. Sanayi teknolojik bilince varmalıdır.
- Sektörel yapıda ve büyük işletme-KOBİ işbirliği içerisinde, işletmelerin dışa açılmaları desteklenmeli, sermaye yapıları geliştirilmelidir.

- Sağlam finansal yapılar ve destekleyici finansal düzenlemelerle, KOBİ'lerin ihracat performansı arttırılmalıdır.
- Kamu politikaları KOBİ'leri teşvik ederek, onların işgücünün daha verimli hale gelmesine yardımcı olmalıdır. Devlet, KOBİ'lerin bulunduğu Organize Sanayi Bölgeleri'ni geliştirerek; ulaşım, iletişim, elektrik, ısınma gibi hizmetlerin sunumunu yaratmalıdır.
- Rekabet edebilmek için, KOBİ'lerin yeni koşullara uyum sağlamaları yaşamsal bir zorunluluktur. İş modellerinin, çağın gerektirdiği bütün yenilikleri ve gelişmeleri kendi yapılarına uyarlamaları gerekmektedir. Dolayısıyla, KOBİ'lerin bilgi teknolojileri yardımıyla oluşturacakları entegre iş modellerine sahip olabilmeleri için, gerekli desteğin devlet tarafından KOBİ'lere sağlanması gerekmektedir (Kırçova, 2006; 7).
- KOBİ'lerin emek yoğun üretimlerden, bilgi yoğun üretime geçişi ile büyüme ve rekabet gücünü arttırmaları için fırsatlar yaratılmalı ve her KOBİ için ulaşılabilir kılınmalıdır (Açıkgöz vd., 2005; 11).
- Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'nin (SDŞ), sorunları en kısa zamanda çözüme kavuşturulmalıdır. SDŞ yönetimi, bağımsız ve profesyonel olmalıdır. SDŞ'lere özel ilgi gösterilmelidir (<http://www.ihracatdunyasi.com/guncel>).

## İKİNCİ BÖLÜM

### **KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLER ve DESTEKLERİN KOBİ'LERİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ**

Küçük ve orta ölçekli işletmeler; girişimcilerin yaratıcılık, risk üstlenme, çalışma ve başarıma hırısını ortaya koyan, değişimlere ve gelişimlere uyum sağlama özelliklerine sahip olan kuruluşlardır. Türkiye ekonomisinin önemli bir bölümüne KOBİ'lerin sahip olması tarihsel bir rastlantı değildir. Bu durum, büyük işletmeler tarafından oluşturulan yardımsever politikaların veya devletin KOBİ'lere yardım programlarının neticesinde oluşmuş değildir (Szonyi, 1991; 17). KOBİ'ler güçlü yönleri sayesinde bugünlere gelmiştir. Tarihsel olarak KOBİ'ler; sanayi devrimi, kitle üretimi ve fabrika sanayi ortaya çıkıncaya kadar temel üretim birimidir. Ölçek ekonomilerinin avantajlarının, üretimi büyük işletmelere kaydırmasından sonra bile, kendilerine özgü güçlü yönleri nedeniyle KOBİ'ler, ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte önemlerini korumuşlardır. 1970'lerden itibaren gelişmiş ülkelerde başlayan durgunluk ve krizlerin büyük işletmeleri iflaslara ve küçülmeye zorlamasından sonra, KOBİ'lerin doğasından gelen birçok avantajlar ilginin yeniden KOBİ'lere yönelmesini sağlamıştır. Böyle bir dönemde artan işsizlik, KOBİ'lere olan ilgiyi arttırmış ve üretimin daha küçük ölçekli işletmelerde devam ettirilmesiyle birlikte, KOBİ'lerin istihdam yaratma potansiyelleri artmıştır (Ersöz vd., 41–42; 2006).

Diğer yandan, KOBİ'lerin zayıf yönleri, başarılarının daimi olmasını engellemektedir. Bu anlamda, devletin desteğinin sağlanması yoluyla KOBİ'lerin zayıf yönlerinin olabildiğince giderilmesi, KOBİ'lerin performanslarının artmasını sağlayarak, totalde ulusal ekonominin de performansının artmasını sağlayacaktır.

Bu amaçla, KOBİ'lerin desteklenmesi ulus devletler için bir ekonomik görev haline gelmiştir. Ekonomik gelişmenin motoru olarak kabul edilen küçük ve orta ölçekteki işletmelerin karşılaştıkları sorunları tek başına çözmekte zorlanmaları nedeniyle, devlet ya doğrudan kendi kuruluşları eliyle ya da bu işletmelerin



örgütlenmelerine yardımcı olmak suretiyle, ekonomilerine canlılık sağlamaya çalışmaktadır (Ersöz vd., 42; 2006).

Bu bağlamda, ikinci bölümde; Türkiye’de KOBİ’lere yönelik destekler, AB’de KOBİ’lere yönelik destekler ve son olarak da Türkiye’de KOBİ’lere sağlanan desteklerin KOBİ’lerin performanslarına etkisi ele alınmaktadır.

## **2. 1. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE YÖNELİK DESTEKLER**

Türkiye’de KOBİ’lerin devlet tarafından desteklenmesi, bu kesimin kredi ihtiyaçlarının karşılanması için, 1933 yılında Türkiye Halk Bankası’nın kurulması ile başlamıştır. Bunu takiben, bugünkü adıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük Sanayi Sitelerinin ve Organize Sanayi Bölgeleri’nin kurulması için, kredi programları uygulamaya başlamıştır. 1970’li yıllardan itibaren, KOBİ’ler için teknik destek ve eğitim amaçlı yapılanmalar oluşturulmaya başlanmış, 1980’li yıllarda bu faaliyet ve hizmetler daha da yaygınlaştırılmıştır. 1990’larda ise, gerek finans gerekse hizmet ve destekler daha çeşitli hale getirilmiştir (Çamkerten, 2001; 101). Bu hizmet ve destekler, günümüzde halen devam etmektedir. KOBİ politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında, birçok kamu kuruluşu ve özel kuruluş görev almaktadır (Akdemir ve Narin, 2005; 52):

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde çalışan KOSGEB; KOBİ’lere yönelik programların hazırlanması, teknolojik kapasitelerinin geliştirilmesi, eğitim ve bilgi düzeylerinin yükseltilmesi, uygun finansal koşulların sağlanması ve yönetim altyapılarının geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapmaktadır.

Uzun vadeli kalkınma plânları ve yıllık programların hazırlanmasından sorumlu Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT) ise, KOBİ’lere yönelik makro politikalar belirlemekte ve bu politikaların uygulanmasını sağlamaktadır. KOBİ’lere yönelik teşvik programlarının uygulayıcısı olan kurumlar, Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)’dir.

Meslek kuruluşları olan Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği (TOBB), KOBİ politikalarının uygulanmasında ve belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bunlara ek olarak, KOBİ'lere finansman sağlanması ve teminat gösterilmesi konularında Halk Bankası, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Birliği (TESKOMB), Kredi Garanti Fonu (KGF) destek olmakta ve risk sermayesi ile KOBİ borsasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türk Patent Enstitüsü (TPE) ve Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) gibi kuruluşlar da KOBİ'lere faaliyet alanları kapsamında hizmet vermektedir. Diğer yandan, işletmelerin ürettikleri mal ve hizmeti tanıttıkları çevrimiçi bir ağ olan KOBİNET'in katkıları da vardır.

Söz konusu destekler ve diğerleri, aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

### **2. 1. 1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Destekleri**

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kuruluş kanununda bakanlığın görevleri; Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri plânlamak, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde plân hedeflerine paralel olarak mevzuat düzenlemeleri yapmak, üst yapı kredisi sağlamak, KOBİ'lere örgütlenme, eğitim, tedarik, tanıtma, pazarlama, teknik ve ekonomik konularda hizmet vermek, varlıklarını korumak ve geliştirmek için gerekli hukuki ve yönetsel düzenlemeleri yapmak gibi görev ve sorumluluklar biçiminde sıralanmıştır (Küçük, 2005; 217).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Küçük Sanatlar, Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğüne; Küçük Sanayi Siteleri (KSS) ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin (OSB) kurulması yoluyla, küçük ve orta ölçekli sanayicilerin modern ve sağlıklı ortamlarda, verimli üretim yapmalarına olanak sağlanması ve çevre kirliliğinin kontrol altına alınması hedeflenmektedir (Akdemir ve Narin, 2005; 59).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, küçük sanayicilerin oluşturduğu kooperatiflere, bölgesel gelişmişlik düzeyine göre belirlenen limitler dâhilinde altyapı inşaatlarının tamamı ve üst yapı inşaatlarının en fazla %70'ine kadar olan oranlarda, düşük faizli ve uzun vadeli özel krediler vermektedir. Küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşlarının yer aldığı organize sanayi bölgelerine ise, altyapı inşaatları için krediler vermektedir (Çamkerten, 2001; 102). Ayrıca, küçük sanayici, sanatkâr ve imalatçı esnafa teşkilatlanma, finansman, eğitim, hammadde temini ve pazarlama gibi teknik ve ekonomik konularda gereksinim duyduğu hizmetlerin sunulması yanında; plân hedefleri doğrultusunda varlıklarını korumaları ve geliştirmeleri için gerekli hukuki ve idari düzenlemeleri de yapılmaktadır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2005 Aktaran Akdemir ve Narin, 2005; 59).

Bunlara ek olarak, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Türk Standartları Enstitüsü, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi ve Prodüktivite Merkezi ile ortak çalışmalar yaparak KOBİ'lere yardımcı olmaya çalışmaktadır (Öz-Alp, 1971; 94).

## **2. 1. 2. Hazine Müsteşarlığı Destekleri**

8.12.2006 tarih ve 26370 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (2006/3) ile Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına ilişkin 2002/1 Sayılı Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır (<http://www.gebzeto.org.tr/tr/anos.asp?>). Yeni tebliğ ile yatırımın teşvik belgesine bağlanabilmesi için toplam sabit yatırım tutarının; KOBİ'lerin yatırımlarında asgari 200 bin YTL, azami 2 milyon YTL olması gerekmektedir. Teşvik belgeli yatırımlarda desteklenecek unsurlar; gümrük vergisi muafiyeti, katma değer vergisi istisnası ve faiz desteğidir. Ayrıca yatırımlar, kanunlar ve Bakanlar Kurulu kararlarında teşvik belgesine bağlı olarak öngörülen destek unsurlarından da faydalanabilirler (<http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler>).

**Tablo 13. KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerine Tahsis Edilen Yatırım ve İşletme Kredileri**

Yıllar	Belge Adedi	Yatırım Kredisi (Milyar TL)	İşletme Kredileri (Milyar TL)	Toplam Kredi (Milyar TL)	Sabit Yatırım (Milyar TL)	İstihdam (Kişi)
1997	1.550	16.358	3.279	19.637	37.376	14.974
1998	1.171	15.577	3.857	19.434	33.189	12.117
1999	1.695	25.637	16.764	42.401	57.978	10.222
2000	1.229	21.685	15.073	36.758	49.100	5.587
2001	244	4.543	3.468	8.011	14.986	669
2002	382	19.305	7.725	27.028	63.725	1.484
2003	458	35.502	11.051	46.553	108.416	2.047
2004	416	50.568	10.338	60.906	109.513	2.960
2005*	100	12.077	1.889	13.966	25.064	1.030
<b>Toplam</b>	<b>7.245</b>	<b>201.252</b>	<b>73.444</b>	<b>274.694</b>	<b>499.347</b>	<b>51.090</b>

(Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 2005, [www.hazine.gov.tr](http://www.hazine.gov.tr) Aktaran Akdemir ve Narin, 2005; 60, \* 2005 yılı ilk altı aylık dönemi kapsamaktadır.)

Arsa ve bina hariç, net yatırım toplamı 950 bin YTL'yi geçmeyen, 250 kişi ve altında çalışana sahip KOBİ'ler eğitim, sağlık, madencilik, yazılım geliştirme, Ar-Ge, çevre koruma ve teknoparklara yapılacak yatırımlar konusunda teşvik edilmektedir. Hazine Müsteşarlığı kredileri, genellikle Halkbank ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası aracılığıyla kullanılmaktadır (<http://www.ostimgazetesi.com>).

Tablo 13'de görüldüğü gibi; 1997 yılından, 2005 yılının Haziran sonuna kadar, toplam 7.245 adet KOBİ teşvik belgesi düzenlenmiştir. Düzenlenen teşvik belgelerinin sabit yatırım tutarı toplam, 499.347 milyar TL'dir. Belgelere toplam olarak tahsis edilen yatırım kredisi, 201.252 milyar TL; işletme kredisi, 73.444

milyar TL'dir. Verilen krediler yatırıma dönüştürüldüğünde, 51.090 kişinin istihdamı hedeflenmiştir (Akdemir ve Narin, 2005; 61).

Türkiye'de 1997–2000 döneminde, ortalama 1410 adet KOBİ teşvik belgesi düzenlenmiştir. Ancak 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle, düzenlenen KOBİ yatırım teşvik belgelerinin sayısında ve tahsis edilen kredi tutarında önemli ölçüde gerileme olduğu gözükmemektedir (Akdemir ve Narin, 2005; 61).

### **2. 1. 3. Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) Destekleri**

Dış Ticaret Müsteşarlığı, 27.12.1994 tarih ve 94/6401 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na dayanarak "İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı" kapsamında, AB ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarına uygun olarak işletmelere ihracata yönelik devlet yardımı sağlamaktadır. Söz konusu yardımlar; AR-GE yardımları, uluslar arası nitelikteki yurtiçi ihtisas fuarlarının desteklenmesi, yurtdışında düzenlenen fuar ve sergilere milli düzeyde veya bireysel katılımın desteklenmesi, çevre maliyetlerinin desteklenmesi (ISO ve diğer uluslar arası sertifikalara teşvik), pazar araştırması desteği, eğitim yardımı, istihdam yardımı, yurtdışında ofis-mağaza açma, işletme ve marka tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi, patent, faydalı model belgesi ve endüstriyel tasarım harcamalarının desteklenmesi, Türk ürünlerinin yurtdışında markalaşması, tanıtımı ve tutunması ile Türk malı imajının yerleştirilmesine yönelik faaliyetlerin desteklenmesidir (Varışlı, 2005; 50 Aktaran Akdemir ve Narin, 2005; 57).

DTM; ISO 9000, ISO 14000, CE işareti ve uluslar arası nitelikteki diğer kalite ve çevre belgelerinin alımında oluşan maliyetlerin en fazla %50'sini finanse etmektedir (<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=66>). DTM; SDŞ'lerin dış ticarete ilişkin işlemlerini yürütmek üzere, konusunda tecrübeli, yüksek öğrenimli yönetici ve eleman istihdamını desteklemektedir. Bir SDŞ'ye istihdam edeceği en fazla bir yönetici ile iki elemanın ücretleri için ve bir defa destek sağlanmaktadır. Yöneticinin toplam azami 18.000 ABD doları karşılığı YTL'yi aşmamak üzere yıllık brüt maaşlarının %75'i, elemanların toplam azami 9.000 ABD doları karşılığı

YTL'yi aşmamak üzere yıllık brüt maaşlarının %75'i karşılanmaktadır (<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=65>).

2002 yılında, toplam 9.542 adet KOBİ'ye, toplam 69.675.552 Euro devlet yardımı sağlanmıştır. Ar-Ge yardımı sağlanan KOBİ âdeti 626; Ar-Ge ile ilgili devlet yardımının tutarı, 24.547.368 Euro'dur.

**Tablo 14. Dış Ticaret Müsteşarlığınca İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kapsamında 2002 Yılında KOBİ'lere Sağlanan Destekler**

<b>Yardımanın Türü</b>	<b>KOBİ Sayısı</b>	<b>Yardım Tutarı (EURO)</b>
Ar-Ge Yardımı	626	24.547.368
Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi	217	211.121
Pazar Araştırması Desteği	240	235.454
Yurtdışı Ofis-Mağaza Yardımı (Açma-İşletme)	47	1.359.477
Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği	8.380	40.995.531
Eğitim Yardımı	5	519.127
İstihdam Yardımı	9	316.882
Marka Yardımı	18	1.490.592
<b>Toplam</b>	<b>9.542</b>	<b>69.675.552</b>

(Kaynak: DPT, 2004; 17)

## **2. 1. 4. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Destekleri**

KOSGEB, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin teknolojik yeniliklere hızla uyumlarını sağlamak, rekabet güçlerini yükseltmek ve ekonomiye katkılarını ve etkinliklerini arttırmak amacıyla, 3624 sayılı kanunla 20 Nisan 1990 tarihinde kurulmuştur. KOSGEB, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile ilgili bir kamu kuruluşu

olup, tüzel kişiliğe haiz ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir (<http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/Default.asp>). KOSGEB'in hedef kitleleri içinde, hem küçük hem de orta ölçekli işletmeler bulunmaktadır (Gücelioğlu, 1994; 3).

KOSGEB, KOBİ'leri; fon ve/veya sermaye yönetimi desteği, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım desteği, ortak kullanım amaçlı makine teçhizat desteği, yerel ekonomik araştırma desteği, uluslar arası fuarlara katılım, yazılım, teknik personel istihdamı ve marka oluşturma gibi konularda desteklemektedir (Küçük, 2005; 221). KOSGEB, hedef kitlesi olan küçük ve orta ölçekli işletmelere sunduğu hizmetleri, Türkiye'nin değişik bölgelerine yayılmış olan hizmet merkezleri vasıtasıyla ulaştırmaktadır (Gücelioğlu, 1994; 5). KOSGEB bünyesinde, KOBİ'lere ve yeni girişimcilere hizmet vermek amacı ile kurulan iki tür hizmet merkezi mevcuttur (Çamkerten, 2001; 105–106): Küçük İşletmeleri Geliştirme Merkezleri (KÜGEM), Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER).

KÜGEM'ler; uzman kadrolar yardımıyla, illerin sanayi bölgeleri içinde KOBİ'lere çeşitli konularda hizmet vermek amacı ile yapılandırılmıştır. Bilgi temini ve yayımı, teknolojik yeniliklerin yayımı, yönetim danışmanlığı, eğitim, ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi kurulmasında danışmanlık verilmesi, üretim proseslerinin geliştirilmesi ve laboratuvar hizmetleri, KÜGEM'lerin verdikleri hizmetler arasındadır. TEKMER'ler; yeni ürün, yeni üretim yöntemi, teknoloji yönelimli yazılım, tasarım gibi yeni bir hizmet veya mevcut ürün/üretim yönteminde yenilikler yapmayı amaçlayan mevcut küçük işletmelere ve teknoloji yönelimli faaliyet gösterecek yeni işletmelere destek olmak üzere kurulmuş merkezlerdir. Bilgisayar, internet gibi çağdaş teknolojik altyapı ile donatılmış işyerleri, üniversitenin bilimsel ve teknolojik altyapısına doğrudan ulaşım, yürütülen projelere danışmanlık desteği, malzeme-ekipman desteği, kredi ve diğer finansal araçlar hakkında bilgilendirme, iş geliştirme ve pazarlama hizmetleri, TEKMER tarafından verilen hizmetler olarak sıralanmaktadır.

KOSGEB, ayrıca Moskova'da bir eşleştirme merkezi (EŞMER) açmıştır. EŞMER, Türk KOBİ'lerinin Rusya ve Avrasya'da önemli fırsatları değerlendirmeleri amacıyla açılmıştır. EŞMER sayesinde, katılımcı KOBİ'lere, hem ofis hem de show room imkânı sunulmaktadır. Söz konusu merkez sayesinde, Türk ve dünya KOBİ'lerinin ortak veri tabanı ile ekonomik, teknolojik, idari uyumu ve dayanışmanın sağlanması gerçekleşmiş olacaktır ([http://www.kobi-efor.com.tr/haber\\_detay.asp?id=1330](http://www.kobi-efor.com.tr/haber_detay.asp?id=1330), Türkiye Gazetesi, 2006; 4).

KOSGEB, destek öncesi KOBİ'lerden stratejik yol haritası istemektedir. KOSGEB yetkilileri, stratejik yol haritasını kendileri için değil; KOBİ'lere plânlama kültürünü aşlamak için istediklerini belirtmektedir (Kaplan, 2005; 29). Kapsamı oldukça geniş olan KOSGEB destekleri, aşağıda yer almaktadır (<http://www.kosgeb.gov.tr/Destekler/Default.asp?Action=...&ID=64>):

**Genel Girişimcilik Eğitim Programı:** Girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak ve iş plânı hakkında bilgilendirmek amacıyla, kendi işini kurmak isteyen girişimci adaylarına yönelik olarak düzenlenmektedir. Söz konusu programla, girişimci adaylarına girişimcilik, iş kurma ve yönetme, iş ve pazarlama plânı hazırlama gibi konularda eğitimler verilerek, kuracakları işletmelerin daha uzun ömürlü ve verimli olmaları sağlanmakta, karşılaşılabilecekleri sorunları önceden tahmin ederek ona göre çözüm üretmeleri sağlanmakta, hatalı iş kurmaları engellenmekte, iş plânına dayalı işletme yönetimine geçişleri mümkün olmaktadır.

Genel girişimcilik eğitim programından, kendi işini kurmak isteyen veya kurulu işletmelerini geliştirmek isteyen girişimciler faydalanabilmektedir. Program ücretsizdir. Bu programdan faydalanmak için; KOSGEB merkezlerine, genel girişimcilik eğitim programı başvuru formunu ve girişimcilik testini doldurarak başvurmak gerekmektedir.

**Genç Girişimci Geliştirme Programı:** Genç girişimci geliştirme programları, orta öğretim sonrası örgün/yaygın öğretim kurumları ve üniversitelerde düzenlenen, kuramsal ve uygulamalı girişimcilik eğitim programlarıdır. Program



süresince girişimcilik, iş plânı, iş kurma ve yönetme gibi konularda eğitimler verilmektedir. Bu ana eğitimler, eğitimlerden faydalanan kişilerin çalışmalarının değerlendirildiği atölye çalışmaları ve ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan destek eğitimleriyle desteklenmektedir. Faydalanan kişilerin, program süresince kendi iş fikirleri için bir iş plânı hazırlamaları beklenmektedir. Bu programlarla, öğrencilerin kariyer plânlaması yaptığı bir dönemde, girişimciliği önlerine bir seçenek olarak sunarak, gençleri kendi işlerini kurmaya yöneltmekte ve öğretim kurumlarında girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasını sağlamaktadır.

Bu programlardan, programın düzenlendiği orta öğretim sonrası örgün/yaygın öğretim kurumu veya üniversitelerin öğrencileri faydalanabilmektedir. Programa katılım, ücretsizdir. Program başvurusu, genel katılıma açık olarak düzenlenen “Girişimcilik Potansiyeli Değerlendirme ve İş Fikri Belirleme Eğitimi” sonrasında katılımcılara dağıtılan, genç girişimci geliştirme programı başvuru formu ve girişimcilik testiyle yapılmaktadır.

**Yeni Girişimci Desteği:** Ekonomik kalkınma ve istihdam sorunlarının çözümünün temel faktörü olan girişimciliğin desteklenmesi, yaygınlaştırılması, başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak amacı ile yeni girişimcilerin desteklenmesidir. Yeni girişimcilerin destek sözleşme tarihinden itibaren, en fazla üç yıllık süre içerisinde iş kurma giderleri ile makine-teçhizat ve donanım giderlerini karşılamaya yönelik destektir. Yeni girişimci desteği, yeni girişimcilerin işletme kurma sürecinde iş kurmaya yönelik başlangıç giderleri ile sabit yatırım giderlerinin karşılanmasına fayda sağlamaktadır.

*İş kurma desteği* 4.000YTL, destekleme oranı tüm yörelerde %100; *sabit yatırım geri ödemeli desteği üst limiti* 40.000YTL, destekleme oranı kalkınmada öncelikli yörelerde %90, normal yörelerde %80, gelişmiş yörelerde %70; *sabit yatırım (finansal kiralama) geri ödemesiz desteği üst limiti* 10.000YTL, destekleme oranı kalkınmada öncelikli yörelerde %70, normal yörelerde %60, gelişmiş yörelerde %50’dir.

Yeni girişimci desteğinden, KOSGEB tarafından üniversitelerde gerçekleştirilen Genç Girişimci Geliştirme Programı'ndan mezun olan veya KOSGEB tarafından verilen iş kurma danışmanlığı veya uygulamalı eğitim desteğini alan veya KOSGEB'in işbirliği ve denetimi çerçevesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, İŞKUR, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, belediyeler ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odaları tarafından ulusal ve uluslar arası projeler kapsamında düzenlenen girişimcilik eğitimine katılanlar veya İş Geliştirme Merkezleri'nde (İŞGEM) yer alan girişimcilerden, destek başvuru itibariyle son bir yıl içinde işletmesini kurmuş olan yeni girişimciler faydalanabilmektedir. Başvuru; başvuru formu, iş plânı dokümanı, destek ödeme miktar ve zaman tablosu, sicil gazetesi, imza sirküsü ile KOSGEB uygulama merkez müdürlüklerine yapılmaktadır.

**Genel Eğitim Programları:** İşletmelere KOSGEB tarafından organize edilen eğitim programlarına katılımları için verilen desteği kapsamaktadır. İşletmelerin, yurtiçi-yurtdışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini sağlamak, istihdamı ve katma değeri arttırabilmek için; plânlama, yatırım, modernizasyon, teknolojik araştırma-geliştirme, teknoloji adaptasyonu, üretim, pazarlama, finansman, enformasyon, yönetim, mevzuat, girişimcilik gibi konulardaki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için destek verilmesidir.

Genel eğitim programları, işletmelerin eğitim ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda KOSGEB tarafından düzenlenen eğitim programları olup, katılımcılar için konu ve katılım sayısı sınırı aranmamaktadır. Kalkınmada öncelikli yörelerde yer alan işletmelerde, genel eğitim programları %100, normal yörelerde %90, gelişmiş yörelerde %80 desteklenmektedir. Normal yörelerde ve gelişmiş yörelerde yer alan işletmeler için, süresi 6 saate kadar olan genel eğitim programları %100 desteklenebilmektedir.

Söz konusu destekten imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren ve 1–150 arasında işçi çalıştıran işletmeler faydalanabilmektedir. İşletmelerin, başvurularını KOSGEB uygulama birimlerine yapmaları gerekmektedir.

**Özel Eğitim Desteği:** İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini sağlamak, istihdamı ve katma değeri arttırabilmek için; plânlama, yatırım, modernizasyon, teknolojik araştırma geliştirme, teknoloji adaptasyonu, üretim, pazarlama, finansman, enformasyon, yönetim, mevzuat, girişimcilik gibi konulardaki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için destek verilmesidir. Özel eğitim desteği; işletmelerin KOSGEB veri tabanında yer alan yurtiçi özel/kamu eğitim kurum/kuruluşlarınca düzenlenen ve KOSGEB tarafından uygun görülen eğitim programları için, KOSGEB'in belirlediği kriterler doğrultusunda, satın alacakları özel eğitim hizmetlerine verilen destekleri kapsamaktadır.

Faydalanacak taraf, SYH plânu kapsamında 3 yıllık dönemde, destek üst limitini aşmamak kaydıyla, birden fazla konu için bu destekten faydalanabilecektir. Fakat aynı eğitim konusunda bu destekten bir defa faydalanılabılır. Başvuruları uygun bulunan işletmelerin, farklı konulardaki eğitim taleplerine verilecek desteğin üst limiti, toplam 6.000YTL olup; gelişmiş yörelerde %60, normal yörelerde %70 ve kalkınmada öncelikli yörelerde %80 oranında destek sağlanmaktadır.

Söz konusu destekten imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren ve 1–150 arasında işçi çalıştıran işletmeler faydalanabilirler. İşletmeler, başvurularını KOSGEB uygulama birimlerine yapabilirler.

**Danışmanlık Desteği:** İşletmelerin, yeni girişimcilerin, girişimcilerin ve işletici kuruluşların, yatırım yönlendirme, atıl kapasitelerini değerlendirme, kalite ve verimliliklerini arttırma, idari ve teknik mevzuat uygulaması, ürün-yöntem geliştirme ve benzeri konularda yapacakları çalışmalar kapsamında plânlama, yatırım, modernizasyon, teknolojik araştırma-geliştirme ve teknoloji adaptasyonu, üretim, pazarlama, enformasyon, yönetim ve benzeri konulardaki bilgi ve becerilerini geliştirmek, yurtiçi-yurtdışı pazarlarda rekabet edebilir düzeye gelmelerini temin etmek, istihdamın ve katma değerinin arttırılabilmesi için, yeni işletmelerin kurulmasını sağlamak amacıyla gerekli danışmanlık ihtiyaçlarına destek verilmesidir. Bu amaçla; işletmelerin, yeni girişimcilerin, girişimcilerin ve işletici kuruluşların,

KOSGEB veri tabanında bulunan yerli veya yabancı her türlü şirket statüsündeki danışmanlık kuruluşları, serbest meslek erbabı ve bu alanda faaliyet gösteren üniversiteler, kamu kuruluşları ile vakıf ticari işletmelerinden satın alacakları danışmanlık hizmetine verilen destekleri kapsamaktadır. Yeni girişimcilerin, girişimcilerin ve işletmelerin gruplandırılarak ortak özelliğe sahip sorunlarının çözümüne yönelik olarak verilecek danışmanlık hizmetleri, KOSGEB tarafından organize edilmekte ve hizmet alımı gerçekleştirilmektedir.

KOSGEB'in işletme başına sağlayacağı danışmanlık desteği parasal üst limiti, 15.000YTL'dir. Destek oranları, işletme başına sağlanacak toplam destek tutarını aşmamak koşuluyla, gelişmiş yörelerde %60, normal yörelerde %70 ve kalkınmada öncelikli yörelerde %80'dir. Gruplandırılmış danışmanlık desteğinden faydalanacak yeni girişimciler için destekleme oranı, %100'dür.

Danışmanlık desteğinden KOSGEB veri tabanına kayıtlı işletmeler, girişimciler, yeni girişimciler ve işletici kuruluşlar faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Altyapı ve Üstyapı Uygulama Proje Desteği:** Altyapı ve üstyapı uygulama proje desteğiyle, işletmelerin ekonomi içindeki payını ve etkinliğini arttırarak, uluslar arası alanda rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek için, birlikte sağlıklı bir ortamda verimli çalışmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu destek, kalkınmada öncelikli yöreler kapsamında yer alan illerde kurulacak olan Küçük Sanayi Siteleri (KSS) için, altyapı ve üstyapı uygulama projeleri yaptıracak KSS Kooperatifler ile Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) içinde veya dışında, bu illerde mülki/yerel yönetimlerce belirlenmiş olan sanayi alanlarında bedelli veya bedelsiz arsa tahsisi olarak, yeni yatırım için üretim binası üstyapı uygulama projesi yaptıracak olan işletmeleri kapsamaktadır. Proje desteğinin verilmesiyle, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin altyapı, üstyapı ve sosyal donatılara sahip işyerlerine kavuşmaları sağlanmış olacaktır. Bu sayede, sağlıklı ve etkin üretim yapma imkânına sahip olan işletmelerin, uluslar arası rekabet ortamına da uyum sağlamaları mümkün olacaktır.

Altyapı ve üstyapı uygulama projesi desteği üst limiti; 10.000YTL'dir. Kalkınmada öncelikli yörelerdeki KSS üstyapı uygulama projeleri ve Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) içinde veya dışında, bu illerdeki mülki/yerel yönetimlerce belirlenmiş olan sanayi alanlarında, işletmeler tarafından yaptırılacak olan binaların üstyapı uygulama projeleri için, brüt kapalı kullanım alanının bir metrekaresi için, 3YTL üzerinden hesaplanarak destek verilmektedir. Destekten faydalanacak tarafa, projeleri yapan firmadan aldığı fatura bedelinin %50'si oranında proje desteği verilmektedir. Destek tutarının, destekten faydalanan tarafın, projeyi yapan firmaya ödediği fatura tutarının %50'sini aşması durumunda, destek tutarı azaltılarak uygulanır.

Söz konusu destekten küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ile çeşitli iş kollarına bağlı üyelere oluşan tüm Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifleri faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Nitelikli Eleman Desteği:** İşletmelerin teknoloji düzeyinin yükseltilmesi, ürün kalitesinin ve yeni ürünlerin geliştirilmesi, verimliliğin ve yurtiçi-yurtdışı pazarlarda rekabet gücünün artırılmasının sağlanması amacıyla, işletmelere/işletici kuruluşlara ve KOSGEB ile işbirliği içinde yürütülen ulusal/uluslar arası projelere nitelikli eleman temini için destek verilmesidir. Nitelikli eleman desteğinin verilmesiyle, dört yıllık ve iki yıllık yüksek okul mezunlarına istihdam imkânı sağlanacaktır. İşletme/işletici kuruluş ve KOSGEB ile işbirliği içinde yürütülen ulusal/uluslar arası projelerde ise, nitelikli eleman istihdamıyla teknoloji düzeyinin yükseltilmesi, ürün kalitesinin ve yeni ürünlerin geliştirilmesi, verimliliğin ve yurtiçi-yurtdışı pazarlarda rekabet gücünün artırılması sağlanmış olacaktır.

Söz konusu destekten işletme/işletici kuruluş ve KOSGEB ile işbirliği içinde yürütülen ulusal/uluslar arası projeler faydalanabilmektedir. Destek kapsamında, dört yıllık üniversite mezunları tüm yörelerde, iki yıllık meslek yüksek okulu mezunları sadece kalkınma öncelikli yörelerde desteklenmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Ortak Kullanım Amaçlı Makine Teçhizat Desteği:** Aynı iş kolunda ve/veya birbirini tamamlayıcı iş kollarında faaliyet gösteren işletmelerin ve meslek kuruluşlarının, işletmeler ile ortak kuracakları bir işletici kuruluşla kuracakları ve ortak yararlanacakları kullanım atölyeleri (ORTKA) ve ortak kullanım laboratuvarları (ORTLAB) için satın alacakları makine ve teçhizat giderlerine destek verilmesidir. Bu destek, ortak kullanım amaçlı ORTKA ve ORTLAB tesislerinin işletici kuruluşlarına; finansal kiralama yolu ile alacakları makine-teçhizat için, kiralama süresi en fazla 4 yıl olacak biçimde, faturada yer alan peşin bedeli ve KDV dışında kalan kiralama giderlerine geri ödemesiz olarak; satın alınacak makine-teçhizat için, belirtilen oranlarda geri tahsil edilecek biçimde, KOSGEB tarafından faiz uygulamadan teminat karşılığı geri ödemeli olarak verilecek olan desteği kapsamaktadır. Makine-teçhizat desteğiyle, işletici kuruluşların tek başlarına veya topluca alamadıkları, üretimin ve/veya tasarımın bir/birkaç işlemini gerçekleştirecekleri, seri üretime geçişi veya yeni ürünleri, kalite geliştirmeye yönelik ihtiyaçlarını karşılamak üzere makine ve teçhizatların alınarak, ortak kullanımı sağlanacaktır.

Destek oranları; *finansal kiralama gideri için geri ödemesiz*, gelişmiş yöre %50, normal yöre %60, kalkınmada öncelikli yöreler %70; *geri ödemeli* gelişmiş yöre %60, normal yöre %70, kalkınmada öncelikli yöreler %80'dir. *Geri ödemesiz finansal kiralama desteği üst limiti*, ORTKA ve ORTLAB için, 100.000YTL'dir. Ortak sayısının 5'den fazla olması halinde, finansal kiralama giderleri destek tutarı ilave ortak işletme için, 10.000YTL arttırılır, fakat toplam KOSGEB destek tutarı, 150.000YTL'yi geçemez. *Geri ödemeli makine-teçhizat desteği üst limiti*, ORTKA ve ORTLAB için, 400.000YTL, ortak sayısının 5'den fazla olması halinde ilave ortak işletme için, 20.000YTL arttırılır, fakat toplam KOSGEB destek tutarı, 500.000YTL'yi geçmeyecek olup, yukarıda belirtilen oranlarda destek verilir.

Söz konusu destekten işletici kuruluşlar faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Bilgisayar Yazılımı Desteği:** İşletmelerin ulusal ve uluslar arası platformlarda rekabet güçlerini arttırmak ve kalite düzeylerini yükseltmek amacıyla, bilgisayar yazılımı temini için destek verilmesidir. İşletmelere bilgisayar destekli tasarım/üretim, üretim plânlama takip ve kontrolü, kurumsal kaynak plânlaması, bakım-onarım yazılımları satın almaları için verilen destekleri kapsamaktadır.

Bu desteğin üst limiti 8.000YTL olup, %50 oranında desteklenmektedir. Desteklenecek yazılımlar, tedarikçi ve faydalanacak işletmeler ile ilgili kriterler ve koşullar, KOSGEB tarafından belirlenir ve değerlendirilir. Destek limiti içinde olmak şartıyla, bir işletmeye birden fazla yazılım ihtiyacı için destek verilebilir, fakat bir işletmeye aynı konu/yazılım için bir defa destek sağlanır. İşletmede mevcut bir yazılımın yeni versiyonu ve aynı türde yazılımın temini için destek verilmez.

Bu destekten imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**E- Ticarete Yönlendirme Desteği:** İşletmelerin dünya pazarlarına açılmaları ve rekabet düzeylerini yükseltmeleri amacıyla, E-Ticaret'e yönelmelerine destek verilmesidir. Bu destek, KOBİ'lerin, internet ve iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklardan, özellikle internet üzerinden tanıtım, ihracat ve yeni pazarlara kolayca ulaşma ve tüm bilgilerini elektronik ortama aktarmaları gibi faydalar sağlayacaktır.

*Altyapı desteği;* KOSGEB'in işbirliği yaptığı kurum ve kuruluşlar bünyesinde kurulan sinerji odaklarına; işletmelere hizmet vermek üzere alınacak olan bilgi işlem donanımı ve yazılımları için verilecek olan bu desteğin üst limiti 3.000YTL olup, %100 oranında desteklenir. *E-ticaret desteği;* işletmelerin e-ticaret yapmaları ve e-dış ticarete geçmeleri için verilen bu desteğin üst limiti; e-dış ticarete yer almaları için 4.000YTL, ulusal e-ticarette yer almaları için ise, 2.000YTL olup, %50 oranında desteklenir.

Altyapı desteğinden sinerji odakları, ulusal e-ticaret ve e-dış ticaret aşamalarından imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Genel Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği:** İşletmelerin ürün kalitelerinin artırılması, yeni ürün geliştirmeleri, ulusal ve uluslar arası pazarlarda ihtiyaç duydukları ürün belgelerinin temini için gerekli olan test, analiz ve kalibrasyon (ölçümleme) hizmetlerinin geri ödemesiz olarak desteklenmesidir. İşletmeler, hizmet alımını KOSGEB tedarikçi envanterinde yer alan test, analiz ve kalibrasyon hizmeti veren, yeterliliğı ilgili bakanlıklar tarafından kabul edilmiş veya Avrupa Birliğı resmi gazetesinde yayınlanarak onaylanmış kuruluş statüsü almış, yurtiçi/yurtdışı kamu/özel sektör kuruluşlarından yapabilmektedirler. Söz konusu destekle, işletmelere hizmet alabilmeleri için, yurtiçi-yurtdışı kuruluşların bulunduğı geniş bir seçme olanağı sunulmaktadır.

Destekleme, kalkınmada öncelikli yöreler için %70, normal yöreler için %60 ve gelişmiş yöreler için %50'dir. Genel test, analiz ve kalibrasyon için, işletme başına sağlanacak desteğın üst limiti, 10.000YTL'dir.

Destekten işletmeler faydalanabilmektedir. Destekten faydalanmak isteyen işletmelerin, başvurularını destek başvuru formu ile KOSGEB uygulama birimine yapmaları gerekmektedir.

**CE İşaretlemesine İlişkin Test ve Analiz Desteği:** İşletmelerin CE işaretleme gerektiren yönetmelikler kapsamında yer alan ürünleri için yapacakları, uygunluk değerlendirme faaliyetleri kapsamındaki test-analiz ve denetim giderlerine geri ödemesiz olarak destek verilmesidir. İşletmeler, hizmet alımını KOSGEB tedarikçi envanterinde yer alan, test ve analiz hizmeti veren, yeterliliğı ilgili bakanlıklar tarafından kabul edilmiş veya Avrupa Birliğı resmi gazetesinde yayınlanarak, onaylanmış kuruluş statüsü almış yurtiçi/yurtdışı, kamu/özel sektör kuruluşlarından yapabilirler. Bu destek, işletmelerin CE işareti uygulamalarını



kolaylaştırmakta, bu konudaki uyum sürecini kısaltmakta ve piyasa gözetimi için gerekli hazırlıkları yapmalarını sağlamaktadır.

Söz konusu destek; kalkınmada öncelikli yörelerde %70, normal yörelerde %60 ve gelişmiş yörelerde %50'dir. CE işaretlemesi test ve analizleri için, işletme başına sağlanacak desteğin üst limiti, 20.000YTL'dir.

Destekten işletmeler faydalanabilmektedir. Destekten yararlanmak isteyen işletmelerin başvurularını, destek başvuru formu ile birlikte; işletme CE işaretleme çalışmalarını kendi olanakları ile yapıyorsa, işletme CE işareti iliştime iş zaman plânıyla; işletme CE işaretleme çalışmalarını danışman kullanarak yapıyorsa, danışman iş plânı ile birlikte, KOSGEB uygulama birimine yapmaları gerekmektedir.

**İş Geliştirme Merkezi Desteği:** KOSGEB tarafından ulusal ve uluslar arası projeler kapsamında kurulan ve bu projelerin sona ermesinden sonra, işletici kuruluş tarafından faaliyetlerini sürdürmekte olan iş geliştirme merkezlerinin personel ve kira giderlerini karşılamak üzere verilen desteği kapsamaktadır. İş geliştirme merkezi desteğiyle, önemli bir yerel kalkınma aracı olan iş geliştirme merkezlerinin, kâr amacı gütmeyen işletme yapıları nedeniyle sağlanması uzun zaman alan sürdürülebilirliklerine katkı sağlanmaktadır.

Destek üst limiti; 50.000YTL, destek oranları ise; kalkınmada öncelikli yöreler için %80, normal yöreler için %70 ve gelişmiş yöreler için %60'dır.

İş geliştirme merkezi desteğinden, işletici kuruluşlar faydalanabilmektedir. İşletici kuruluşlar, KOSGEB uygulama merkezlerine iş geliştirme merkezi desteği başvuru formu, iş plânı ve imza sirküleri ile başvurabilirler.

**Yerel Ekonomik Araştırma Desteği:** Yerel ekonomik araştırma desteği; doğal kaynaklar, mevcut altyapı ve üstyapı, ekonomik durum, sanayi envanteri ve benzeri çalışmalarla analizlerin yapılması ve uygun yatırım alanlarının tespit edilerek, uygun ve kârlı yatırımların gerçekleştirilmesi; ekonomik, sosyal gelişme ile

ulusal ve bölgesel kalkınmaya esas teşkil edecek stratejik plânların oluşturulması ile ilgili yörelerde yapılan araştırmalar için verilen geri ödemesiz destektir. Yerel ekonomik araştırma desteğiyle; yörelerde mevcut durum analizleri yapılmakta, atıl yatırımların önlenmesi ve uygun yatırım alanlarının belirlenmesi söz konusu olmakta, uygun olarak belirlenen alanlarda yeni yatırımların yapılması ile bölgesel ve ulusal kalkınmaya katkı sağlanmaktadır.

Bu destek kapsamında yapılacak olan araştırmalar için verilecek desteğin üst limiti, 15.000YTL olup, KOSGEB destek oranları; kalkınmada öncelikli yöreler için %80, normal yöreler için %70 ve gelişmiş yöreler için %60'dır.

Bu destekten meslek kuruluşları yararlanabilmektedir. Meslek kuruluşları; TOBB, TESK ve bünyelerindeki odalar, borsalar, birlikler ve bunların katılımı ile kurulan şirket, dernek ve vakıfları; küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri yönetimleri; sektörel/bölgesel bazda işletmelere yönelik faaliyet gösteren dernek, birlikler, vakıf ve kooperatiflerdir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Sınaî Mülkiyet Hakkı Desteği:** İşletmelerin, sınaî mülkiyet haklarının etkin bir şekilde korunmasını sağlamak üzere, Türk Patent Enstitüsü'ne veya WIPO üyesi ülkelerin resmi patent kuruluşlarına yaptıkları başvurular için destek verilmesidir. Bu destekle, sınaî mülkiyet haklarının (patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, entegre devre topografyaları), işletmeler tarafından kullanımının yaygınlaştırılarak, işletmelerin haklarının korunması ve sınaî mülkiyet bilincinin oluşması sağlanacak, küresel pazarda rekabet güçleri artacaktır.

Destek oranı, %70'dir. Yurtiçinden alınacak patent belgesi için üst limit 6.000YTL; yurtdışından alınacak patent belgesi için üst limit, 10.000YTL'dir. Yurtiçinden alınacak faydalı model belgesi için üst limit, 6.000YTL; yurtdışından alınacak faydalı model belgesi için üst limit, 10.000YTL'dir. Yurtiçinden alınacak endüstriyel tasarım tescil belgesi için üst limit, 6.000YTL; yurtdışından alınacak endüstriyel tasarım tescil belgesi için üst limit, 10.000YTL'dir. Yurtiçinden alınacak

entegre devre topografyaları tescil belgesi için üst limit, 6.000YTL; yurtdışından alınacak entegre devre topografyaları tescil belgesi için üst limit, 10.000YTL'dir.

Söz konusu destekten teknoloji geliştirme ve yenilik desteği alan işletmeler veya SYH plânı onaylananlar faydalanabilir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Yurtiçi Sanayi Fuarlarına Katılım Desteği:** İşletmelerin pazar paylarını arttırma, rakiplerini tanıma, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinme ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını sağlamak amacıyla, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından yayınlanan yıllık yurtiçi fuar takvimi tebliğinde yer alanlar içerisinde, KOSGEB tarafından belirlenen yurtiçi sanayi ihtisas ve genel sanayi fuarlarına katılımlarına destek verilmesidir.

Her işletmeye verilecek olan ürün sergileme desteği, en az 6 m<sup>2</sup> ve en fazla 24 m<sup>2</sup> için, metrekare başına olmak üzere, *yurtiçi sanayi ihtisas fuarlarında;* gelişmiş, normal ve kalkınmada öncelikli yörelerde düzenlenecek bu nitelikteki fuarlara katılacak her işletmeye boş alan (yer) kirası, standart stant dekorasyonu, fuar katılımcı kataloğu, fuar alanının genel düzenlemesi ile ilgili hostes, genel tanıtım, genel güvenlik, genel temizlik ile gerekli olabilecek diğer hizmet maliyet giderlerini içerecek kapalı alan için, metrekare ücreti 100YTL'yi geçmeyen fuarlara, KOSGEB destek üst limiti, 60YTL/m<sup>2</sup>; metrekare ücreti 67YTL'yi geçmeyen açık alanlara katılımları için ise, KOSGEB destek üst limiti, 40YTL/m<sup>2</sup>'dir. Bu fuarların, fuar toplam ürün sergileme alanının %30'unu aşmaması ve toplam stant alanının 1.000m<sup>2</sup>'yi geçmemesi gerekmektedir. *Yurtiçi genel sanayi fuarlarında;* sadece kalkınmada öncelikli yörelerde düzenlenecek bu nitelikli fuarlara katılacak her işletmeye boş alan (yer) kirası, standart stant yapısı ve dekorasyonu, fuar katılımcı kataloğu, fuar alanının genel düzenlemesi ile ilgili hostes, genel tanıtım, genel güvenlik, genel temizlik ile gerekli olabilecek diğer hizmet maliyet giderlerini içerecek kapalı alan metrekare ücreti, 60YTL'yi geçmeyen fuarlara KOSGEB destek üst limiti, 30YTL/m<sup>2</sup>; metrekare ücreti 40YTL'yi geçmeyen açık alanlara katılımcıları için ise, KOSGEB destek üst limiti, 20YTL'dir. Bu fuarların, fuar

toplam ürün sergileme alanının %20'sini aşmaması ve toplam stant alanının 600m<sup>2</sup>'yi geçmemesi gerekmektedir.

Söz konusu destekten işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

#### **Yurtiçi Uluslar arası Sanayi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği:**

İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışı pazar paylarını arttırmaları, rakiplerini tanımaları, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinmeleri ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını sağlamak amacıyla, yetkili merci tarafından Resmi Gazete'de yayınlanan yıllık yurtiçi fuar takvimi tebliğinde yer alanlar içerisinde, KOSGEB tarafından belirlenen yurtiçi uluslar arası sanayi ihtisas fuarlarına ve İzmir Enternasyonal Fuarı'na katılımlarına destek verilmesidir.

Her işletmeye ürün sergileme desteği olarak, en az 6m<sup>2</sup> ve en fazla 24m<sup>2</sup> için boş kapalı alan (yer) kirası, standart stant yapısı ve dekorasyonu, fuar alanının genel düzenlemesi ile ilgili genel güvenlik, genel temizlik hizmetleri giderlerinden oluşan metrekare ücreti, 143YTL'yi geçmeyen fuarlara katılımları için, KOSGEB destek üst limiti, 100YTL/m<sup>2</sup>'dir. Bu nitelikteki fuarlar için; fuarın toplam ürün sergileme alanının %40'ını aşmamak kaydı ve toplam stant alanı 1.500m<sup>2</sup>'yi geçmeyecek biçimde desteklenmektedir. Fakat İzmir Enternasyonal Fuarı için, bu koşul aranmaz ve açık alanda da metrekare ücreti, 80YTL'yi geçmeyecek biçimde, KOSGEB tarafından en fazla 56YTL/m<sup>2</sup>'yi geçmemek üzere ürün sergileme desteği verilmektedir.

Söz konusu destekten işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

#### **Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği:**

İşletmelerin uluslar arası pazarlara girmeleri, yurtdışı pazar paylarını arttırmaları, rakiplerini tanımaları, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinmeleri ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını sağlamak amacıyla, Türkiye milli

katılımının gerçekleştirileceği ve kendileri için hedef pazar olarak gördükleri ülkelerde düzenlenen milli katılım düzeyindeki yurtdışı fuarlar arasından, KOSGEB tarafından yıllık olarak belirlenen yurtdışı fuarlara katılımlarına destek verilmesidir.

Her işletmeye ürün sergileme desteği olarak, en az 6m<sup>2</sup> ve en fazla 30m<sup>2</sup> için destek verilmektedir. KOSGEB tarafından destek sağlanacak metrekare başına fuar katılım ücretine verilecek desteğin üst limiti, 300YTL'dir. Bu fuar katılım ücretine; boş kapalı alan (yer) kirası, standart stant yapısı ve dekorasyonu, fuar alanının genel düzenlemesi ile ilgili genel güvenlik, genel temizlik hizmetleri, fuarın yurtdışı tanıtım giderleri, ürünlerin organizatör kuruluşun bildireceği yurtiçindeki depo ile fuar stant alanı arası gidiş-dönüş nakliyesi, ürünlerin yurtdışı indirme-depolama-yükleme giderleri, ürünlerin gümrük işlem giderleri ile yurtdışı nakliye sigortası giderleri dâhildir.

Söz konusu destekten işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Milli Katılım Dışındaki Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği:** İşletmelerin uluslar arası pazarlara girmeleri ve yurtdışı pazar paylarını arttırmaları, rakiplerini tanımaları, yeni ürünler ve teknolojiler hakkında bilgi edinmeleri ve ürünleri için marka imajı oluşturmalarını sağlamak amacıyla, kendileri için hedef pazar olarak öngördükleri ülkelerde organizatör kuruluşlar tarafından düzenlenen milli katılım dışında kalan yurtdışı fuarlara katılımlarına destek verilmesidir.

Her işletmeye ürün sergileme desteği olarak, en az 6m<sup>2</sup> ve en fazla 30m<sup>2</sup> için destek verilmektedir. Metrekare başına verilecek desteğin üst limiti, 300YTL olmak üzere, KOSGEB tarafından destek sağlanacak fuar katılım ücretine; boş kapalı alan (yer) kirası, standart stant yapısı ve dekorasyonu, ürünlerin yurtiçindeki depo ile fuar stant alanı arası gidiş-dönüş nakliyesi, ürünlerin yurtdışı indirme-depolama-yükleme giderleri, ürünlerin gümrük işlem giderleri ile yurtdışı nakliye sigortası giderleri dâhil olup, belirtilen oranlarda destek verilmektedir.

Söz konusu destekten işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Markaya Yönlendirme Desteği:** İşletmelerin kendi markaları ile ulusal ve uluslar arası pazarlarda marka imajı oluşturmalarının özendirilmesi amacıyla, yurtiçi ve yurtdışında markaya yönlendirilmeleri için gerçekleştirecekleri çalışmalara ilişkin giderlere destek verilmesidir.

Yurtdışı marka tescil belgesi için ilgili kuruma yapılan ödemeler, yurtdışındaki üretim işkolu ile ilgili ve uluslar arası havayollarına ait periyodik dergilere reklâm verme giderleri, yurtiçi ve yurtdışında bulunan hava limanlarındaki billboardların kira bedeli giderleri için verilecek desteğin toplamı, 20.000YTL'dir. Her bir destek unsuru için verilecek desteğin üst limiti, 10.000YTL'yi geçmeyecektir.

Söz konusu destekten işletmeler faydalanabilecektir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Tanıtım Desteği:** İşletmelere işletmelerini ve ürünlerini, özellikle yurtdışında tanıtımları için gerçekleştirecekleri faaliyetlerine destek verilmesidir.

Türkçe/yabancı dilde işletme ve ürün tanıtımı amaçlı broşür, ürün kataloğu giderleri için üst limit 3.000YTL; Türkçe/yabancı dilde işletme ve ürün tanıtımı amaçlı etiket baskılı bandrollü CD giderleri için üst limit 6.500YTL; Türkçe/yabancı dilde işletme ve ürün tanıtımı amaçlı web sayfası hazırlama giderleri için üst limit 500YTL olmak üzere verilecek desteğin toplamının 10.000YTL'yi geçmemesi gerekmektedir.

Söz konusu destekten KOBİ'ler faydalanabilecektir. Başvurular, KOSGEB uygulama birimlerine yapılmaktadır.

**Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Desteği:** Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip işletmelerin, ulusal ve uluslar arası platformlarda rekabet edebilecek teknolojik düzeyde kurulması, gelişmesi ve yeni ürün üretilmesi veya geliştirilmesi amacıyla, bu işletmelere teknolojik araştırma ve geliştirme desteği verilmesidir.

Malzeme, teçhizat ve prototip üretimi ile ilgili giderler ve deneme amaçlı hammadde temini için; teçhizat ve demirbaşların teminat karşılığı satın alınması durumunda verilecek desteğin üst limiti 200.000YTL; teçhizat ve demirbaşların finansal kiralama yolu ile alınması halinde, teçhizat ve demirbaşların faturada yer alan peşin bedeli ve KDV dışında kalan finansal kiralama giderlerine verilecek desteğin üst limiti 50.000YTL'dir. Projesi KOSGEB tarafından desteklenerek başarı ile tamamlanan işletmelere verilecek olan kalite geliştirme ve teknolojik donanım temini için; kalite geliştirme ve teknolojik donanım için gerekli demirbaşların teminat karşılığı satın alınması halinde verilecek desteğin üst limiti 50.000YTL; kalite geliştirme ve teknolojik donanım için gerekli demirbaşların finansal kiralama yolu ile alınması halinde, teçhizat ve demirbaşların faturada yer alan peşin bedeli ve KDV dışında kalan finansal kiralama giderlerine verilecek desteğin üst limiti 15.000YTL'dir. İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışındaki üniversitelerden alacağı danışmanlık hizmeti desteği üst limiti 20.000YTL; Ar-Ge çalışmasının sonuçlarının tanıtımı ve duyurulması amacıyla, işletme tarafından kitap, broşür, CD ve benzeri doküman yayınlanması giderleri desteği üst limiti 3.000YTL; teknopark kira desteği üst limiti 20.000YTL; işletmelere, Ar-Ge projelerini gerçekleştirebilmeleri için, KOSGEB birim binalarında 24 aya kadar işlik tahsisi; Ar-Ge konusuna ilişkin yurtdışı kongre, konferans, panel, sempozyum, teknoloji fuarları ile teknoloji transferi amaçlı yurtdışı toplantılara katılım ve ziyaret desteği üst limiti 5.000YTL'dir.

Söz konusu destekten teknoloji geliştirme merkezleri, duvarsız teknoloji inkübatörleri, teknolojik yenilik merkezleri ve benzeri nitelikteki Ar-Ge projelerine yönelik işbirliği protokolleri çerçevesinde oluşturulan kurullarda desteklenmesine

karar verilen işletmeler faydalanabilmektedir. Başvurular, teknoloji geliştirme merkez müdürlükleri ve duvarsız teknoloji inkübatörlerine yapılmaktadır.

**KOSGEB Destekleri Hizmeti (Genel):** KOSGEB destekleri hizmeti, işletmelere KOSGEB Destekleri Yönetmeliği kapsamında tüm destek hizmetlerinin sağlanmasını ifade etmektedir. Söz konusu destek, işletmelerin hedeflerine ulaştırılarak geliştirilmesini sağlayacaktır.

Bu destekten KOSGEB hedef kitlesi olan işletmeler, girişimciler, yeni girişimciler, meslek kuruluşları, işletici kuruluş ve sektörel kuruluşlar faydalanabilmektedir.

**KOSGEB Avrupa Bilgi Merkezi:** Avrupa Komisyonu'nun, KOBİ'lerin bilgi ve işbirliği ihtiyaçlarını karşılamak üzere Avrupa Bilgi Merkezleri ile oluşturduğu KOBİ bilgi ağına Türkiye'nin katılımı, KOSGEB'in Avrupa Komisyonu ile 1994 yılında imzaladığı anlaşma ile sağlanmıştır. KOSGEB Ulusal Avrupa Bilgi Merkezi, başarıyla faaliyetlerini sürdürmektedir (<http://www.abmankara.gov.tr>). Avrupa Bilgi Merkezleri (EIC), Türk KOBİ'lerin uluslar arası piyasalara açılmalarını desteklemekte ve KOBİ'leri, AB mevzuatı ve ihaleleri konusunda bilgilendirmektedir. Türkiye'de 8 ilde, toplam 9 Avrupa Bilgi Merkezi hizmet vermektedir. İstanbul'da Avrupa ve Asya yakasında, Ankara, Gaziantep, Konya, Bursa, Denizli, Samsun, Adana/Seyhan'da Avrupa Bilgi Merkezleri'ni bulmak mümkündür (<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=5&fld=>).

KOSGEB Avrupa Bilgi Merkezi, bir taraftan Türk işletmelerinin AB ve iş dünyası ile ilgili taleplerini karşılarken; diğer taraftan 46 ülkedeki Avrupa Bilgi Merkezleri'nin yönelttiği Türkiye ile ilgili soruları cevaplandırmaktadır. AB ile ilgili her türlü bilginin Türkiye içinde alt bilgi ağı oluşturularak yayılmasının sağlanması ve Türk işletmelerinin AB enstitüsü ile olan işlemlerinde yardımcı olunması ve rehberlik edilmesi, AB konusunda konferanslar ve seminerler düzenlenmesi KOSGEB Avrupa Bilgi Merkezi tarafından gerçekleştirilmektedir. KOSGEB Avrupa Bilgi Merkezi, sahip olduğu kompakt diskler ile AB bilgi bankalarına ve 320 adet



Avrupa Bilgi Merkezi'ne VANS bilgisayar ağı ile ulaşabilmekte, karşılıklı bilgi alışverişinde bulunabilmektedir. Böylece, yabancı firmalar ile işbirliği kurulmakta, oluşturulan KOBİ-NET bilgi ağı ile de Türkiye'de E-Ticaret altyapısının oluşturulması ve yaygınlaşması sağlanmaktadır (<http://www.abmankara.gov.tr>).

### **2. 1. 5. Devlet Plânlama Teşkilatı (DPT) Destekleri**

Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), KOBİ politikalarını da kapsayan uzun vadeli kalkınma plânları ve yıllık programları hazırlamaktadır. DPT, kalkınma plânlarının hazırlanması sürecinde ilgili tüm kamu ve özel kesim kuruluşlarının da görüşlerini alarak, KOBİ'lere yönelik makro politikaları belirlemektedir. Buna ek olarak DPT; söz konusu politikaların uygulanmasında etkinliği arttırmak amacıyla, koordinasyonu sağlamak ve gerektiği durumlarda politikalar üzerinde değişiklikler yapmaktadır (DPT, 2005 Aktaran Akdemir ve Narin, 2005; 57).

### **2. 1. 6. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEP) Destekleri**

TÜBİTAK, 1963 yılında Türkiye'de plânlı ekonomi döneminin başlangıcında kurulmuştur. TÜBİTAK, Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikasını belirleme sorumluluğunu, "1983–2003" dokümanını hazırlama görevini üzerine alarak üstlenmiştir. 1993 yılında Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı, devletin, sanayi kuruluşlarında araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetlerini teşvik etmek üzere, TÜBİTAK'ın birimi olarak kurulmuştur. Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEP), TÜBİTAK Bilim Kurulu'nca, Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı'na (TEYDEP) dönüştürülmüştür (<http://www.tubitak.gov.tr/hakkimizda/index.htm>).

Endüstriyel araştırma, teknolojiyi geliştirmek, yenilikleri desteklemek, özendirme, izlemek ve üniversite-sanayi ilişkilerini geliştirmek TÜBİTAK'ın temel işlevleri arasında yer almaktadır. Bu işlevleri gerçekleştirmek için oluşturulan

programlar ve plânlanan faaliyetler, Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı'nca (TEYDEB) yürütülmektedir. TEYDEP tarafından yürütülen Ar-Ge destek programları aşağıdaki gibi sıralanabilir (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>):

**Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı:** Ar-Ge desteğiyle yeni bir ürün üretilmesi, ürün kalitesi veya standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici nitelikte yeni tekniklerin ve yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesi konularında yürütülen Ar-Ge nitelikli projeler desteklenmektedir (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

Ar-Ge desteği, kavram geliştirme aşamasından deneme üretimi sonuna kadar olan aşamaları kapsamaktadır. Ar-Ge nitelikli bulunan projelerin; personel, alet/teçhizat/yazılım/yayın alımları, yurtiçi Ar-Ge kuruluşlarına yaptırılan Ar-Ge faaliyetleri, danışmanlık/hizmet alımları, malzeme ve patent giderleri %60'a varan oranlarda geri ödemesiz, proje bazında en çok üç yıl olarak desteklenebilmektedir (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

Ar-Ge desteğinden, sektör ve büyüklüğüne bakılmaksızın, kuruluş düzeyinde katma değer yaratan bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olan, Türkiye'de yerleşik bütün kuruluşlar faydalanabilmektedir (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

**EUREKA Sanayi Ar-Ge Ağı Desteği:** EUREKA, Avrupa ülkelerindeki endüstri ve araştırma kuruluşlarının dünya pazarlarındaki rekabet gücünü arttıracak ileri teknolojilerin, ürünlerin ve hizmetlerin araştırılması ve geliştirilmesini, ülkeler arası ortak projeler oluşturulmasını ve yürütülmesini teşvik etmek amacıyla, 1985 yılında Türkiye'nin de içinde bulunduğu 19 Avrupa ülkesi ve Avrupa Birliği'nin kurduğu uluslar arası bir kurumdur. Bugün 35 ülke ve Avrupa Birliği EUREKA üyesidir (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

Tüm ileri teknoloji alanlarında pazara yönelik Ar-Ge çalışmalarını teşvik etmek, Avrupa'nın rekabet gücünü arttırmak, kaliteli ürün-metot ve hizmetler

geliştirmek, sınırları aşan işbirliği sağlamak, sanayi ve araştırma kurumlarını kaynaştırmak EUREKA'nın amaçları arasındadır (<http://www.uludag.edu.tr>).

EUREKA; üye ülkelerdeki işletme ve araştırma enstitüleriyle etkili bir iletişim kurarak, bu kuruluşların çabalarını ileri teknolojilerin gelişmesi doğrultusunda birleştirip, uluslar arası ortak projelere dönüştürmektedir. EUREKA sayesinde işletmeler; daha yeni düşünceler, daha geniş deneyim, daha çok uzmanlık, daha geniş finansman kapasitesi, kaynakların birleştirilmesi, risk paylaşımı ve daha büyük pazarlara erişim gibi faydalar sağlamaktadır (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

**Proje Pazarları (Brokerage Events):** Proje pazarları, üniversite-sanayi işbirliğini arttırmada kullanılan yeni bir aktivite türü olmakla birlikte; Avrupa'da özellikle de EUREKA Programı çerçevesinde sıkça uygulanmaktadır. Proje pazarlarının amacı; ortak Ar-Ge projelerini oluşturma isteklisi değişik kesimlerden kişilerin, birbirleriyle görüşmeler yapabileceği, bilgi ve fikir alışverişinde bulunabileceği “dinamik karakterli” bir toplantı platformu sunmaktır (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

Ege Üniversitesi Bilim-Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi “Agroendüstri Ar-Ge Proje Pazarı” (Proje Sayısı: 96), ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü “İnşaat Teknolojileri Üretim Ar-Ge Proje Pazarı 2002” (Proje Sayısı: 76) ve Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi “Üretim, Ürün Geliştirme, Teknoloji Yönetimi, Sanayide Bilişim Ar-Ge Proje Pazarı” (Proje Sayısı: 39), desteklenen proje pazarları arasında yer almaktadır (<http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>).

## **2. 1. 7. Maliye Bakanlığı Destekleri**

Kamu otoritesi; toplumun ihtiyaçlarını, ekonomik zorunlulukları, iktisadi, sosyal ve mali tercihlerini veya olağanüstü olayları göz önünde bulundurarak, en önemli kamu geliri olan vergileri politik bir araç olarak kullanmaktadır. Vergi ve

benzeri kamusal katılım paylarının, politik olarak kullanılabilir olması, yasal zeminde “istisna, muafiyet ve teşvik” gibi tanımlamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (<http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?>). Maliye Bakanlığı, KOBİ’lere bu anlamda destek olmaktadır. KOBİ’ler için vergi erteleme, indirimleri ve muafiyeti sunan teşvikler/kanunlar mevcuttur.

Ar-Ge indirimine ilişkin yasal düzenlemeler, Gelir Vergisi Kanunu’nun 89. maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 14. maddesinde yer almaktadır (<http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=424&ano=51>):

Gelir Vergisi Kanunu Madde 89 (5228 sayılı Kanun’un 28. maddesiyle başlığı ile birlikte değişen madde. Yürürlük: 31.07.2004) “gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden aşağıdaki indirimler yapılabilir” demektir: Mükelleflerin, işletmelerin bünyesinde gerçekleştirdikleri yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %40’ı oranında hesaplanacak “Ar-Ge İndirimi”. Kurumlar Vergisi Kanunu Madde 14 (5228 sayılı Kanun’un 31. maddesiyle değişen bent, Yürürlük: 31.07.2004) “ticari kazanç gibi hesaplanan kurum kazancının tespitinde, mükellefler aşağıdaki giderleri de ayrıca hâsılatından indirebilirler” demektir: Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının %40’ı oranında hesaplanacak “Ar-Ge İndirimi”.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nda da vergisel teşvikler yer almaktadır (<http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=424&ano=51>):

Geçici Madde 2 (5035 sayılı Kanun’un 44. maddesiyle eklenen geçici madde. Geçerlilik: 01.01.2004, Yürürlük: 02.01.2004) “yönetici şirketlerin bu kanun uygulaması kapsamında elde ettikleri kazançlar ile bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 31.12.2013 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır” demektir: Bölgede çalışan araştırmacı, yazılımcı ve Ar-

Ge personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri 31.12.2013 tarihine kadar her türlü vergiden müstesnadır.

Söz konusu teşviklere ek olarak; Endüstri Bölgeleri, Damga Vergisi, Harçlar ve Organize Sanayi Bölgeleri Kanun'larında da vergisel teşvikler mevcuttur (<http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=424&ano=51>).

## **2. 1. 8. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Destekleri**

KOBİ'lerin finansman ihtiyacını karşılamak için kurulan Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, 1969 yılına kadar Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olarak, 1969 yılından sonra da 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, bu kanun hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren özel hukuk tüzel kişiliğine haiz kuruluşlardır (<http://www.teskomb.org.tr/index.asp?p=40>).

Söz konusu kuruluşlar, KOBİ'lere, 1163 sayılı kanuna dayanarak, üyelerin mesleki uğraşlarına yarayacak krediyi sağlamak amacıyla onlara kefil olmak, ihtiyat fonları ile üyeleri ilgilendiren mesleki, sosyal, sağlık tesisleri ve sigorta kurumları kurmak, banka teminat mektubu sağlamak amacıyla kefil olmak, üyelere kefil olma ve onlara borç verme gibi konularda yardımcı olmaktadır (Küçük, 2005; 220).

Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), Mayıs 2006'da Almanya'ya götürdüğü ihracat yapmak isteyen esnaf ve sanatkârın 22 tanesi için, makine ve hammadde alımına sıfır faizli kredi uygulaması başlatmıştır. Projelerin hayata geçirilmesi için, 1 Milyon 366 YTL'lik kredi serbest bırakılmıştır. Kredi 3 yıl vadeli; iki yıl için geri ödemesiz, diğer iki yılı eşit taksitler ve üçer aylık dönemlerde ödenecektir (<http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=478148&keyfield=5445>).

### **2. 1. 9. Türk Patent Enstitüsü (TPE) Destekleri**

Türk Patent Enstitüsü; Türkiye'nin teknolojik ilerlemesine katkıda bulunmak, ülke içinde serbest rekabet ortamını oluşturmak ve araştırma-geliştirme faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak üzere, çeşitli kanunlarla düzenlenmiş olan patent ve markaların korunması amacıyla tüzel kişiliğe sahip olarak, özel hukuk hükümlerine tabi Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı, özel bütçeli olarak kurulmuş bir kamu kuruluşudur (<http://rega.basbakanlik.gov.tr/#>). Söz konusu kuruluş, KOBİ'lere birtakım destekler sağlamaktadır.

Türk Patent Enstitüsü (TPE); KOBİ'lerden bir buluş veya tasarımın ortaya çıkması durumunda, patent veya faydalı model belgesi ve endüstriyel tasarım tescili alınması sırasında yapılan harcamaların bir kısmını karşılamaktadır (<http://www.kobifinans.com.tr>). TPE, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasında da KOBİ'lere destek vermektedir (<http://www.cyberpark.com.tr/tr/default.asp?id=146>).

Buna ek olarak, Türk Patent Enstitüsü (TPE), TOBB, KOSGEB, TÜBİTAK ve Halkbank işbirliğiyle KOBİ Bilgi ve Eğitim Fuarı (KOBİF) düzenlenmektedir. Bu fuarların ilki, 26-27 Ocak 2007'de Ankara Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenmiştir. Söz konusu fuarlar sayesinde, KOBİ yöneticileri veya girişimcileri, KOBİ'lerle ilgili tüm kamu veya özel sektör kuruluşlarına ulaşma imkânına sahip olmakta; panel veya stantlarda KOBİ'lere yönelik destekler, üretim, dış ticaret, sınai mülkiyet hakları, belgelendirme, finansman, pazarlama, fuarlar, iç/dış yatırım ve mevzuat konularında sorularına cevap bulabilmektedir. Bu fuarların en önemli faydası, KOBİ'lere sağlanabilecek desteklerin girişimcilere tanıtılmasıdır (<http://www.tobb.org.tr/haber2.php?haberid=1171&sy=1>).

### **2. 1. 10. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Destekleri**

1988 yılında kurulan DEİK, 5174 sayılı Kanun'un 58. maddesine dayanılarak hazırlanan ve Kasım 2005'te yürürlüğe giren Yönetmelik uyarınca özel hukuk

hükümlerine tabi tüzel bir kişilik kazanmıştır. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun en temel amacı; Türkiye'nin yabancı ülkeler ve uluslar arası topluluklarla olan ekonomik, ticari, sınaî ve mali ilişkilerini izlemek, bu ilişkilerin kurulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmaktır (<http://www.deik.org.tr/deikInfo.asp>).

DEİK; uluslar arası ihaleler, işbirliği teklifleri ve fuarlar konusunda geniş ve güncel bilgiler vermektedir. Ürün ve hizmet ticareti konusunda işbirliğinin geliştirilmesi yanında, özellikle Türkiye'deki yatırım ortamının yurtdışında tanıtımı konusunda aktif çalışmalar yürütmekte, yabancı yatırımları Türkiye'de uzun vadeli yatırımlara teşvik etmekte ve Türk işadamları için, cazip bölgelerde Türk yatırımlarının artması ve teşvik edilmesi yönünde çalışmaları da sürdürmektedir. DEİK, bu çalışmalarını yürütürken Türk KOBİ'lerinin ihtiyaç duyduğu bilgileri sunmayı da görev bilmektedir (Sarrafoğlu, <http://www.yenisafak.com.tr/ekonomi/>, <http://www.deik.org.tr/deik>).

## **2. 1. 11. İhracatçı Birlikleri Destekleri**

Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu'nun 6. maddesinde, müsteşarlığın bağlı kuruluşları arasında yer alan İhracatçı Birlikleri'nin kuruluşu, 1930'lu yıllara dayanmaktadır. Kuruluş ve işleyişleri, 93/4614 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenmiş bulunan İhracatçı Birlikleri; 13 Genel Sekreterlik altında, 22 değişik sektörde, 58 İhracatçı Birliği ve bunlara bağlı 49 irtibat bürosu ve 2 yurtdışı temsilciliği ile hizmet vermektedir (<http://www.dtm.gov.tr/ihr/birlik/birlik.htm>).

İhracatçı Birlikleri; ihracatın arttırılması, ihracatçıların profesyonel ilişkilerinin ve aktivitelerinin organize edilmesi, her türlü problemlerine çözüm üretilmesi ve ihracatçının yönlendirilmesi amacıyla kurulmuştur (<http://www.foreigntrade.gov.tr/Rehberler/turkihr/birlik.htm>).

İhracatçı Birlikleri; KOBİ'lerin, yurtiçinde ve yurtdışında düzenlenen ihtisas fuarlarına katılmaları halinde, fuar öncesinde ve fuar süresince gerçekleştirecekleri tanıtım ve promosyon faaliyetlerine ilişkin giderlerinin belli bir oranını

karşulamaktadır. Desteklenen faaliyetler; milli düzeyde gerçekleştirilen fuar katılımları, organizatörün desteklenmesi, bireysel düzeyde gerçekleştirilen fuar katılımları ve ürün gruplarına göre desteklerdir. Desteklerden yararlanmak için, fuarın başlangıcından en geç iki ay önce, desteklenen faaliyet türlerine ilişkin tahmini harcamaları da içeren bir proje ile bulunulan bölgedeki ihracatçı birliklerinin genel sekreterliğine başvurulması gerekmektedir (<http://www.kobifinans.com.tr/>). Bunlara ek olarak; yurtdışında ofis mağaza teşviki, marka teşviki, çevre maliyetlerinin desteklenmesi ve pazar araştırması, uygulaması İhracatçı Birlikleri'nce yapılan devlet destekleridir (<http://www.itkib.org.tr/>).

## **2. 1. 12. İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME) Destekleri**

İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi; özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip bir kamu kuruluşu olarak, 27 Ekim 1960 tarih ve 118 sayılı Kanun ile 2 Kasım 1960'da kurulmuştur. 1983 yılına kadar Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermiş olan merkez, daha sonra Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bağlı olarak çalışmaya başlamıştır (<http://www.ekodialog.com/Konular/igeme.html>).

KOBİ'lere İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi tarafından birtakım destekler sunulmaktadır. Söz konusu destekler; pazar araştırması, eğitim desteği, bilgilendirme seminerleri ve ülke raporları hazırlama destekleridir (<http://www.ostimgazetesi.com>).

KOBİ'lerin yurtdışında ürünlerini pazarlamalarına temel oluşturacak olan pazar araştırması yapmaları veya yaptırmaları durumunda, yapacakları harcamaların bir bölümü İGEME tarafından karşılanmaktadır (<http://www.kobifinans.com.tr/>). Ayrıca, ürünlerini yurtdışına satmaya çalışan KOBİ'lere, İGEME tarafından eğitim kursları verilmektedir (<http://haber.supermp3.org/anasayfa.html?sayfa=>).

İGEME; KOBİ'lerin, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'nin (SDŞ) ve üretici derneklerinin (ÜD) pazar araştırmalarında her bir proje için 1 yıllık süre bazında; ulaşım, konaklama ve satın alınan doküman/hizmet giderlerini belli bir miktarı geçmemek kaydıyla karşılamaktadır. En fazla KOBİ'lere 3.750'şer dolar, SDŞ ve



ÜD için 5.000'er dolar sunmaktadır. Bütün bu harcamaların, KOBİ'ler için 7.500 doları; SDŞ ve ÜD'ler için ise 10.000 doları aşmaması gerekmektedir (<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=63>).

### **2. 1. 13. Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) Destekleri**

1965 yılında kurulan ve bir kamu kurumu olan MPM, Türkiye Ekonomisi için verimliliği artırıcı yöntemler bulmayı ve bunların uygulamaya konmasını amaçlamaktadır. KOBİ'lerde verimlilik artırma tekniklerinin kullanımını sağlamayı amaçlayan MPM; reorganizasyon, iş değerlendirme, kadro plânlaması, performans değerlendirme, kalite yönetimi, finansman-pazarlama yönetimi, endüstriyel ilişkiler, proje yönetimi, stratejik plânlama ve maliyet analizleri gibi konularda danışmanlık hizmeti vermektedir (<http://www.milliyet.com.tr/1996/12/13/yazar/ulagay.html>).

MPM; 1998 yılından bu yana, KOBİ'lere yönelik Verimliliği Arttırma Projesi'ni uygulamaya koymaktadır. Verimliliği Arttırma Projeleri'nin amacı; illerde tüm kesim ve kuruluşların katılım ve desteklerinin sağlanarak, başta mal ve hizmet üreten KOBİ'ler olmak üzere, verimliliği arttırmaya yönelik danışmanlık, eğitim, verimlilik ölçme-değerlendirme, yayın-tanıtım faaliyetlerinde bulunmak, verimliliği etkileyen faktörler yelpazesinde araştırma çalışmaları yapmak, verimlilik bilincini yaygınlaştırmak ve geliştirmektir (<http://www.mpm.org.tr/duyurular/001.asp>). MPM; "Ulusal Verimlilik Hareketi"nin başlatılmasında öncülük yapabilecek bir güce, bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu araştırma, danışmanlık, eğitim, yayın, tanıtım ve halkla ilişkiler çalışmalarıyla ulaşmıştır (Hameşoğlu, 2005; 42). Ayrıca, Milli Prodüktivite Merkezi, KOBİ Bilgi ve Eğitim Fuarları'na katılarak, KOBİ'lere destek vermektedir.

### **2. 1. 14. Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Destekleri**

Türk Standartları Enstitüsü, her türlü madde ve mamuller ile usul ve hizmet standartlarını yapmak amacıyla, 18.11.1960 tarih ve 132 sayılı Kanun'la kurulmuştur. Enstitünün ilgili olduğu bakanlık, Başbakanlıktır. TSE; tüzel kişiliğe

haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen bir kamu kurumudur (<http://www.tse.org.tr/Turkish/tse/kurulus.asp>).

TSE; KOBİ'lere eğitim ve ihracat desteği sağlamaktadır. TSE; kalite yönetimi sistem eğitimi, kalite sistem dokümantasyonu eğitimi, kuruluş içi kalite tetkikçi eğitimi, istatistiksel proses kontrol eğitimi, kuruluş içi çevre yönetim tetkikleri eğitimi, iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, müşteri memnuniyeti, liderlik, toplam kalite yönetimi, problem çözme teknikleri, kalite çemberleri ve sürekli iyileştirme gibi konularda eğitim sunmaktadır (Akay vd., 2003; 113).

## **2. 1. 15. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) Destekleri**

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı; 1 Haziran 1991 tarihinde, Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla Dünya Bankası'ndan sağlanan kaynağın, Türk sanayisinde teknoloji geliştirme faaliyetlerini desteklemek ve sanayi sektöründe ticari Ar-Ge bilincini arttırmak için kullanılması amacıyla kurulmuştur. TTGV, özel sektör ve kamu sektörünün ortak girişimidir (<http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/sanayi/down>).

TTGV'nin amacı; Türkiye'nin teknolojik altyapısının geliştirilip, güçlendirilmesi ve Türk sanayinin uluslar arası pazarlardaki rekabet gücünün artırılmasıdır. Küçük veya büyük, bütün sanayi kuruluşlarına rekabetçi konumlarını, ancak teknolojilerini geliştirerek ve yeniliğe yatırım yaparak güçlendirebilecekleri gerçeğini göstermek ve bu amaçla yapacakları çalışmaları teşvik etmek; teknolojinin ticarileştirilmesi, pazarlanabilir yeni veya daha gelişkin bir ürün, üretim yönetimi, sistem veya hizmete dönüştürülebilmesi için gerekli altyapının oluşmasına katkıda bulunmak ve finansman desteği sağlamak; Türk sanayinin teknolojik gelişimine katkıda bulunması ve uluslar arası pazarlarda rekabet üstünlüğü kazandırması beklenen etkinliklere yardımcı olmak ve finansman desteği sağlamak; özellikle düşük kaliteli, emek yoğun ürün ve süreçlerden, yüksek katma değerli mal ve hizmetlere geçişi sağlayacak yeni teknolojilerin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını teşvik etmek; Türkiye'nin dış pazarlarda söz sahibi olabileceği mal ve hizmetlerin belirlenmesine katkıda bulunarak, üretimlerini desteklemek;

rekabetçi ortamın, mevzuatın ve kurumsal çerçevenin iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak, teknolojiye, yeniliğe ve teknoloji finansmanına yönelik talebi karşılayıcı düzenlemelere katkıda bulunmak, TTGV'nin görevleri arasındadır (<http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/sanayi/download/ttgv-tanitim-arge.doc>). TTGV; kısaca araştırma ve geliştirmeye dayalı, teknolojik yenilik içeren, sanayide uygulanabilir ve ekonomik değeri olan projelere destek vermektedir (Çolakoğlu, 2002; 193).

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'nın destekleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (<http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/sanayi/download/ttgv-tanitim-arge.doc>, Turantaş, [http://www.fulyaturantas.com/sanayi\\_2.htm](http://www.fulyaturantas.com/sanayi_2.htm), [http://www1.iso.org.tr/Kobi\\_ttgv.asp](http://www1.iso.org.tr/Kobi_ttgv.asp)):

**Teknoloji Geliştirme Projeleri Desteği:** TTGV'nin ana faaliyeti, sanayi kuruluşları ve yazılım şirketleri tarafından gerçekleştirilen teknoloji geliştirme projelerine finansal destek sağlamaktır. Desteklenen faaliyetler, “teknolojik ürün veya proses yeniliği” kavramı içerisinde, bilgi birikimi işletmede kalacak biçimde, işletme tarafından gerçekleştirilen teknoloji geliştirme projeleridir. Altyapı veya üretim yatırımına dayalı projeler ile sanayi kuruluşları dışında, üniversite ve araştırma kurumları tarafından sunulan projeler bu destek kapsamı dışında kalmaktadır. Proje süresi en fazla 2 yıl; destek miktarı alt sınır olmaksızın en fazla 2 milyon ABD Doları; destek oranı proje bütçesinin %50'si; geri ödeme süresi 4 yıl; destek kapsamı ise, projeye ilgili personel, teçhizat, sarf malzemesi, seyahat ve hizmet alımı harcamalarıdır.

**Teknoloji Destek Hizmetleri:** TTGV, KOBİ'lere teknolojik, finansman ve yönetim konularında proje bazında uzman yardımı sağlamaktadır.

**Teknoloji Merkezleri:** Sanayinin ihtiyaç duyduğu, teknolojik ve endüstriyel araştırma-geliştirme, ölçme, eğitim ve danışmanlık hizmetlerini sunmak üzere kurulan özel sektör kuruluşlarıdır. Merkezlerin en az %51 oranında ortaklık payı, özel sektörden işletme/şahıslara ait olmalıdır. Merkezler ile hizmet verilecek işletmeler arasında etkili iletişim kurularak, problemlerin tespitine çalışılmaktadır.

Proje süresi en fazla 2 yıl; destek alt sınır olmaksızın en fazla 1 milyon ABD Doları; destek oranı proje bütçesinin %20'si; geri ödeme süresi 4 yıl; destek kapsamı ise, projeye ilgili personel, teçhizat, sarf malzemesi, seyahat ve hizmet alımı harcamalarıdır.

**Teknoparklar:** TTGV, üniversite ve araştırma merkezlerinde gerçekleştirilebilecek türden araştırma bilgisi gerektiren, yeni iş alanlarının oluşumunu ve gelişimini harekete geçiren, buldukları bölgenin teknolojik altyapısını ve gelir düzeyini arttıran, yetişmiş işgücü için iş olanakları sağlayan ve yabancı yatırımcıları buldukları bölgeye çekmek üzere kurulması plânlanan teknoparkların oluşumlarında görev üstlenmektedir. Proje süresi en fazla 2 yıl; destek miktarı alt sınır olmaksızın en fazla 2,5 milyon ABD Doları; destek oranı proje bütçesinin %20'si; geri ödeme süresi 4 yıl ve destek kapsamı ise, teknopark şirketinin yapmış olduğu personel, teçhizat, sarf malzemesi, seyahat ve hizmet alımı harcamalarıdır.

**Ön Kuluçka Desteği:** İleri teknoloji alanlarında yeni iş fikirlerinin oluşturulmasını kolaylaştırmak ve ortaya çıkacak iş plânının tutarlılık ve kalitesini arttırmak amacıyla geliştirilen ön kuluçka destekleriyle, teknoloji temelli iş fikri sahibi kişi ve genç işletmelere fikirlerini olgunlaştırmaları amacıyla, 24 aya kadar mekân desteği ve 30,000 ABD Dolarına kadar nakdi olmayan erken aşama destekleri sağlanmaktadır.

**Risk Sermayesi:** Kendisine finansman arayan işletmelerin ve/veya yeni fikirleri olan girişimcilerin, kendilerine yatırım yapabilecekleri yeni fikirleri olan girişimciler ve işletmeler arayan risk almaya hazır finansör/sermayedarlar ile buluşması olarak tanımlanmaktadır. TTGV, risk sermayesinin oluşturulmasında teşvik edici bir rol üstlenerek, ticari tabanlı ve özel sektör tarafından finanse edilen, yüksek teknoloji endüstrisine yönelik risk sermayesi fonu oluşumuna katkı sağlamayı hedeflemektedir.

**Ticarileşme Projeleri Desteği:** TTGV'nin, sanayi kuruluşlarının yürütmüş oldukları ve prototip aşamasına gelen Ar-Ge projeleri sonunda ortaya çıkan ürünlerin, ölçek ekonomisine uygun biçimde kullanılabilmelerine yardımcı olmak amacıyla, üretim yatırımlarına ticarileştirme desteği sağlanmaktadır. Geri dönüşlü desteğin üst sınırı, 1 Milyon ABD Doları ve destek süresi en fazla 1 yıldır.

**Yenilenebilir Enerji Projeleri Desteği:** Yenilenebilir enerji projeleri desteği kapsamında, sanayi kuruluşlarının yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmasını teşvik edecek ve ilgili teknolojilerin geliştirilmesini destekleyecek projelere, 1 milyon ABD Doları tutarına kadar geri dönüşlü finansal destek sağlanmaktadır.

**Sanayide Enerji Verimliliği Desteği:** Sanayide enerji verimliliği projeleri desteğiyle, sanayi kuruluşlarının enerji tüketiminden kaynaklanan emisyonlarının azaltılması için, yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve bu teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla yönelik projelere, 1 milyon ABD Doları tutarına kadar geri dönüşlü finansal destek sağlanmaktadır.

**Çevre Teknolojileri Proje Destekleri:** TTGV, 2006 Ağustos ayından itibaren, çevre desteği de sağlamaya başlamıştır. Çevre teknolojileri proje destekleri ile üretim süreçlerinin gözden geçirilerek, temiz üretim teknolojilerinin uygulanması çerçevesinde; asgari enerji, su ve hammadde tüketimiyle, atık miktarının azaltılması amacıyla yürütülen projelere, 1 milyon ABD Doları tutarına kadar geri dönüşlü finansal destek sağlanmaktadır (Sarrafoğlu, <http://www.yenisafak.com.tr/ekonomi>).

## **2. 1. 16. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) Destekleri**

İktisadi Kalkınma Vakfı; Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye-AB ilişkilerindeki gelişmeler hakkında Türk iş dünyası ve kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla, 1965 yılında İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Sanayi Odası'nın ortak girişimiyle kurulmuştur. İKV, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir (<http://www.ikv.org.tr/ikv.php#>).

İKV, son yıllarda Türkiye'nin sanayi dokusunun temelini KOBİ'lerin oluşturduğu gerçeğinden hareketle, küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik çalışmalarını yoğunlaştırmış, KOBİ'lere yönelik birtakım destekler sağlamaya başlamıştır. Bu destekler; eğitim, bilgi ve işbirliği destekleridir. İKV'nin KOBİ Bilgi Ağı Projesi; kısa vadede KOBİ'lerin AB, Tek pazar ve Gümrük Birliği alanlarında doğru bilgiye zamanında erişimi, orta ve uzun vadede de dağıtım birimlerinin ve dolayısıyla da KOBİ'lerin bilgiye ulaşma kapasitelerini iyice genişletmeyi ve aynı zamanda Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde AB, Tek Pazar Sistemi ve Gümrük Birliği konusunda eğitim görmüş, bilgili eleman sayısını arttırmayı ve böylece KOBİ'lerin rekabet gücü artışına katkıda bulunmayı hedeflemektedir ([http://www.denizliso.tobb.org.tr/bilgi/ab/ikv\\_kba.html](http://www.denizliso.tobb.org.tr/bilgi/ab/ikv_kba.html)). İktisadi Kalkınma Vakfı; AB Komisyonu desteği ve işbirliğiyle ticari, teknik, mali, Ar-Ge gibi birçok alanda KOBİ'ler arası işbirliği olanaklarını geliştirmeye yönelik çeşitli programların Türkiye temsilciliğini üstlenmiştir. İKV, söz konusu programlarda 80 ülke içinde, 5 yıl arka arkaya en başarılı "ulusal temsilci" seçilen tek kurumdur (<http://www.ikv.org.tr/ikv.php>). Buna ek olarak, İKV; KOBİ Bilgi ve Eğitim Fuarları'nda KOBİ'lere bilgi desteği sunmaktadır.

İKV; KOBİ Bilgi Ağı Projesi kapsamında, en fazla 2 defa olmak üzere, bir kişinin, yol giderlerini (500 dolara kadar) ve konaklama giderlerinin %70'ini (günlük 100 dolara kadar) karşılamaktadır (<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=60>).

## **2. 1. 17. Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Geliştirme Vakfı (MEKSA) Destekleri**

1985 yılında kurulan MEKSA, mesleki eğitimin Türkiye'de daha etkin bir biçimde yönlendirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmayı, küçük sanayi işletmelerinin teknolojik yapı ve üretimlerinin yurt ekonomisine katkıda bulunabilecek çağdaş düzeye gelmesine gerekli desteği sağlamayı amaçlamaktadır (<http://www.kocaelimeksa.org/Content2.asp?m1=1&m2=9>). MEKSA'nın kuruluşu, Berlin Türk-Alman Ekonomik İşbirliği Kurumu'nun (BGZ) öncülüğünde gerçekleşmiştir (Çamkerten, 2001; 107).

MEKSA; KOBİ'lerin ulusal ve uluslar arası piyasalarda rekabet gücünü arttırmaya yönelik etkinliklerde bulunmaktadır. MEKSA; KOBİ'lerin ihtiyaç duyduğu vasıflı elemanların yetiştirilmesi amacıyla torna, tesviye, kalıpcılık, kaynakçılık, ziraat makine ve aletleri yapımı ve onarımı, elektrik tesisatçılığı, oto motor tamir bakımı, boya, kaportacılık, mobilya, doğrama, ayakkabı imalatı, konfeksiyon gibi iş kollarının yanı sıra mutfak, servis, ön büro, satış ve büro elemanı alanlarında mesleki eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir (Çamkerten, 2001; 107). MEKSA; KOBİ'lerin dış pazarlara açılarak, rekabet etmelerini sağlamak amacıyla, FORUM Fuarçılık Şirketi'nin kurulmasına katkıda bulunmuş ve krediye ulaşma olanaklarını arttırmaya yönelik garantörlük misyonu taşıyan Kredi Garanti Fonu'nu TOBB, TESK ve TOSYÖV ile birlikte kurmuştur. Buna ek olarak; AB nezdinde KOBİ'lerin daha sık ve organize olarak temsil edilebilmelerini sağlamak amacıyla, TESK, TESKOMB ve KOSGEB ile birlikte Brüksel'de bir temsilcilik bürosunun açılmasına öncülük etmiştir (<http://www.meksa.org.tr/meksa/default.asp?id=69>).

## **2. 1. 18. Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV) Destekleri**

TOSYÖV, KOBİ'lere hizmet vermek amacıyla 1989 yılında Ankara'da, Türkiye'de KOBİ'lerin gelişmesine katkıda bulunmak, özel teşebbüs ve serbest pazar ekonomisi uygulamalarının yayılmasına yardımcı olmak, KOBİ'lerin problemlerine çözüm bulmak, aynı zamanda genç girişimcilerin yolunu açmak, üretim ve rekabet gücünü arttırmak amacıyla kurulmuştur (<http://www.tosyovistanbul.org/default>).

TOSYÖV; amacı doğrultusundaki konularla ilgili yayın, seminer, konferans gibi yollarla parlamentoya, parlamentodaki siyasi parti gruplarına, meslek kuruluşlarına ve resmi kuruluşlara bilgi sunmaktadır. Buna ek olarak; ekonomik ve sosyal konulara yönelik sorunların çözümünde gerekli araştırmaları yapıp veya yaptırıp, danışmanlık hizmetleri sunmaktadır (<http://www.tosyovistanbul.org/>).

TOSYÖV; KOBİ'leri desteklemek amacıyla, 1991 yılından itibaren Alman Konrad Adenauer Vakfı ile işbirliği çerçevesinde eğitim ve seminerler vermektedir.

İhracat uygulamaları, stratejik düşünme, değişim yönetimi, insan kaynakları yönetimi, finansman yönetimi, pazarlama yönetimi, performans ve ücret yönetimi, kalite yönetim sistemleri gibi konularda verilen seminerlerle eğitimler devam etmektedir. Yıllık ortalama 120.000 Euro'luk bütçe, KOBİ'lere verilen eğitim ve seminerlere harcanmaktadır. Projenin ana finansmanı, Konrad Adenauer Vakfı tarafından karşılanmaktadır. Buna ek olarak, KOBİ'ler için E-Ticaret eğitimleri projesi de (MEGEP) bulunmaktadır. Bu proje, E-Ticaret konusunda işletmeleri bilgilendirme, gerekli eğitimlerin plânlanması ve işletmelerdeki personelin eğitilmesi yoluyla, KOBİ'lerin rekabet üstünlüğü yaratmalarını ve yeni pazarlara erişmelerini hedeflemektedir. Faaliyetin toplam maliyeti, 200.980 Euro'dur. Toplam bütçenin %90'ı MEGEP Projesi kapsamında, Avrupa Komisyonu tarafından hibe olarak karşılanmakta, geri kalan bölüm TOSYÖV ve proje yürütücüsü, Diyarbakır Sanayi ve Ticaret Odası tarafından sağlanmaktadır. TOSYÖV, ayrıca, KOBİ'lerin danışmanlık ve eğitim almaları, bu şekilde teknolojilerini güncelleştirmeleri amacıyla Dünya Bankası tarafından başlatılan Teknoloji Destek Hizmetleri Projesi'ne, KOBİ'ler için kurulmuş bir sivil toplum örgütü olarak katılmıştır. TOSYÖV, Dünya Bankası'yla işbirliği içinde; teknoloji kaynağı temin edilmesi, patent başvurusu danışmanlığı, web sayfası hazırlanması gibi konularda eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunmuştur. 2003 yılında tamamlanan söz konusu projenin masraflarının %70'i Dünya Bankası, %25'i KOBİ'ler ve %5'i de TOSYÖV tarafından karşılanmıştır (<http://www.tosyov.org.tr/link5-3.php>).

## **2. 1. 19. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Destekleri**

Odalar, borsalar ve birlik hakkındaki 5590 sayılı Kanun, 08.03.1950 tarihinde hazırlanmış; 15.03.1950 tarihinde 7457 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 5590 sayılı Kanun, yerini, 01.06.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5174 sayılı Kanun'a bırakmıştır. TOBB, özel sektörün Türkiye'de mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisidir (<http://www.tobb.org.tr/tobbhakkinda/yapisi.php>).

TOBB; Türk girişimcilerinin çalışmalarına öncülük ve liderlik etmekte, tabanını oluşturan KOBİ'lerin ekonomiden hak ettiği payı alması için oda ve borsalar



kanalıyla bilgi ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Ayrıca, TOBB, KOBİ'lerin finansman ihtiyacını gidermek amacıyla, Halk Bankası, TESK, KOSGEB ve 16 değişik Sanayi ve Ticaret Odası'nın ortaklığında, KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A. Ş.'yi kurmuştur. Aktif olarak 2004 yılı Ekim ayında çalışmaya başlayan KOBİ Girişim Sermayesi A. Ş., bu tarihte Sermaye Piyasası Kurulu'ndan alınan portföy yönetim belgesi ile resmen girişim sermayesi faaliyetlerini yapmaya hak kazanmıştır (<http://www.tobb.org.tr/duyurular2.php?hid=569>). Ayrıca, TOBB öncülüğünde, KOBİ Bilgi ve Eğitim Fuarları düzenlenerek, KOBİ'lere, mevzuat ve ruhsat konuları yanında, çok çeşitli kurumlara dağılmış olan KOBİ desteklerinden faydalanma konusunda bilgiler sunulmaktadır.

## **2. 1. 20. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Destekleri**

İMKB; hisse senetleri, hazine bonoları ve devlet tahvilleri, gelir ortaklığı sertifikaları, özel sektör tahvilleri, yabancı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikaları ve uluslar arası menkul kıymetlerin alım ve satımının yapılmasını sağlamak amacıyla, 26.12.1985 tarihinde kurulup, 03.01.1986 tarihinde faaliyete başlamıştır. İMKB, özerk ve mesleki bir kamu kurumudur (<http://www.imkb.gov.tr/genel/organizasyon.htm>).

İMKB, KOBİ'ler için bölgesel pazarlar ve yeni şirketler pazarı oluşturarak, KOBİ'lere destek olmaktadır. Bölgesel pazarlar (kot dışı pazar); Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin hisse senetlerinin likit, güvenli, şeffaf bir ortamda işlem görmesini sağlamak amacıyla kurulan pazarlardır. Takas esasları, ulusal pazarlar ile aynıdır. Bölgesel pazarlara girişle elde edilmesi beklenen faydalar; uzun vadeli kaynak temini, işletme ortaklarına likidite ve kaynak fırsatı, işletme tanıtımı, kurumsallaşma, yüksek kredibilite ve ulusal pazara hazırlık olarak sıralanabilir. Yeni şirketler pazarı ise; yeni kurulmuş, ancak potansiyeli bulunan işletmelerin hisse senetlerinin, borsada güvenli ve şeffaf bir ortamda işlem görmesi amacıyla, 06.07.1996 tarihinde kurulmuştur. Takas esasları, ulusal pazarlar ile aynıdır. Yeni şirketler pazarı; ekonomideki atıl kaynakları, büyüme potansiyeli olan genç ve dinamik işletmelerin yatırımları için gerekli

sermaye ihtiyaçlarını karşılamaya yönlendirerek, ÷lke ekonomisinin gelişmesini hedeflemektedir (Çolakoğlu, 2002; 170, Erkumay, 2000; 31–32).

Bunlara ek olarak, İMKB, 1998 yılında KOSGEB ile birlikte, KOBİNET adı verilen bir network kurmuştur. KOBİNET; hem mevcut KOBİ'lerle ilgili bütün bilgileri hem de borsaya ilişkin bilgileri internet ortamında sağlamaktadır. Böyle bir sistemin kurulması ile birlikte, gerek sermaye piyasası ve pazarlarla gerek aracı kurumlarla ilgili her türlü bilgiyi alabilecek bir ortam yaratılması hedeflenmiştir (Erkumay, 2000; 39).

## **2. 1. 21. KOBİ Borsası / Gelişen İşletmeler Piyasası (GİP) Destekleri**

KOBİ hisselerinin borsada satılarak kaynak sağlanması konusunda, bazı görüş ve çalışmalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda, “Borsa Dışı Teşkilatlanmış Menkul Kıymetler Piyasalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik”, 18.03.2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Akdemir ve Narin, 2005; 55–56).

Söz konusu yönetmeliğin amacı; başta küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere, tüm sektörlerde gelişme ve büyüme potansiyeline sahip işletmelerin, sermaye piyasalarından fon sağlamalarına imkân sağlamak üzere, sermaye piyasası araçlarının aracı kuruluşlar vasıtasıyla alım ve satımının yapılacağı, borsa dışı teşkilatlanmış piyasaların kuruluş ve faaliyet esaslarını belirlemektir (Özdoğan, [http://www.turkhukusitesi.com/makale\\_432.htm](http://www.turkhukusitesi.com/makale_432.htm)).

KOBİ'lerin finansman sorununu çözmek için, 2005 yılı Temmuz ayında KOBİ Borsası olarak da bilinen, Gelişen İşletmeler Piyasaları A.ř. (GİP) kurulmuştur. KOBİ piyasasında işlemler, çeşitli bölge ve illerdeki pek çok yatırımcıyı bir araya getirebilecek ortak bir elektronik işlem platformu üzerinde gerçekleştirilecektir. Kuruluş çalışmalarının 2007 yılının Aralık ayına kadar bitirilmış olacağı tahmin edilmektedir (Sarı, <http://www.bthaber.com/haber.phtml?>).

## 2. 1. 22. Kredi Garanti Fonu (KGF) Destekleri

Kredi Garanti Fonu; Temmuz 1991’de, KOBİ’ler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vermek, yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında banka kredisi kullanmalarını mümkün hale getirmek amacıyla kurulmuştur. Kredi Garanti Fonu, “teminat yetersizliği, kredinin kullanımında bir engel olmamalıdır.” sloganıyla hareket etmektedir (<http://www.kgf.com.tr>).

Kredi Garanti Fonu; KOBİ’lere verdiği kefalet ve üstlendiği riskle, bu işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlamakta, uzun vadeli ve uygun maliyetli kredilerden küçük işletmelerin de faydalanmasını sağlamaktadır. Bu şekilde girişimcilik teşvik edilmekte, KOBİ’ler lehine ek bir kredilendirme yaratılarak ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlanmaktadır. KGF kefaletlerinde genç ve kadın girişimciliğin geliştirilmesi temel amaçtır. Yenilikçi yatırımların gerçekleştirilmesi, ileri teknoloji içeren küçük girişimler, ihracatın desteklenmesi, istihdam artışı sağlayacak yatırımlar ve bölgesel kalkınma amaçlı yatırımlar KGF kefaletlerinde öncelikli olarak değerlendirilen konulardır (<http://www.kgf.com.tr>).

Banka kredisi olanaklarına büyük işletmeler kadar kolay ulaşamayan küçük işletmelerin teminat problemi, KGF kefaleti ile giderilmekte, bu şekilde KOBİ’lerin de banka kredilerini kullanma imkânı doğmaktadır. Çalışan sayısı 250’den az olan işletmeler KOBİ olarak kabul edilmekte olup, imalat sanayi yanında hizmetler ve madencilik sektöründeki girişimcilerin de talepleri karşılanmaktadır. Türkiye’nin bütün yörelerindeki KOBİ’ler, KGF kefaleti için başvurabilmektedir (<http://www.kgf.com.tr>).

KGF teminatından faydalanabilmek için; KOBİ’lerin bankalarına, KGF kefaletinden faydalanma isteğini bildirmeleri ve dosyalarını KGF’na göndermeleri yeterlidir. Banka tarafından kredi başvurusu uygun bulunduğu takdirde, kefalet talebi yaklaşık 2 hafta içerisinde sonuçlandırılmaktadır (<http://www.kgf.com.tr>).

### Şekil 1. Kredi Garanti Fonu Başvuru Aşamaları



(Kaynak: <http://www.kgf.com.tr>)

KGF; kefalet talebinde bulunan KOBİ'lerin değerlendirmeye alınabilmesi için inceleme ücreti almaktadır. Talebin uygun bulunması ve kredinin Kredi Garanti Fonu'nun kefaleti ile kullanılması durumunda; kredi vadesi boyunca her yıl peşin olarak, kefalet bakiyesi üzerinden, kefaletin nakdi veya gayri-nakdi olmasına göre, yıllık %1,5 ile %3 arasında değişen oranlarda komisyon alınmaktadır. Avrupa Yatırım Fonu (AYF) kapsamındaki garantilere alınan komisyon oranı, %1,5 ile %2 arasındadır. Kredi Garanti Fonu'nun bir KOBİ'ye kullandıracığı kefaletin toplamı, hiçbir şekilde 400.000 Euro veya karşılığı YTL'yi geçemez (<http://www.kgf.com.tr>).

KGF; yeni iş kurma, mevcut tesisin genişletilmesi, hammadde temini, yeni teknoloji kullanımı, yeni işyerine taşınma, nakit sıkıntısı giderme, ihracatın ve ithalatın finansmanı, teminat mektubu amaçlı krediler, finansal kiralama ve KOBİ'lerin kullandığı diğer nakdi ve gayri nakdi krediler için kefalet vermektedir (<http://www.kgf.com.tr>). Kredi Garanti Fonu'nun değerlendirme kriterleri ise; projenin yapılabilirliği, yönetim yeterliliği, işletmenin ve ortaklarının liyakati ve moralitesi, özkaynak katkısı ve kredinin geri ödenebilirliğidir (<http://www.kgf.com.tr>).

KGF; Halkbankası, Ziraat Bankası, Garanti Bankası, Vakıflar Bankası, Şekerbank, Yapı Kredi Bankası, Tekstilbank, Albaraka Türk Katılım Bankası, Türk Ekonomi Bankası, Finansbank, Denizbank, Garanti Finansal Kiralama A. Ş., Halk Finansal Kiralama A. Ş., Asya Katılım Bankası A. Ş. ve Türkiye Finans Katılım Bankası ile işbirliği içerisinde (http://www.kgf.com.tr). KGF, ayrıca Avrupa Yatırım Fonu (AYF) ve Avrupa Karşılıklı Garanti Kuruluşları Birliği (AECM) ile de işbirliği içerisinde.

KGF; 2002 yılında 93, 2003 yılında 172, 2004 yılında 253, 2005 yılında 235 ve 2006 yılında 258 işletmeye kefaletiyle kredi sağlamıştır. Aşağıdaki tabloda, Kredi Garanti Fonu'nun yıllar itibariyle verdiği kefaletler gösterilmektedir (http://www.kgf.com.tr):

**Tablo 15. KGF Yıllar İtibariyle Verilen Kefaletler**

<b>Yıllar</b>	<b>Adet</b>	<b>Kredi (Bin YTL)</b>	<b>Kefalet (Bin YTL)</b>	<b>Kredi (Bin Euro)</b>	<b>Kefalet (Bin Euro)</b>
<b>2002</b>	93	6.900	5.200	4.500	3.400
<b>2003</b>	172	19.200	14.100	11.400	8.400
<b>2004</b>	253	42.100	28.200	23.600	15.800
<b>2005</b>	235	41.800	28.600	25.200	17.300
<b>2006</b>	258	51.087	33.919	28.350	18.942

(http://www.kgf.com.tr)

KGF; 2006 yılında 125 küçük, 105 mikro ve 28 orta ölçekli olmak üzere, toplam 258 işletmeye kefalet vermiştir. 125 küçük işletmeye 30.314 bin YTL kredi, 19.419 bin YTL kefaletle; 105 mikro işletmeye 12.529 bin YTL kredi, 9.313 bin YTL kefaletle; 28 orta işletmeye 8.244 bin YTL kredi, 5.187 bin YTL kefaletle sağlanmıştır (http://www.kgf.com.tr).

**Tablo 16. KGF İşletme Büyüklüğüne Göre Verilen Kefaletler/2006**

<b>Ölçek</b>	<b>Adet</b>	<b>Kredi (Bin YTL)</b>	<b>Kefalet (Bin YTL)</b>
Küçük	125	30.314	19.419
Mikro	105	12.529	9.313
Orta	28	8.244	5.187
<b>TOPLAM</b>	<b>258</b>	<b>51.087</b>	<b>33.919</b>

(Kaynak: <http://www.kgf.com.tr>)

### **2. 1. 23. Kalkınma ve Yatırım Bankaları Destekleri**

**Türk Eximbank (Türkiye İhracat Bankası A. Ş.):** Türk Eximbank, gerek ihracatçılara finansman imkânı sağlayan kredi programları, gerekse ihracatçıların/müteahhitlerin politik ve ticari risklerden arındırılmış ortamlarda çalışmalarına imkân sağlayan, sigorta ve garanti programları ile Türkiye ihracatının, döviz kazandırıcı işlemlerinin ve uluslar arası girişimlerinin desteklenmesinde kurumsallaşmış bir resmi ihracat destek kurumudur. Türk Eximbank; kredi, garanti ve sigorta işlemlerini aynı çatı altında toplayarak; ihracatçı işletmelere verilen hizmetlerde bir bütünlük oluşturulmasına imkân sağlamaktadır. Türk Eximbank, kurulduğu yıl olan 1987'den bu yana, ihracat sektörüne 43 milyar dolar nakdi kredi, 36 milyar dolar sigorta/garanti olmak üzere, toplam 79 milyar dolar destek sağlamıştır (<http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/files/files-web/File/509%20Turk%20>).

Türk Eximbank; ihracat sektörüne yılda ortalama 7–8 milyar dolar tutarında nakdi kredi ve sigorta/garanti desteği sağlamaktadır. Yaygın olarak kullanılan kısa vadeli ihracat kredileri ile yılda ortalama 3.000 ihracatçı işletme finanse edilmekte olup, bu işletmeler Türkiye ihracatının %60'ını gerçekleştirmektedir (<http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/files/files-web/File/509%20Turk%20>).

Türk Eximbank; KOBİ'lere ayrı bir önem vermekte ve tüm kredi uygulamalarında KOBİ'lere öncelik tanımaktadır. Banka; imalatçı, ihracatçı veya

ihracat bağlantılı mal üreten imalatçı KOBİ'lere, ihracata hazırlık aşamasındaki finansman ihtiyaçlarının karşılanarak, uluslar arası rekabet güçlerinin arttırılabilmesi amacıyla doğrudan "KOBİ İhracata Hazırlık Kredisi" kullanılmaktadır. Kredinin kullanılması sırasında teminat olarak; anapara ve faiz toplamının %50'si oranında banka teminat mektubu, kredi tutarında düzenlenmiş bono, genel kredi sözleşmesi ve işletme taahhünamesi alınmaktadır. Genel kredi sözleşmesi ve bono, ortaklık payları toplamı %50'nin üstünde olan ve Türk Eximbank tarafından uygun bulunan en az iki gerçek ve/veya tüzel kişi ortağın, "müşterek borçlu, müteselsil kefil" sıfatıyla imzalarını taşımaktadır. Kredinin limiti 100 bin dolardır. 360 gün olarak belirlenen söz konusu kredinin vadesi, döviz kredilerinde 12.09.2005 tarihinden itibaren 18 aya çıkarılmıştır ([https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf)).

Bankadan kredi kullanan işletmelerin %70'i KOBİ niteliğinde olup, KOBİ'lerin Türk Eximbank kredilerinden aldığı pay %38-40'dır. 01.01.2005–15.09.2005 döneminde KOBİ'lere kullandırılan kısa vadeli krediler 1,1 milyar YTL'ye (844 milyon dolar) ulaşarak, KOBİ'ler toplam kısa vadeli kredilerden %35'lik bir pay almıştır. Yine aynı dönemde, kısa vadeli ihracat kredilerinden faydalanan işletme sayısı 2195 olup; bu işletmelerin %70'i KOBİ niteliğindedir (<http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/files/files-web/File/509%20Turk%20>).

**Türkiye Kalkınma Bankası (TKB):** Türkiye Kalkınma Bankası; 1975 yılında 13 sayılı KHK ile Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A. Ş. (DESİYAB) adı altında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olarak kurulmuş, daha sonra 22.06.1988 tarihinde ve 329 sayılı KHK ile unvanı, Türkiye Kalkınma Bankası A. Ş. olarak değiştirilmiş ve sanayi sektörü yanında, diğer sektörlerle de finansman desteği sağlama imkânı yaratılmıştır. 4456 sayılı yasanın üçüncü maddesinde, Türkiye Kalkınma Bankası'nın amaçları; Türkiye'nin kalkınması için, anonim şirket statüsündeki teşebbüslere kârlılık ve verimlilik anlayışı içinde kredi vermek, iştirak etmek suretiyle finansman ve işletme desteği sağlamak şeklinde belirlenmiştir (<http://www.tkb.com.tr/>).

TKB; “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar” kapsamındaki turizm, eğitim, sağlık ve tarımsal sanayi kesimlerinde faaliyet gösteren işletmelerin, yatırım teşvik belgesi düzenlenmesi ve kredilendirme işlemlerini yürütmektedir. Bankanın kullandığı kredi türleri; dış kaynaklı döviz kredileri, iç kaynaklı krediler ve hazine kaynaklı krediler olarak sınıflandırılmaktadır. Bankanın kullandığı KOBİ kredileri, 4 yıl vadeli ve yıllık %10–25 arası faizlidir ([https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf)).

**Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası (TSKB):** TSKB; 1950 yılında Dünya Bankası'nın desteği ve T. C. Hükümeti, T. C. Merkez Bankası ve ticaret bankalarının işbirliği ile kurulmuş, Türkiye'nin ilk özel yatırım ve kalkınma bankasıdır. Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası'nın kuruluş amacı; öncelikle sanayi olmak üzere, bütün ekonomik sektörlerdeki girişimlere ait yatırımları desteklemek, yabancı ve yerli sermayenin Türkiye'de kurulmuş veya kurulacak şirketlere iştirakine yardımcı olmak, Türkiye'de sermaye piyasasının gelişmesine yardım etmektir. TSKB; ekonomik sektörlerin geliştirilmesi amacını, uygun biçimde mali destek sağlamak ve danışmanlık, teknik yardım ve finansal aracılık hizmetleri sağlamak suretiyle gerçekleştirmeye çalışır (<http://www.tskb.com.tr/Hakkimizda.aspx>).

TSKB; yatırım ve kalkınma bankası olması nedeniyle, müşterilerine proje esasına göre orta ve uzun vadeli kredi kullandırmaktadır. TSKB, işletme dönemlerinde oluşan kredi ihtiyacını karşılamak için, işletmelere kısa dönemli işletme kredisi de sağlamaktadır. TSKB, KOBİ'lere yönelik olarak, Avrupa Yatırım Bankası (AYB), Japon Kalkınma Bankası (JBIC), Alman Kalkınma Bankası (KFW) ve Fransız Kalkınma Ajansı gibi uluslar arası kuruluşlardan sağladığı KOBİ, çevre ve deprem kredilerini kullandırmaktadır (<http://www.tskb.com.tr/Kredilendirme>).

## **2. 1. 24. Halk Bankası Destekleri**

Türkiye Halkbankası; 1933 yılında, 2284 sayılı Kanun ile esnaf, sanatkârlar, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur. Esnaf, sanatkâr, küçük ve orta ölçekli sanayiciye yatırım ve işletme



kredileri vermek; küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin büyük işletmelere dönüştürülmesini teşvik etmek; küçük sanayi işletmelerine teknik danışmanlık, proje danışmanlığı yapmak ve bilgi temin etmek; küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri için her türlü bankacılık faaliyetlerinde bulunmak; küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri için kalkınma bankası olarak görev yapmak Halkbankası'nın işlevleri arasında yer almaktadır (Çamkerten, 2001; 106).

Halkbank; girişimci kredisi, girişimcilere özel banka ve kredi kartları, imalat-teknoloji-turizm-tarım-nakliye-eczacı-girişimci-Franchising destek paketi, KOBİ ihracatı destekleme kredisi, finansal destek kredisi, nakit yönetimi ile ilgili bilgiler, danışmanlık ve eğitim hizmetleri sunmaktadır. KOBİ Bilgi ve Eğitim Fuarları'nın düzenlenmesinde Halkbank'ın işbirliği vardır (<http://www.halkbank.com.tr/pb/eng>). Halkbank kredilerinden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (<http://www.samsuntso.org.tr>):

**Girişimci Kredisi:** Yeni açacağı iş konusunda tecrübesi bulunmayan, 35 yaşını aşmamış, elinde yapmak istediği iş konusu ile ilgili uzmanlık belgesi bulunmayan kişilere 5 YTL'ye kadar; yeni açacağı iş kolu ile ilgili olarak en az 2 yıl iş tecrübesi bulunan, 35 yaşını aşmamış, elinde yapmak istediği iş konusu ile ilgili uzmanlık belgesi olan kişilere 10.000 YTL'ye kadar; 4 yıllık üniversite mezunu olup, elinde üniversite diploması bulunan, herhangi bir iş kolunda en az 5 yıl iş tecrübesi bulunan, 40 yaşını aşmamış, kurmayı düşündüğü iş kolu sınırlaması olmadan 15.000 YTL'ye kadar; kurmayı düşündüğü işkolu ile ilgili olarak 4 yıllık fakülte mezunu olup, üniversite diploması bulunan, eğitimini aldığı iş konusunda iş tecrübesi bulunmayan, 35 yaşını aşmamış kişilere 15.000 YTL'ye kadar; kurmayı düşündüğü iş kolu ile ilgili olarak 4 yıllık fakülte mezunu olup, üniversite diploması bulunan, eğitimini aldığı iş konusunda en az 5 yıl iş tecrübesi bulunan, halen yapmakta olduğu iş ve almış olduğu üniversite eğitimi üzerine iş kurmak isteyen, 40 yaşını aşmamış kişilere 25.000 YTL'ye kadar; ortaklık halinde toplam 25.000 YTL'ye kadar kredi kullandırılabilir (<http://www.halkbank.com.tr>).

**KOBİ Sanayi Kredisi:** KOBİ'lerin modernizasyonun temini, makine-ekipman alımı ve işletme giderlerinin karşılanması amacıyla, tesis işletme kredisi şeklinde kullanılan KOBİ Sanayi Kredisi'nin limiti, proje bazında ve ihtiyaca uygun olarak belirlenmektedir. 5 yıla varan vadelerle, 1 yıla kadar anapara ödemesiz şekilde kullanılabilen kredinin komisyonu, %2'dir (<http://www.halkbank.com.tr>).

**İş Makineleri Kredisi:** Üretim faaliyetinde bulunan KOBİ'lere, iş makineleri alımı için 1 yıla kadar anapara ödemesiz, 5 yıla varan vadelerle ve %2 komisyonla kredi sunulmaktadır. Teminat olarak, Kredi Garanti Fonu kefaleti kabul edilmektedir (<http://www.halkbank.com.tr>).

**ISO 9000 Kalite Standartları ve CE Kredisi:** Avrupa'daki işletmelerle rekabet edebilecek kalite güvencesinde mal ve hizmet üretiminde bulunduğunu gösteren, ISO 9000 Kalite Standartları servisinden birisine (ISO-9001, ISO-9002, ISO-9003) veya Avrupa pazarlarında belirli ürün gruplarının serbest dolaşımı için endüstriyel ürün pasaportuna (CE işareti) sahip olmak isteyen KOBİ ve büyük ölçekli sanayi işletmeleri faydalanabilmektedir. Kredi, TSE veya aynı hizmeti veren yurtdışı kuruluşların Türkiye temsilciliklerinden alınacak ISO 9000 Kalite Standartları Belgesi'ni veya CE işaretini temin etmek amacıyla yapılacak harcamaların finansmanı için kullanılmaktadır. İpotek, kefalet, ticari işletme rehini, banka teminat mektubu, DTH rehini, vadeli-vadesiz mevduat rehini ve diğer teminat türlerinden bir veya birkaçı veya Kredi Garanti Fonu'nun kefaleti teminat olarak gösterilebilecektir. Kredinin azami limiti 10 bin YTL, vadesi 2 yıldır.

**Ürün Geliştirme Kredisi:** Tüketicinin isteğine göre, ürün geliştirmek veya değiştirmek istenildiğinde, 1 yıl anapara ödemesiz, 4 yıla varan vadelerle komisyon ödemedi ürün geliştirme kredisinden faydalanılabilmektedir (<http://www.halkbank.com.tr>).

**KOBİ İhracatı Destekleme Kredisi:** İmalat sanayinin çeşitli sektörlerinde faaliyet gösteren, 1-150 arasında çalışanı olan, ürettiği malları ihraç eden veya ihracat kayıtlı satış yapan, Kambiyo Mevzuatı'na göre döviz kredisi kullanma

ehliyetine sahip olan ve KOSGEB’ce desteklenen KOBİ’ler faydalanabilmektedir. Kredi; işletmelerin uluslar arası düzeyde rekabet edebilmeleri, ihracata yönelmeleri ve istihdam yaratmaları için işletme kredisi olarak kullanılabilir. Şahıs kefaleti, ipotek, ticari işletme rehini, vadeli mevduat ve DTH (döviz tevdiat hesabı) rehini, hazine bonusu rehini, banka teminat mektubu gibi teminatlarla veya Kredi Garanti Fonu’nun kefaleti ile söz konusu kredi kullanılabilir. Limit 100.000USD, vade 6 aydır. Faiz yoktur.

**KOBİ Yüksek Teknoloji Kredisi:** KOBİ’lerin yüksek teknoloji içeren makine-ekipman alımı ve Ar-Ge amaçlı cihazların finansmanı için verilen bu kredi; 1 yıl anapara ödemesiz, 4 yıla varan vadelerle ve komisyon ödemesi olmadan verilmektedir (<http://www.halkbank.com.tr>).

**Fon Kredileri:** Avrupa Yatırım Bankası (AYB) global kredileri, Fransız Kalkınma Ajansı (FKA) KOBİ kredisi, Dünya Bankası (DB) KOBİ kredisi, teşvik belgeli KOBİ kredisi, orta ve uzun vadeli AYB döviz kredisi, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası proje kredisi, Avrupa Yatırım Bankası sanayi sektörü global IV kredisi, küçük sanayi sitesi kredileri, organize sanayi bölgesi kredileri, TOKİ kaynaklı kooperatif kredileri, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı kaynaklı krediler, Eximbank sevk öncesi YTL KOBİ ihracat kredisi ve Eximbank sevk öncesi döviz KOBİ ihracat kredisidir (<http://www.halkbank.com.tr/pb/engine>).

Halkbankası tarafından, 2002 yılı içinde toplam, 33.567 KOBİ’ye 610.781 milyar TL tutarında fon kaynaklı kredi kullanılmış, sanayi kredileri aracılığıyla da toplam 18.873 KOBİ’nin 102.644 milyar TL tutarındaki kredi talebi karşılanmıştır. Aynı dönemde esnaf ve sanatkârlara, esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri aracılığıyla toplam 146.645 milyar TL tutarında 145.059 adet kredi kullanılmıştır (Varışlı, 2005; 52 Aktaran Akdemir ve Narin, 2005; 54).

## 2. 1. 25. Diğer Ticaret Bankalarının Destekleri

Halkbankası'nın yanı sıra Akbank, Alternatifbank, Citibank, Denizbank, Finansbank, HSBC, Oyakbank, Şekerbank, Dışbank, Ziraat Bankası, Garanti Bankası, İş Bankası, Vakıfbank, Tekfenbank ve Yapı Kredi Bankası'nın da KOBİ'lere yönelik ticaret, sanayi, işletme ve ihracat kredileri bulunmaktadır (Akdemir ve Narin, 2005; 54).

### **BASEL II (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) ve KOBİ'ler:**

KOBİ'lerin fon kaynaklarının en önemlisi bankalardır. BASEL II düzenlemeleri sonucunda bankacılık alanında ortaya çıkacak dönüşümler, KOBİ'lerin de kredi müşterisi olarak birtakım zorlayıcı değişimlere uğramasını gerekli kılacaktır. Yeni düzenlemeler sonucunda, müşteri önem sistemi değişecek ve bankalar ağırlıklı olarak aktif müşterilerine hizmet vereceklerdir (Başar, 2007; 63).

BASEL II düzenlemelerinin uygulanmaya başlamasıyla, işletmenin ve kullanılacak kredinin risk seviyesi, doğrudan kredinin maliyetini etkileyecektir. Kredi verilen işletmenin derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak hem de karşılık olarak daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır. Bu durumda işletmelere kullanılacak kredilerin maliyetleri artacaktır (Başar, 2007; 63).

BASEL II' de, yıllık satış cirosu 50 Milyon Euro'yu aşmayan işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir (Yüksel, 2005; 16). Dolayısıyla bu nitelikteki işletmeler arasında iyi yönetilen, iyi finanse edilmiş ve gerek niteliksel gerekse finansal bilgileri zamanında ve yeterli bir biçimde sunarak şeffaf olabilen KOBİ'ler, potansiyel olarak iyi derece almak suretiyle en iyi şartlarda kredilendirilme imkânına sahip olacaklardır (Başar, 2007; 64).

## 2. 1. 26. KOBİ'lere Destek Sağlayan Diğer Kuruluşlar

KOBİ'lere çeşitli destekler sağlayan diğer kurum ve kuruluşlar; Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Hollanda Yönetim İşbirliği Programı (NMCP), İstanbul Ticaret Odası, Türkiye Elektrik Dağıtım A. Ş. (TEDAŞ), Bölgesel Kalkınma Enstitüsü (BKE), İstanbul Tekstil İhracatçı Birlikleri, Türk Plastik Sanayicileri Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Vakfı (PAGEV), MEB-TÜBİTAK Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE), Kalite Derneği (KALDER), Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Eğitim Vakfı (MESS), AB-Türkiye İş Geliştirme Merkezleri Projesi (ABİGEM), Girişimci Destekleme Merkezleri Projesi (GAP-GİDEM), Yönetim Danışmanları Derneği (YDD), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR), Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK), Yabancı Sermaye Derneği (YASED) olarak sıralanabilir.

Özetle, Türkiye'de KOBİ'lere verilen destekler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

**Finansman Destekleri:** Finansman destekleri kapsamında; Halkbankası, Eximbank, Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Dünya Bankası kredileri ve Kredi Garanti Fonu (KGF) kefaleti, Avrupa Yatırım Bankası'ndan (AYB) sağlanan çevre kredisi, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın (DTM) çevre maliyetlerini desteklemesi ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) işletme kredisi sayılabilir.

**Yatırım Destekleri:** Yatırım destekleri kapsamında; Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Halkbankası, Türkiye Kalkınma Bankası (TKB) ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB) tarafından sağlanan yatırım destekleri sayılabilir.

**Yarım Kalmış Yatırımların Ekonomiye Kazandırılması:** Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Vakıflar Bankası ve Türkiye Kalkınma Bankası (TKB) tarafından verilen bazı destekleri ifade etmektedir.

**Danışmanlık Destekleri:** Danışmanlık destekleri kapsamında; Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Hollanda Yönetim İşbirliği Programı (NMCP), Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) ve Halkbankası tarafından sağlanan danışmanlık destekleri sayılabilir.

**Eğitim Destekleri:** Eğitim destekleri kapsamında; İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV), İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Milli Prodüktivite Merkezi (MPM), Türk Standartları Enstitüsü (TSE), MEB-TÜBİTAK Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE), Girişimci Destekleme Merkezleri Projesi (GAP-GİDEM), AB-Türkiye İş Geliştirme Merkezleri Projesi (ABİGEM), Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Eğitim Vakfı (MESS), Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKSA), Kalite Derneği (KALDER) ve Yabancı Sermaye Derneği (YASED) tarafından sağlanan eğitim destekleri sayılabilir.

**Bilgi Destekleri:** Bilgi destekleri kapsamında; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Halkbankası, Avrupa Birliği, İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK) tarafından sağlanan bilgi destekleri sayılabilir.

**İstihdam Destekleri:** İstihdam destekleri kapsamında; Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) ve İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME) tarafından sağlanan istihdam destekleri sayılabilir. DTM, Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'nin (SDŞ) dış ticarete ilişkin işlemlerini yürütmek üzere, konusunda tecrübeli, yüksek öğrenimli yönetici ve eleman istihdamını desteklemektedir.

**İşbirliği Destekleri:** İşbirliği destekleri kapsamında; Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından sağlanan işbirliği destekleri sayılabilir.

**Elektrik Enerjisi Desteği:** Söz konusu destek kapsamında; Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Elektrik Dağıtım A. Ş. (TEDAŞ) tarafından sağlanan elektrik enerjisi destekleri sayılabilir.

**Ortak Kullanım Atölyeleri Desteği:** Söz konusu destek kapsamında, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Bölgesel Kalkınma Enstitüsü'nün (BKE) bazı destekleri sayılabilir.

**Pazar Destekleri:** Pazar destekleri kapsamında; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), İstanbul Ticaret Odası (İTO) ve İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından sağlanan pazar destekleri sayılabilir.

**İhracat Destekleri:** İhracat destekleri kapsamında; Türk Standartları Enstitüsü (TSE), İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank) tarafından sağlanan ihracat destekleri sayılabilir. İGEME; ihracatta pazar araştırması projelerinin desteklenmesini amaçlamaktadır.

**Ar-Ge Destekleri:** Ar-Ge destekleri kapsamında; Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), Hazine Müsteşarlığı ve Türk Patent Enstitüsü (TPE) tarafından sağlanan Ar-Ge destekleri sayılabilir.

**Fuar Katılım Destekleri:** Fuar katılım destekleri kapsamında; İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), İhracatçı Birlikleri ve Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından sağlanan bazı destekler sayılabilir.

## **2. 2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE (AB) KOBİ'LERE YÖNELİK DESTEKLER**

KOBİ'ler üretime ve istihdama olan katkıları, değişen pazar koşullarına hızla uyum sağlayan esnek ve dinamik yapılarıyla ekonomilerin vazgeçilmez parçalarıdır. Kalkınma ve büyümede KOBİ'lerin önemi yadsınmamaktadır. Dolayısıyla AB, KOBİ'lere gereken önemi göstermektedir; bir yandan KOBİ'lere yönelik destek politikalarını geliştirirken, diğer yandan aday ülkeleri de bu yönde teşvik etmektedir.

AB'nin KOBİ politikası, küçük işletmeler sanayi yılı olan 1933 yılında KOBİ'ler için ilk eylem plânının kabul edilmesi ile başlamıştır. İkinci eylem plânı, 1987 yılında düzenlenirken; 1989 yılında komisyon bünyesinde işletme politikasından sorumlu yeni bir genel müdürlük kurulmuştur. AB, KOBİ politikasına, 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması'nın 157. maddesinde yer verilmiştir. Bu maddeyle, sanayinin rekabet gücünün artırılması için sorumluluk AB ve üye devletlere verilmiştir. AB'nin sanayi politikasının temel amacı; sanayinin yapısal değişime uyumunun ve KOBİ'lerin gelişimi için gerekli olan elverişli iş ortamının sağlanması, teknolojik araştırma ve geliştirme alanında mevcut olan potansiyelden daha fazla faydalanılmasıdır (<http://www.deltur.cec.eu.int/Default.asp?lang=>).

AB'de KOBİ'lere verilen destekler, üç temel amaca yönelik olarak şekillenmiştir (Şahin, 2001; 54): KOBİ'ler için uygun ekonomik ortamın hazırlanması, KOBİ'lerin gelişmesini ve dış piyasalara açılmalarını sağlamak ve yeni KOBİ'lerin kurulmasını teşvik etmek.

AB'de KOBİ'lere sağlanan destekler, birincisi AB'nin uyguladığı politikalar çerçevesinde ve Birlik genelinde bütçeden sağlanan imkânlar ve ikincisi ise, AB



politikalarıyla çelişmeyecek şekilde üye ülkelerde uygulanan devlet yardımları olmak üzere iki grupta toplanabilir (Şahin, 2001; 54–61):

**Birlik Genelinde Sağlanan İmkânlar (Topluluk Yardımları):** Söz konusu imkânlar; KOBİ'ler için gerekli özsermaye tabanının teşviki ve sağlanacak teşviklerin belirlenmesi, tek pazarda işletmeler arasındaki sermaye hareketlerinin teşviki ve ortak sermaye yatırımlarını geliştirmek amacıyla yeterli sermaye sağlanması, geri kalmış bölgelerde küçük sanayinin teşviki ve bunlara mali kuruluşlar aracılığıyla finansal destek sağlanması, uzun vadeli kredilerin teşvik edilmesi, ileri teknoloji kullanımı için küçük işletmelere özel kredi desteği sağlanması ve kolay kredi bulmalarını sağlayacak önlemlerin alınmasıdır.

Topluluk yardımları; kredi kolaylığı, garanti kolaylığı, Avrupa teknoloji kolaylığı, yapısal fonlar, aday ülke KOBİ'lerine destek, bilgi ağları ve uluslararasılaşma kolaylıkları olarak 6 grupta toplanabilmektedir.

**Tablo 17. Topluluk Yardımları**

<b>Topluluk Yardımları</b>	<b>Açıklama</b>
<b>Kredi Kolaylığı</b>	Avrupa Yatırım Bankası'nın KOBİ'lere kullandırdığı küresel kredilerdir.
<b>Garanti Kolaylığı</b>	Büyüme ve iş imkânı yaratma potansiyeli olan KOBİ'lere kredi sağlayan kamu ve özel sektördeki Avrupa garanti sistemleri desteklenmektedir.
<b>Avrupa Teknoloji Kolaylığı</b>	Risk sermayesinin küçük sanayiye aktarılmasını sağlamak amacıyla kamu desteği verilmektedir.
<b>Yapısal Fonlar</b>	AB'de bölgeler ve sosyal gruplar arasındaki eşitsizlikleri azaltmaya yönelik bölgesel politikalara mali destek verilmektedir.
<b>Aday Ülke KOBİ'lerine Destek</b>	Aday ülkelerin katılım öncesindeki politik ve ekonomik hazırlıklarına yol göstermek ve aday ülkelerdeki KOBİ'lerin desteklenmesi için çalışmalar yapılmaktadır.
<b>Bilgi Ağları ve Uluslararasılaşma Kolaylıkları</b>	KOBİ'lerin yönetimini, finansmanını ve know-how'ını geliştirmeye yönelik bilgi ağları ve uluslar arası işbirliği programları oluşturulmuştur.

(Kaynak: Şahin, 2001; 54)

**Üye Ülkelerce Uygulanan Devlet Yardımları:** Üye ülkelerce uygulanan devlet yardımları; taşınabilir mal yatırımlarına verilen yardımlar, taşınmaz mallara yapılan yatırımlara teknoloji transferi şeklinde verilen yardımlar, danışmanlık hizmetleri, eğitim ve bilginin yayılması için yapılan yardımlar, KOBİ'lerin devri için verilen yardımlar, çevrenin korunması için verilen yardımlar, Ar-Ge yardımları, istihdam yardımları ve diğer yardımlar olarak sıralanabilir.

Ortak çıkarlara ters düşecek kadar ticari şartları kötü etkilemediği ve belli ekonomik faaliyetleri kolaylaştırmak amacıyla yapıldığı sürece, komisyon KOBİ'lere

yapılan yardımları Roma Antlaşması Madde 92 (3) (c)'ye göre ortak pazarla tutarlı görmektedir. Bu hüküm altında verilecek devlet yardımında öncelikle dikkat edilecek unsur, yardımın teşvik edici nitelikte olmasıdır. Amaç, topluluk yararını mutlaka gözetmelidir. Yardım alan işletmeler, yeni yatırımlar ve yeni iş olanakları yaratmalıdır. Bunlara ek olarak bu tür yardımlar sürekli olmayıp, bu işletmelerin rekabet edebilir düzeye gelebilmeleri için kullanılan geçici önlemlerdir.

Özetle, AB, KOBİ'lere temel olarak aşağıdaki başlıklarda yer alan yardımları sağlamaktadır (<http://www.gaziantepeic.org/index.php?sf=13>):

**Finansman Programları:** İşe Başlangıç Desteği, KOBİ Teminat Programı, Çekirdek Sermayesi Programı ve Avrupa Ortak Girişim Programıdır. İşe Başlangıç Desteği, KOBİ Teminat Programı ve Çekirdek Sermayesi Programı, Avrupa Yatırım Fonu tarafından yönetilmektedir. İşe Başlangıç Desteği, kuruluş aşamasındaki KOBİ'leri finansal olarak desteklemeye yöneliktir. KOBİ Teminat Programı ile bankalar tarafından istenen garantileri sağlayamayan işletmelerin aldıkları kredilere teminat sağlanmaktadır. Çekirdek Sermayesi Programı, büyüme ve istihdam yaratma potansiyeline sahip işletmelerin ilk kuruluşlarında veya devir alınmalarından sonra başlangıç sermayelerine destek sağlamak amacıyla uygulamaya konulmuştur.

**İşletmeler Arası Sınır Ötesi İşbirliği Programları:** Bu kapsamda İşletmeler Arası İşbirliği Ağı (BC-Net) ve İşletmeleri Yakınlaştırma Bürosu (BRE) gibi iki ayrı yapı faaliyet göstermektedir. İşletmeler Arası İşbirliği Ağı bünyesinde sanayi ve ticaret odaları, meslek kuruluşları, bölgesel kalkınma ajansları, Avrupa İş Merkezleri, danışmanlık firmaları ve ağ üyeleri tarafından gönderilen bilgilerin toplandığı bir bilgi merkezi yer almaktadır. Üyeleri arasında mali, ticari ve teknik işbirliği profilleri hazırlayarak, işletmeler arasında temas sağlanmaktadır. İşletmeleri Yakınlaştırma Bürosu ise; iş ortağı arayan işletmeler için sanayi ve ticaret odaları, meslek kuruluşları, bölgesel kalkınma ajansları gibi özel ve kamu kuruluşlarından toplanan faaliyet ve işbirliği alanlarını belirten profilleri dergi, bülten, web sitesi gibi kaynaklarda yayınlayarak ilgili işletmelere ulaştırmaktadır. Bunların yanı sıra

KOBİler; AB'nin Bölgesel Politikalar, AR-GE ve Çevre Politikaları gibi diğer konulardaki programlarına da dâhil edilmiştir.

**KOBİ Bilgilendirme Programı:** KOBİ bilgilendirme programı kapsamında kurulan en önemli yapılanma, Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı'dır (European Info Center Network). KOBİ'lerin AB'ye ilişkin bilgilere erişimini kolaylaştırmak amacıyla, 1987 yılında komisyon tarafından kurulmuştur. Bu merkezlerin, KOBİ'lere AB programları ve politikalarına (AB mevzuatı ve fon programları) ilişkin bilgi verme, güncel pazar ve ülke bilgileri temin etme, yönlendirme, danışmanlık sağlama ve işletmelere Avrupa'da iş ortağı arayışına yardımcı olma gibi işlevleri vardır.

**Teknolojiye Erişim ve Teknoloji Transferi Programları:** Bu alanda Komisyon Yenilik Aktarım Merkezleri (Innovation Relay Centers) faaliyet göstermektedir. Bu merkezler, yenilikçi teknolojilerin Avrupa'daki işletmeler ve araştırma bölümlerine yayılmasını sağlamak için faaliyette bulunmaktadır. Bu merkezler üniversite teknoloji merkezleri, ticaret odaları, bölgesel kalkınma ajansları gibi kamu organizasyonları tarafından desteklenmektedir.

AB tarafından KOBİ'lere sağlanan diğer yardımlar ise; işletmelerin iş hayatına daha kolay ve ucuz yollarla girişi için yapılan çalışmalar, pazara erişim programları, eğitim ve danışmanlık programları, çevre programı, bilimsel ve teknik araştırma ile teknolojik geliştirme programlarıdır.

AB, Türkiye gibi aday ülke konumunda bulunan ülkelere hem tam üyelerin yararlandığı program ve projelerden, hem de bu ülkelere yönelik üyeliğe hazırlayıcı ve tamamlayıcı program ve projelerden faydalanma şansı sunmaktadır. AB'nin Türk KOBİ'lerine yönelik program ve projeleri; 4. Çok Yıllı Programı, 6. Çerçeve Programı, KOBİ'lerin Phare, Ispa, Sapard, Meda, Cards ve Tacis fonlarından faydalanma imkânları ve Avrupa Yatırım Bankası kredileridir (Zengingönül, <http://www.deu.edu.tr/dosyalar/birimler/10374/TANITIM%20SUNU.ppt#31>).

### **2. 3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN KOBİ'LERİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ**

Performans; bir objenin, öncelikleri belirlenmiş bir konuda, belirli bir süre içinde bir hedefe bağlı olarak sonuçlar üretme yeteneği olarak tanımlanabilir. İşletmelere sağlanan desteklerin, işletmelerin süreç çıktıları üzerindeki etkilerinin belirlenmesinde veya işletmelerin destek programlarından önceki ve sonraki durumlarını karşılaştırmak amacıyla performans ölçümü kullanılmalıdır (Erdil ve Kalkan, 2005; 105).

KOBİ'lerin performansı ürün kalitesi, ürün yeniliği ve kârlılık; KOBİ'lere sağlanan destekler ise teknoloji, eğitim, pazarlama olarak ele alındığında; yapılan araştırmalar sonucu, KOBİ'lere sağlanan desteklerden eğitim ve pazarlama desteklerinin KOBİ'lerin ürün kalitesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu; teknoloji ve eğitim destekleriyle, ürün yeniliği arasında pozitif bir ilişki olduğu; eğitim ve pazarlama desteklerinin KOBİ'lerin kârlılığını doğrudan etkilediği ortaya çıkmıştır (Erdil ve Kalkan, 2005; 120).

Sonuç olarak; KOBİ'lere sağlanan destekler, KOBİ'lerin performansını olumlu yönde etkilemektedir. Bu anlamda; ekonominin genel performansında önemli belirleyici rollere sahip olan KOBİ'lerin, performanslarını arttırmak ve dolayısıyla, ekonominin genel performansına katkıda bulunmak için, KOBİ'lere yeterli desteğin sağlanması gerekmektedir.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN ALGILANMASINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan desteklerin, KOBİ'ler tarafından nasıl algılandığı, başka bir ifadeyle söz konusu desteklerin KOBİ'lerce kullanılabilirliği, KOBİ'lere ne derece faydalı olduğu, verim sağladığı ve KOBİ'leri güçlendirdiği konusu son derece önemlidir.

Bu anlamda üçüncü ve son bölümde, Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan desteklerin algılanmasına yönelik bir araştırma yer almaktadır. Söz konusu araştırma, Aydın ve ilçelerinde faaliyet gösteren imalat işletmelerini hedef almıştır.

### 3. 1. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLERİN ALGILANMASINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

#### 3. 1. 1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

KOBİ'ler ülke ekonomileri için bir değerdir; bu anlamda özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, KOBİ'lere ayrı bir önemin verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, KOBİ'lere sağlanan desteklerin daha kullanılabilir/etkin/faydalı hale getirilmesi yoluyla KOBİ'lerin performansının artırılması, böylece de Türkiye ekonomisinin performansının artırılması bir zorunluluk haline gelmektedir.

KOBİ'lerin ülke ekonomileri için taşıdıkları önemden yola çıkarak, bu araştırmada Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan kamusal desteklerin, KOBİ'ler tarafından nasıl algılandığı; başka bir deyişle KOBİ'lere sağlanan desteklerin gerçekten KOBİ'lere faydalı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir.

### 3. 1. 2. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırmanın ana kütlesini, Aydın ve Aydın'ın ilçelerinde imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır. ASTİM ve Umurlu Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren ve EBSO'ya (Ege Bölgesi Sanayi Odası) kayıtlı, çalışan sayısı 1–249 arasında değişen imalat işletmeleri hedef alınmıştır (araştırmada çalışan sayısı baz alınmıştır). Söz konusu işletmelere gerek mail yoluyla, gerekse ziyaret edilmek suretiyle anketler ulaştırılmıştır. Örnek kütle, bu işletmeler içinden ankete yanıt veren (15 tane mail ve 45 tane ziyaret yoluyla) 60 imalat işletmesini kapsamaktadır.

### 3. 1. 3. Araştırmanın Metodolojisi

*Araştırma Yöntemi:* Bu araştırmanın, Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan kamusal destekleri ortaya çıkarmasından ve Aydın'da ki KOBİ'lerin desteklerden faydalanma konusundaki mevcut durumunu tespit etmeyi amaçlamasından ötürü, betimleyici ve keşifsel özellikte bir araştırma olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada denekler arasında;

- Aydın'da faaliyet göstermeleri,
- İmalat sanayinde faaliyet göstermeleri,
- 1–249 arasında çalışana sahip olmaları,

gibi bir takım benzerliklerin olmasına önem verilmiştir. Dolayısıyla, bu araştırmada Benzer Denekler Yöntemi'nin (Survey Araştırması Yöntemi) kullanıldığı söylenebilir.

*Veri Toplama Teknikleri ve Analiz Yöntemi:* Bu araştırmada veri toplama tekniği, esas olarak anket tekniğidir. Hazırlanan anket çoğaltılarak, söz konusu işletmelere ziyaret edilerek ve mail yoluyla ulaştırılmıştır. Ziyaret edilen işletmelere, anket yanıtlanırken birtakım sorular da sorularak, daha fazla bilgi alınmaya

çalışılmıştır. Dolayısıyla, anket tekniği yanında, ikinci veri toplama tekniği olarak görüşme tekniğinin de kullanıldığı söylenebilir. Veri kaynağı olarak, işletme sahipleri seçilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, araştırmanın amacına (durum tespiti) uygun olarak basit yüzde yöntemi kullanılmıştır.

### 3. 1. 4. Araştırmanın Sonuçları

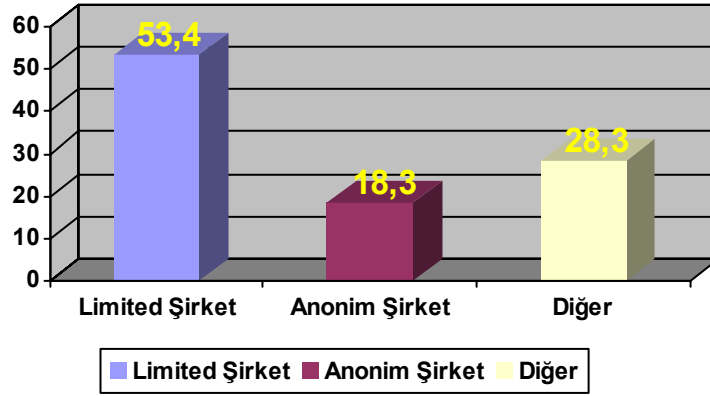
Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler, tablolar haline dönüştürülerek aşağıda sunulmuştur.

#### Anket 1. Soru: İşletmenizin Hukuki Statüsü Nedir?

İşletmenizin Hukuki Statüsü	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Limited Şirket	32	53,4
Anonim Şirket	11	18,3
Diğer	17	28,3
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Anketin 1. sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, ankete yanıt veren işletmelerin %53,4'ü Limited Şirketi, %18,3'ü Anonim Şirketi'dir. Diğer seçeneğini işaretleyen işletme sayısı ise, %28,3'dür; bu oranın kapsadığı işletmelerin Şahıs Şirketi olduğunu söylemek mümkündür. Limited şirket; ortak sayısı pek fazla olmayan bir anonim şirkete benzemektedir. Ancak kuruluş kolaylığı, ortak sayısı ve sermaye yapısı itibarıyla, en çok tercih edilen şirket türünün limited şirket olduğu görülmektedir.

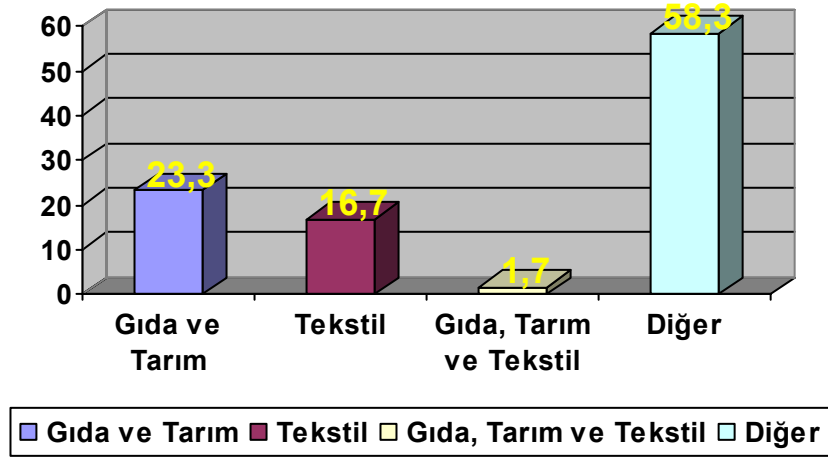




**Anket 2. Soru: İşletmenizin Faaliyet Gösterdiği Sektör Hangisidir?**

İşletmenizin Faaliyet Gösterdiği Sektör	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Gıda ve Tarım	14	23,3
Tekstil	10	16,7
Gıda, Tarım ve Tekstil	1	1,7
Diğer	35	58,3
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

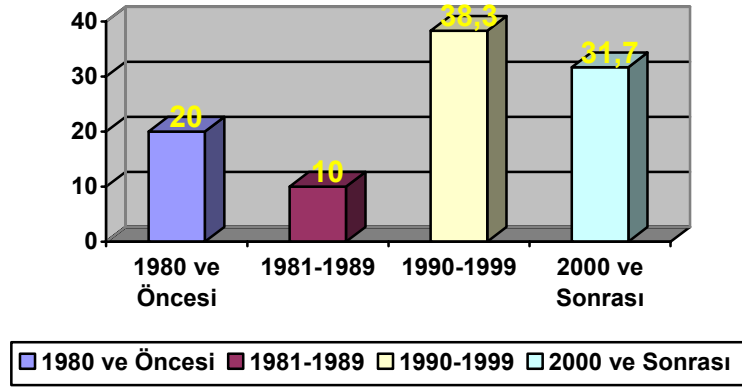
Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %58,3'ü diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu oranı plastik, kimya, cam, seramik, makine, ziraat aletleri, mobilya imalatı yapan işletmeler gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır.



**Anket 3. Soru: İşletmeniz Ne Zaman Kuruldu?**

İşletmenizin Kuruluş Tarihi	İşletme Sayısı	Frekans (%)
1980 ve Öncesi	12	20
1981–1989	6	10
1990–1999	23	38,3
2000 ve Sonrası	19	31,7
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

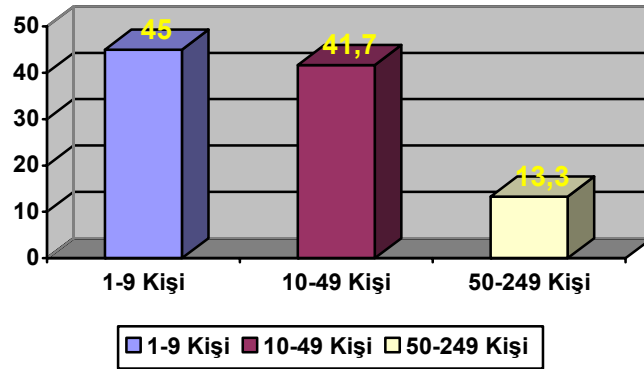
Ankete yanıt veren işletmelerin %38,3'ü 1990–1999 yılları arasında; %31,7'si 2000 ve sonrasındaki yıllarda kurulmuştur. Dolayısıyla Aydın'da ki işletmelerin çoğunun (%70), 1990 yılından sonra kurulduğunu söylemek mümkündür.



#### Anket 4. Soru: İşletmenizdeki Kaç Kişi Çalışmaktadır?

İşletmenizdeki Çalışan Sayısı	İşletme Sayısı	Frekans (%)
1-9 Kişi	27	45
10-49 Kişi	25	41,7
50-249 Kişi	8	13,3
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

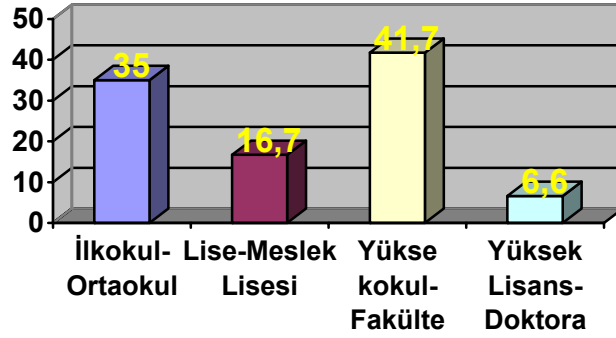
Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %45'inin 10 kişiden az, %86,7'sinin 50'den az çalışana sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, Aydın'da ki işletmelerin büyük bir çoğunluğunun küçük işletmelerden oluştuğunu göstermektedir. 50 ve üstü sayıda çalışana sahip olan işletmelerin sayısının sadece 8 olması da, Aydın'da küçük işletmelerin anahtar konumda olduğunun bir başka göstergesidir.



**Anket 5. Soru: Eğitim Düzeyiniz Nedir?**

İşletme Sahibinin Eğitim Düzeyi	İşletme Sayısı	Frekans (%)
İlkokul-Ortaokul	21	35
Lise-Meslek Lisesi	10	16,7
Yüksekokul-Fakülte	25	41,7
Yüksek Lisans-Doktora	4	6,6
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

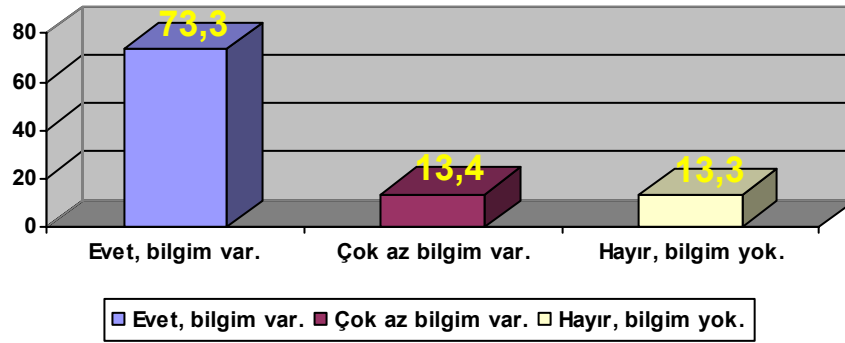
Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %41,7'si Yüksekokul-Fakülte mezunu, %35'i İlkokul-Ortaokul mezunudur. Yüksek Lisans-Doktora yapanların sayısı ise, sadece 4'dür. %41,7 oranı Yüksekokul-Fakülte mezunlarının iş kurma fikrine daha sıcak baktıklarını göstermektedir. Onu takiben %35'lik oranla İlkokul-Ortaokul mezunlarının babadan kalma mesleği sürdürdükleri söylenebilir. Yüksek Lisans-Doktora mezunlarının sayısının sadece 4 olması ise, söz konusu eğitim düzeyine sahip insanların iş kurma yerine, akademik kariyere yöneldikleri konusunda bir kanıt olabilir.



**Anket 6. Soru:** Türkiye’de KOBİ’lere (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler) Sağlanan Devlet Destekleri Konusunda Bilginiz Var mı?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet, Bilgim Var.	44	73,3
Çok Az Bilgim Var.	8	13,4
Hayır, Bilgim Yok.	8	13,3
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

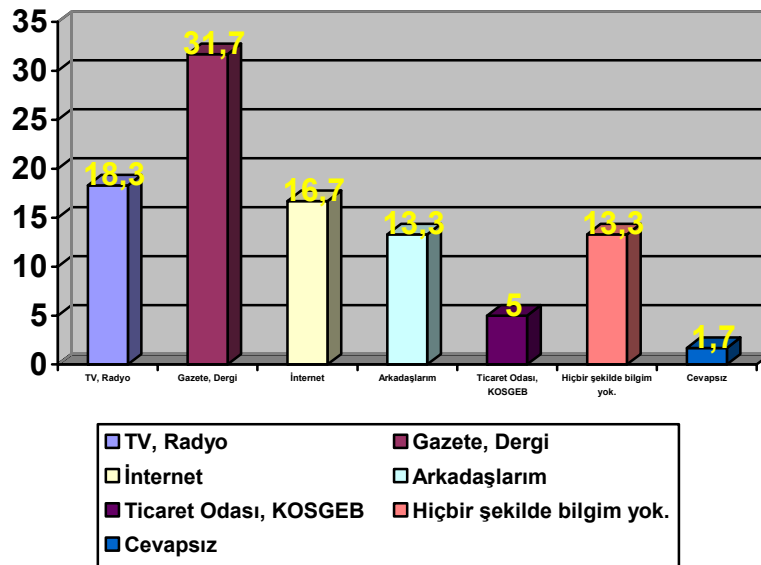
Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %73,3’ü KOBİ’lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilgi sahibi olduğunu söylerken, %13,3’ü bilgisinin olmadığını söylemektedir. Dolayısıyla, elde edilen verilere göre, Aydın’da ki işletmelerin büyük bir çoğunluğunun kendilerine sağlanan desteklerden haberdar olduğu söylenebilir.



**Anket 7. Soru:** Türkiye’de KOBİ’lere Sağlanan Devlet Desteklerinden İlk Nasıl Bilginiz Oldu?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Televizyon, Radyo Gibi Yayın Araçları Sayesinde	11	18,3
Gazete, Dergi Gibi Yazılı Kitle İletişim Araçları Sayesinde	19	31,7
İnternet Sayesinde	10	16,7
Arkadaşlarım Sayesinde	8	13,3
Ticaret Odası ve KOSGEB Sayesinde	3	5
Hiçbir Şekilde Bilgim Yok.	8	13,3
Cevapsız	1	1,7
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

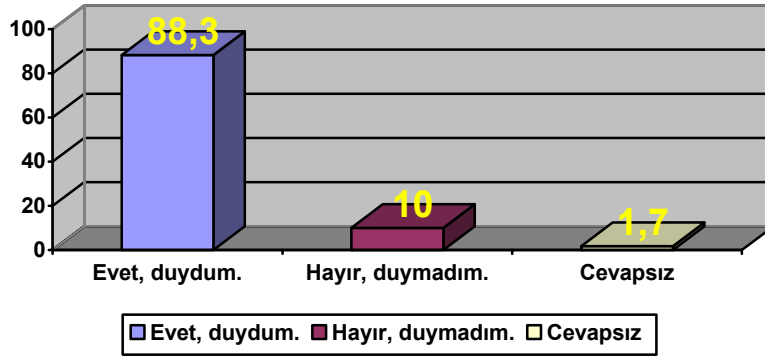
Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %31,7’si devlet desteklerinden gazete, dergi gibi yazılı kitle iletişim araçları sayesinde bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. %13,3’ü ise devlet desteklerinden hiçbir şekilde bilgilerinin olmadığını ifade etmiştir. Ticaret Odası ve KOSGEB sayesinde bilgi sahibi olan işletme sayısı ise, sadece 3’dür. Bu durum, aynı zamanda birer KOSGEB Sinerji Merkezi olan Ticaret Odaları’nın, destekler konusunda daha fazla tanıtıma ağırlık vermeleri gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.



**Anket 8. Soru:** Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nı (KOSGEB) Daha Önce Hiç Duydunuz mu?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet, Duydum.	53	88,3
Hayır, Duymadım.	6	10
Cevapsız	1	1,7
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %88,3'ü KOSGEB'i daha önce duyduğunu; %10'u ise duymadığını belirtmiştir. Dolayısıyla, Aydın'da işletmelerin büyük bir çoğunluğu KOSGEB'den haberdardır.

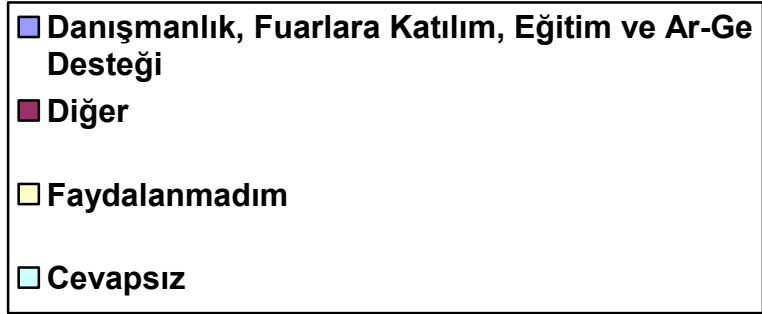
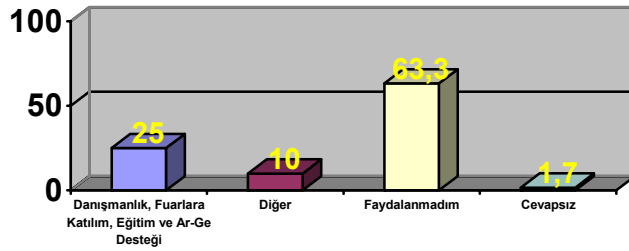


**Anket 9. Soru:** KOSGEB Desteklerinin Hangisinden Faydalandınız?

Faydalandığımız Destekler	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Danışmanlık, Eğitim, Fuarlara Katılım ve Ar-Ge Desteği	15	25
Diğer	6	10
Faydalanmadım	38	63,3
Cevapsız	1	1,7
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %63,3'ü KOSGEB desteklerinin herhangi birinden faydalanmadığını, %35'i ise faydalandığını belirtmiştir. Anketteki 8. sorunun sonuçlarıyla 9. sorunun sonuçları karşılaştırıldığında, KOSGEB'in işletmeler üzerinde destek tanıtımı ve kullanımı bakımından oldukça etkisiz kaldığı ortaya çıkmaktadır. 8. soruda, Aydın'da ki işletmelerin %88,3'ü KOSGEB'i daha önce duyduklarını belirtmiştir. 9. soruda ise, Aydın'da ki işletmelerin %63,3'ü KOSGEB desteklerinin herhangi birinden faydalanmadığını belirtmiştir. Bu demek oluyor ki, ya KOSGEB işletmelere sağladığı destekleri tanıtmakta yetersiz ya da KOSGEB destekleri işletmeler tarafından tercih edilemeyecek kadar verimsizdir.

Anketin 9. sorusuna yanıt veren işletme sahiplerinden diğer seçeneğini işaretleyenlerin 2 tanesi nitelikli eleman, 1 tanesi nitelikli eleman ve tanıtım, 2 tanesi ihracat ve 1 tanesi de sıfır faizli \$ kredisi desteğinden faydalanmıştır.

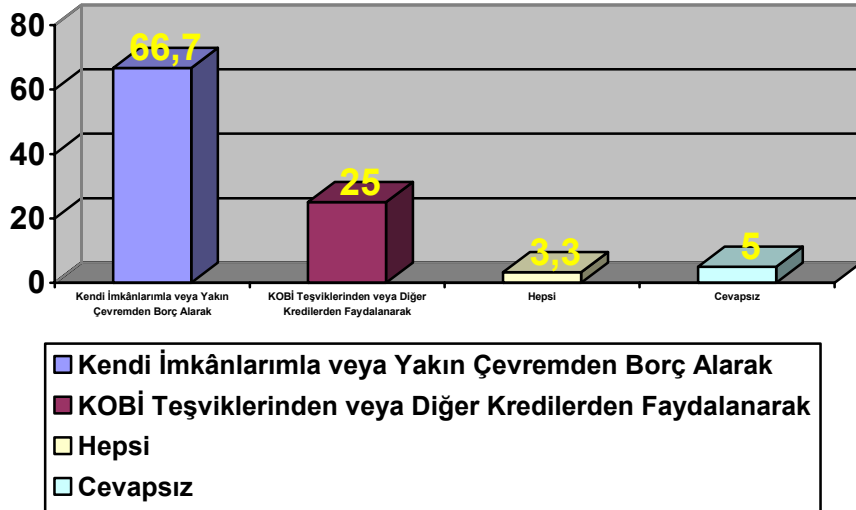




**Anket 10. Soru: Finansman Sorunlarınızı Nasıl Çözmektesiniz?**

	<b>İşletme Sayısı</b>	<b>Frekans (%)</b>
Kendi İmkânlarımla veya Yakın Çevremden Borç Alarak	40	66,7
KOBİ Teşviklerinden veya Diğer Kredilerden Faydalanarak	15	25
Hepsi	2	3,3
Cevapsız	3	5
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

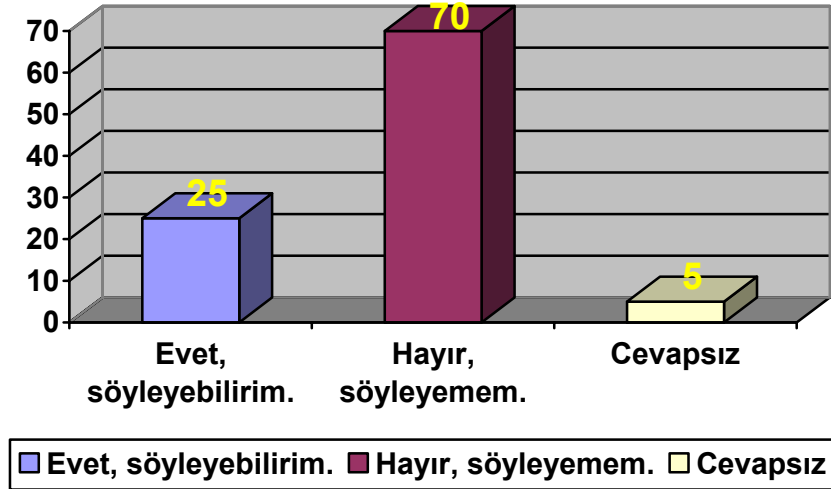
Anketin 10. sorusuna yanıt veren işletme sahiplerinin %66,7'si finansman sorunlarını kendi imkânlarıyla veya yakın çevresinden borç alarak çözmektedir. Ankete katılan işletme sahiplerinden 2 tanesi, finansman sorunlarını çözmeye her ikisinden de faydalandıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla Aydın'da ki KOBİ'lerin yarısından çoğunun kendi imkânlarına veya yakın çevresine sığındığı ortaya çıkmaktadır. Bu demek oluyor ki, Aydın'da ki işletmelerin çoğu borçlanmaktan korkmakta veya verilen KOBİ teşviklerini verimsiz/yetersiz/maliyetli (zaman, kredi maliyeti) bulmaktadır.



**Anket 11. Soru:** İşletmenizin Karşılaştığı Sorunlarda Herhangi Bir Devlet Desteğinin Yardımcı Olduğunu Söyleyebilir misiniz?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet, Söyleyebilirim.	15	25
Hayır, Söyleyemem.	42	70
Cevapsız	3	5
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

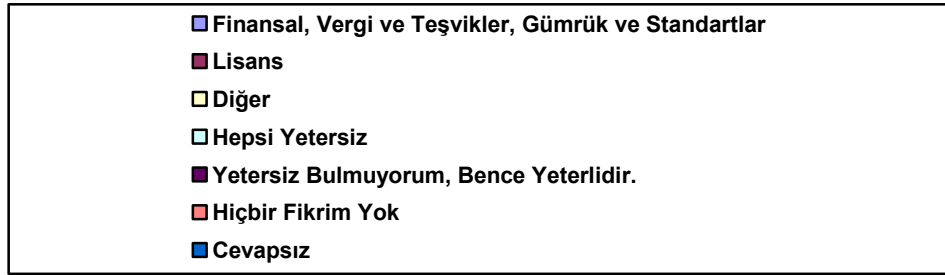
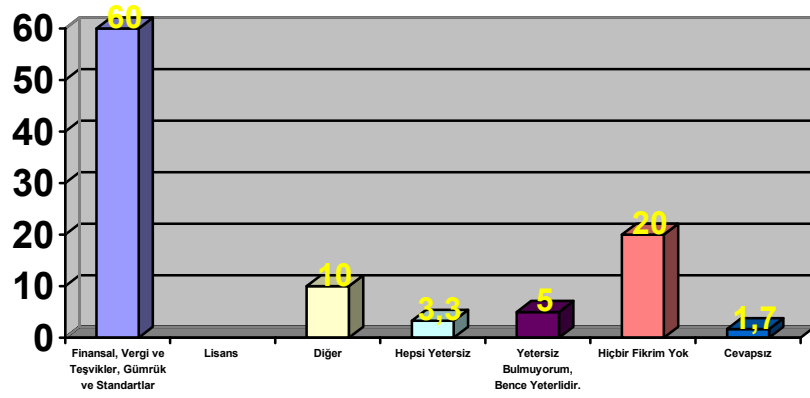
Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %70'i, işletmelerinin karşılaştığı sorunlarda herhangi bir devlet desteğinin yardımcı olduğunu söyleyememektedir. Buna karşılık, işletme sahiplerinin %25'i, karşılaştıkları sorunlarda devlet desteğini gördüklerini belirtmiştir. Dolayısıyla Aydın'da ki KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğu devletin desteğini göremediklerini ifade etmektedir.



**Anket 12. Soru:** Devletin KOBİ'lere sağladığı desteklerden hangisini yetersiz buluyorsunuz?

	<b>İşletme Sayısı</b>	<b>Frekans (%)</b>
Finansal Yönden, Vergiler ve Teşvikler Açısından, Gümrük ve Standartlar Yönünden	36	60
Lisans Konusunda	-	-
Diğer ( Danışmanlık, Eğitim Gibi)	6	10
Hepsi Yetersiz	2	3,3
Yetersiz Bulmuyorum, Bence Yeterlidir.	3	5
Hiçbir Fikrim Yok.	12	20
Cevapsız	1	1,7
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

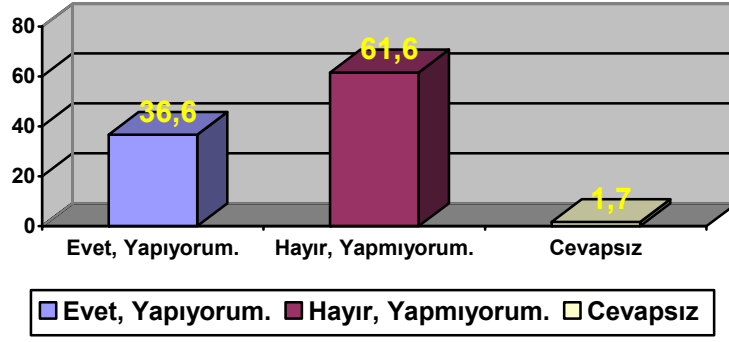
Anketin 12. sorusuna yanıt veren işletme sahiplerinin %60'ı, devletin kendilerine finansal yönden, vergi ve teşvikler açısından, gümrük ve standartlar yönünden sağladığı destekleri yetersiz bulmaktadır. Hiçbir fikri olmadığını söyleyen işletme sayısı ise 12'dir. Devletin kendilerine sağladığı desteklerden memnun olan işletme sayısı ise, sadece 3'dür. Dolayısıyla, Aydın'da ki işletmelerin %73,3'ü devletin kendilerine sunduğu desteklerden memnun değildir.



**Anket 13. Soru:** İnternette KOBİ'lere Destekler Konusunda Araştırma Yapıyor musunuz?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet, Yapıyorum.	22	36,7
Hayır, Yapmıyorum.	37	61,6
Cevapsız	1	1,7
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

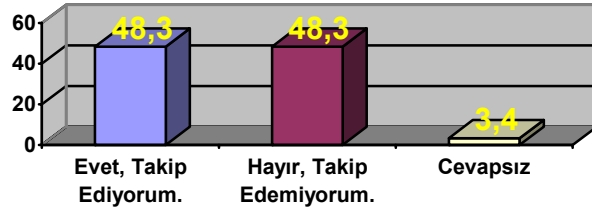
Anketin 13. sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, işletme sahiplerinin %61,6'sının internette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yapmadıkları görülmektedir.



**Anket 14. Soru:** İşletme Mevzuatı İle İlgili Gelişmeleri Takip Edebiliyor musunuz?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet, Takip Ediyorum.	29	48,3
Hayır, Takip Edemiyorum.	29	48,3
Cevapsız	2	3,4
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

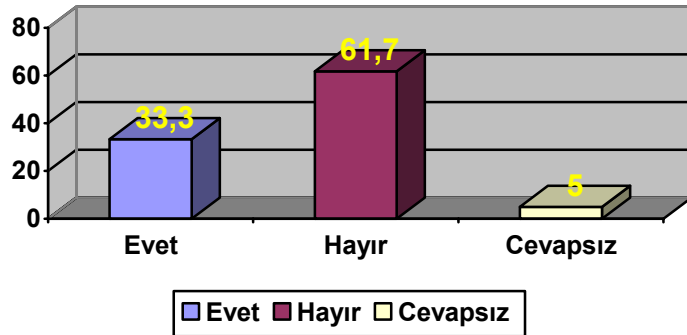
Anketin 14. sorusuna yanıt veren işletme sahiplerinin %48,3'ü işletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip edemediklerini, %48,3'ü ise takip ettiklerini belirtmiştir. Yapılan ikili görüşmelerde buna neden olarak da, dışarıdan tutulan bir muhasebecinin var olduğu, bunun için gerek duyulmadığı şeklinde açıklama getirilmiştir. Hâlbuki mevzuat, sadece mali düzenlemelerden oluşmadığı için, bu neden geçerli değildir. Burada yine, anketin 13.sorusunda alınan sonuçlarda olduğu gibi bilgiye kapalılık gözlenmektedir.



**Anket 15. Soru:** Avrupa Birliği'nde (AB) KOBİ'lere Sağlanan Devlet Destekleri Konusunda Bilginiz Var mı?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet	20	33,3
Hayır	37	61,7
Cevapsız	3	5
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

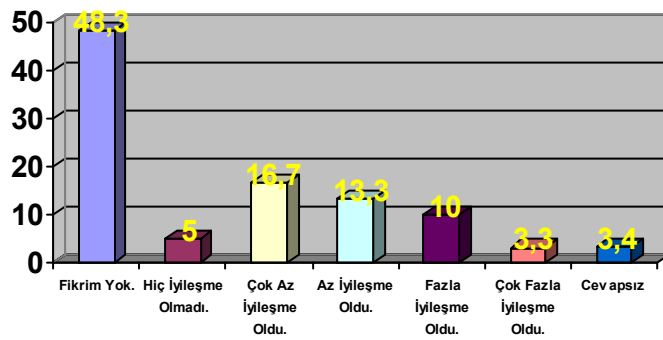
Anketin 15. sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, işletme sahiplerinin %61,7'sinin AB'de KOBİ'lere sağlanan destekler konusunda bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, KOSGEB gibi danışma kurumlarının, söz konusu işletmeleri bilgilendirme fonksiyonunu daha etkin bir şekilde yerine getirmeleri zorunlu hale gelmektedir.



**Anket 16. Soru:** Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne (GB) Girmesinden Sonra, KOBİ'lere Sağlanan Desteklerde Size Göre Bir İyileşme Oldu?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Fikrim Yok.	29	48,3
Hiç İyileşme Olmadı.	3	5
Çok Az İyileşme Oldu.	10	16,7
Az İyileşme Oldu.	8	13,3
Fazla İyileşme Oldu.	6	10
Çok Fazla İyileşme Oldu.	2	3,3
Cevapsız	2	3,4
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Türkiye, 01.01.1996'dan itibaren Gümrük Birliği'ne girmiştir. Bu gerçek, KOBİ'leri yakından etkilemektedir. Fakat anketin 16. sorusuna verilen yanıtlarda işletme sahiplerinin böylesine önemli bir konuda bile, %48,3'lük bir oranla fikir belirtmedikleri ortaya çıkmıştır. Gümrük Birliği'ne girmenin çok fazla iyileşme sağladığını düşünen işletme sayısı ise, sadece 2'dir. Dolayısıyla, devlet KOBİ'leri doğrudan veya dolaylı olarak destekleyerek, KOBİ'lerin güvenlerini kazanma yoluna gitmelidir.

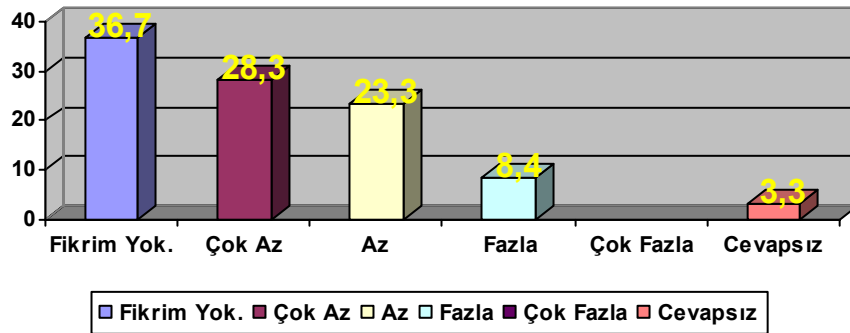


■ Fikrim Yok.	■ Hiç İyileşme Olmadı.	■ Çok Az İyileşme Oldu.
■ Az İyileşme Oldu.	■ Fazla İyileşme Oldu.	■ Çok Fazla İyileşme Oldu.
■ Cevapsız		

**Anket 17. Soru:** Size Göre Türkiye’de KOBİ’lere Sağlanan Devlet Yardımlarının, AB’deki KOBİ’lerle Rekabet Edebilirlik Üzerindeki Etkisi Ne Kadardır?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Fikrim Yok.	22	36,7
Çok Az	17	28,3
Az	14	23,3
Fazla	5	8,4
Çok Fazla	-	-
Cevapsız	2	3,3
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Anketin 17. sorusuna yanıt veren işletmelerin %36,7’si, Türkiye’de KOBİ’lere sağlanan desteklerin, AB KOBİ’lerine sağlanan desteklere karşı rekabet edebilirliği konusunda fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. İşletme sahiplerinin %28,3’ü ise, “Çok Az” yanıtını vermiştir. “Çok Fazla” yanıtını veren işletme sahibi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Aydın’da ki işletme sahiplerinin AB’de rekabet konusunda karamsar olduğu söylenebilir. Bu durumda yapılması gereken, Türk KOBİ’lerinin rekabet gücünü arttırmak için gerekli tedbirlerin bir an önce alınması ve desteklerin daha kullanılabilir hale getirilmesi, aynı zamanda da kullanılabilir hale gelen desteklerin tanıtımının yapılması, böylece KOBİ’lerin güveninin kazanılmasıdır.

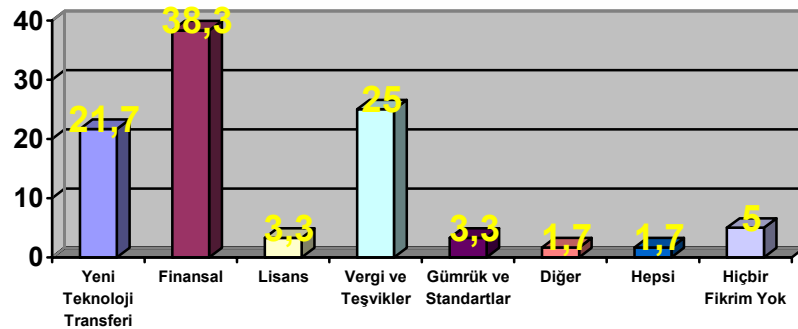




**Anket 18. Soru:** AB'ye Uyum Sürecinde, Rekabet Gücünüzün Artması İçin Devletten En Çok Hangi Konuda Destek İsterdiniz?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Yeni Teknoloji Transferinde Kolaylık Yönünden	13	21,7
Finansal Yönden	23	38,3
Lisans Yönünden	2	3,3
Vergi ve Teşvikler Yönünden	15	25
Gümrük ve Standartlar Yönünden	2	3,3
Diğer	1	1,7
Hepsi	1	1,7
Hiçbir Fikrim Yok.	3	5
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Anketin 18. sorusuna yanıt veren işletme sahiplerinin %38,3'ü rekabet güçlerinin artması için finansal açıdan destek istediklerini belirtmiştir. İşletme sahiplerinin %21,7'lik kısmı ise, yeni teknoloji transferinde kolaylık; %25'lik kısmı da vergi ve teşvikler konusunda devletten destek beklemektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen işletme sahibi ise; makine, bina, teknoloji, insan kaynağı ve ar-ge yatırımları konusunda destek beklediğini ikili görüşmelerde ifade etmiştir.

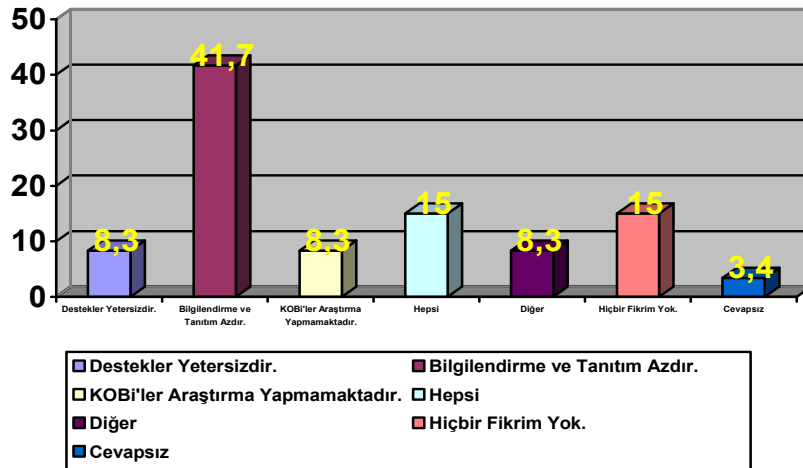


Yeni Teknoloji Transferi	Finansal	Lisans	Vergi ve Teşvikler
Gümrük ve Standartlar	Diğer	Hepsi	Hiçbir Fikrim Yok

**Anket 19. Soru:** Sizce Devletin KOBİ'lere Sağladığı Desteklerden Faydalanamamanın Nedeni Nedir?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Devletin KOBİ'lere Sunduğu Destekler Yetersizdir.	5	8,3
Destekler Konusunda Bilgilendirme ve Tanıtım Azdır.	25	41,7
KOBİ'ler Araştırma Yapmamaktadır.	5	8,3
Hepsi	9	15
Diğer	5	8,3
Hiçbir Fikrim Yok.	9	15
Cevapsız	2	3,4
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

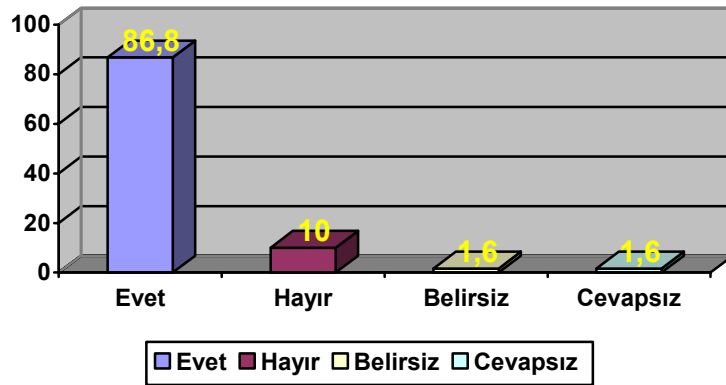
Anketin 19. sorusuna yanıt veren işletme sahiplerinin %41,7'si, devletin kendilerine sunduğu desteklerden faydalanamama nedenini, destekler konusunda bilgilendirmenin ve tanıtımın az oluşuna bağlamıştır. İşletme sahiplerinin %15'i ise, bu konuda hiçbir fikirlerinin olmadığını belirterek, desteklerden faydalanamama nedenini bile bilmediklerini ortaya koymuştur. Diğer seçeneğini işaretleyen işletme sahipleri ise, devletin istikrarsızlığı nedeniyle güven duymadıklarını, aşırı bürokrasi ve oturmamış destek prosedürlerinin olduğunu ve kredi karşılığında çok fazla teminat istendiğini ikili görüşmelerde belirterek desteklerden faydalanamadıklarını ifade etmiştir.



**Anket 20. Soru:** Devletin Sağladığı Desteklerden Faydalandığınız Zaman, İşletmenizin Performansının Artacağına İnanıyor musunuz?

	İşletme Sayısı	Frekans (%)
Evet	52	86,8
Hayır	6	10
Belirsiz (Bilmiyorum, Belli Olmaz)	1	1,6
Cevapsız	1	1,6
<b>TOPLAM</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin %86,8'i devletin kendilerine sunduğu desteklerden faydalandıkları zaman, işletmelerinin başarılarının artacaklarına inanmaktadır. Dolayısıyla, böyle bir inanç işletmelerin büyük bir çoğunluğunda hâkimken; desteklerden faydalanan işletme sayısının düşük olması düşündürücüdür. Bu sonuç, işletme sahiplerinin devletin desteklerinin faydalı olacağına inandıklarını, ancak destekler konusundaki bilgi yetersizliğini, destekleri sağlamadaki bürokrasiyi ortaya çıkarmaktadır. İkili görüşmelerde de işletme sahipleri, destekler konusunda bilgilendirme ve tanıtımın az olduğunu, aşırı bürokrasiden yıldıklarını sıklıkla dile getirmiştir.



*Ankete katılan işletme sahiplerinin eğitim düzeyi ile anketin diğer ilişkili soruları birlikte değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:*

Eğitim Düzeyi ve KOBİ'lere Sağlanan Devlet Destekleri Bilgisi Arasındaki İlişki % (İşletme Sayısı)	Evet, Bilgim Var.	Çok Az Bilgim Var.	Hayır, Bilgim Yok.	İşletme Sayısı
İlkokul-Ortaokul	66,7 (14)	19,04 (4)	14,26 (3)	21
Lise-Meslek Lisesi	60 (6)	20 (2)	20 (2)	10
Yüksekokul-Fakülte	80 (20)	8 (2)	12 (3)	25
Yüksek Lisans-Doktora	100 (4)	-	-	4
<b>TOPLAM</b>	<b>44</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>60</b>

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, eğitim düzeyi ve KOBİ'lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilgi sahibi olma arasındaki ilişkide doğru orantı, lise-meslek lisesi düzeyine kadar devam etmekte; ancak sonrasında doğru orantılı ilişki bozulmaktadır. Yüksek Lisans-Doktora eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin tamamı (%100), KOBİ'lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Yüksekokul-Fakülte eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin ise %80'i, devlet tarafından kendilerine sunulan destekler konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Lise-Meslek Lisesi eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin %60'ı bilgilerinin olduğunu, %20'si ise çok az bilgiye sahip olduklarını ifade etmiştir. Fakat İlkokul-Ortaokul eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin %66,7'si bilgi sahibi olduğunu, %14,26'sı bilgilerinin bulunmadığını belirtmiştir.

Eğitim Düzeyi ve KOSGEB'i Tanıma Arasındaki İlişki % (İşletme Sayısı)	Evet, Duydum.	Hayır, Duymadım.	Cevapsız	İşletme Sayısı
İlkokul-Ortaokul	80,95 (17)	19,05 (4)	-	21
Lise-Meslek Lisesi	80 (8)	20 (2)		10
Yüksekokul-Fakülte	96 (24)	-	4 (1)	25
Yüksek Lisans-Doktora	100 (4)	-	-	4
<b>TOPLAM</b>	<b>53</b>	<b>6</b>	<b>1</b>	<b>60</b>

Ankete yanıt veren işletme sahiplerinin eğitim düzeyi ve KOSGEB'i tanımları arasındaki ilişkiye bakıldığında; ilişkinin doğru orantılı olduğu, ama Lise-Meslek Lisesi düzeyinden sonra doğru orantının bozulduğu görülmektedir. Yüksek Lisans-Doktora eğitime sahip olan işletme sahiplerinin %100'ü, KOSGEB'i bildiklerini belirtmiştir. Yüksekokul-Fakülte eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin %96'sı, KOSGEB'i bilmekte olduğunu belirtirken, %4'ü ise anketin bu sorusunu cevapsız bırakmıştır. Lise-Meslek Lisesi ve İlkokul-Ortaokul düzeyinde eğitime sahip olan işletme sahiplerinin ise, %0,95'lik gibi küçük bir farkı göz ardı ederek %80'inin KOSGEB'i tanıdıkları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla işletme sahiplerinin eğitim düzeyi ve KOSGEB'i tanınması arasında doğru orantılı bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Diğer yandan, İlkokul-Ortaokul (%19,05) ve Lise-Meslek Lisesi (%20) düzeyinde eğitime sahip olan işletme sahiplerinin, KOSGEB gibi bir kuruluşu daha önce hiç duymadıklarını ifade etmeleri, eğitim düzeyleri İlkokul-Ortaokul bile olsa üzüntü vericidir.

Eğitim Düzeyi ve KOSGEB Desteklerinden Faydalanma Arasındaki İlişki % (İşletme Sayısı)	Danışmanlık, Fuarlara Katılım, Eğitim ve Ar-Ge Desteği	Diğer Destekler	Toplam (Faydalanma Oranı)	Faydalanmadım	Cevapsız	İşletme Sayısı
İlkokul-Ortaokul	19,05 (4)	19,05 (4)	<b>38,1</b>	61,90 (13)	-	21
Lise-Meslek Lisesi	40 (4)	-	<b>40</b>	60 (6)	-	10
Yüksekokul-Fakülte	20 (5)	8 (2)	<b>28</b>	68 (17)	4 (1)	25
Yüksek Lisans-Doktora	50 (2)	-	<b>50</b>	50 (2)	-	4
<b>TOPLAM</b>	<b>15</b>	<b>6</b>		<b>38</b>	<b>1</b>	<b>60</b>

Aydın'da ki KOBİ'lerin eğitim düzeyiyle, KOSGEB desteklerinden faydalanmaları arasındaki ilişki, aynen yukarıdaki ilişkilerde olduğu gibidir. Yüksek Lisans-Doktora eğitime sahip olan işletme sahiplerinin %50'si desteklerden faydalanırken, Yüksekokul-Fakülte eğitime sahip olan işletme sahiplerinin %28'i desteklerden faydalanmıştır. İlkokul-Ortaokul eğitime sahip olanlardan ise, %38,1'i desteklerden faydalandığını belirtmiştir. Sonuç olarak bakıldığında ise, Aydın'da ki işletme sahiplerinin büyük bir çoğunluğu KOSGEB desteklerinden faydalanmadığını ifade etmiştir. Eğitim seviyesi ile çok az bir oranda ilişki bulunabilse bile, devlet desteklerinden haberdar olduğunu ve KOSGEB'i bildiğini söyleyen Yüksek Lisans-Doktora eğitime sahip olan işletme sahiplerinin sadece yarısının söz konusu desteklerden faydalanması, desteklerinin yetersiz/verimsiz/maliyetli olduğunun bir göstergesi olabilir.

Eğitim Düzeyi ve İnternette KOBİ'lere Destekler Konusunda Araştırma Yapma İlişkisi % (İşletme Sayısı)	Evet, Yapıyorum.	Hayır, Yapmıyorum.	Cevapsız	İşletme Sayısı
İlkokul-Ortaokul	28,57 (6)	71,43 (15)	-	21
Lise-Meslek Lisesi	30 (3)	70 (7)	-	10
Yüksekokul-Fakülte	36 (9)	60 (15)	4 (1)	25
Yüksek Lisans-Doktora	100 (4)	-	-	4
<b>TOPLAM</b>	<b>22</b>	<b>37</b>	<b>1</b>	<b>60</b>

Ankete katılan işletme sahiplerinin eğitim düzeyi ve internette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yapma ilişkisi incelendiğinde, doğru orantılı bir ilişkinin olduğu açıkça görülmektedir. Aydın'da ki işletme sahiplerinden Yüksek Lisans-Doktora düzeyinde eğitime sahip olan işletme sahiplerinin tamamı (%100), internette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yapmaktadır. Yüksekokul-Fakülte eğitimine sahip olduğunu belirten işletme sahiplerinin %36'sı, Lise-Meslek Lisesi eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin %30'u ve İlkokul-Ortaokul eğitime sahip olan işletmecilerin %28,57'si internette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yaptığını belirtmiştir. Açıkça görülebileceği gibi, Aydın'da ki işletme sahiplerinin eğitim düzeyi yükseldikçe, internette kendilerine sunulan destekler konusunda araştırma yapma oranları da yükselmektedir. Bu noktada, eğitim düzeyi yükseldikçe bilgisayar kullanabilme yeteneğinin de yükseldiği söylenebilir.

Eğitim Düzeyi ve İşletme Mevzuatı İle İlgili Gelişmeleri Takip Edebilme Arasındaki İlişki % (İşletme Sayısı)	Evet, Takip Ediyorum.	Hayır, Takip Edemiyorum.	Cevapsız	İşletme Sayısı
İlkokul-Ortaokul	38,10 (8)	57,14 (12)	4,76 (1)	21
Lise-Meslek Lisesi	50 (5)	50 (5)	-	10
Yüksekokul-Fakülte	52 (13)	44 (11)	4 (1)	25
Yüksek Lisans-Doktora	75 (3)	25 (1)	-	4
<b>TOPLAM</b>	<b>29</b>	<b>29</b>	<b>2</b>	<b>60</b>

Eğitim düzeyi ve işletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip edebilme arasındaki ilişkiye bakıldığında; eğitim düzeyi ve internette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yapma ilişkisinde olduğu gibi, bu ilişkinin de doğru orantılı bir ilişki olduğu açıkça görülmektedir. Yüksek Lisans-Doktora düzeyinde eğitime sahip olan işletmecilerin %75'i yani 3 tanesi işletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip ettiğini belirtirken, %25'i yani 1 tanesi takip etmediğini ifade etmektedir. Yüksekokul-Fakülte düzeyinde eğitime sahip olan işletme sahiplerinin %52'si, Lise-Meslek Lisesi eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin %50'si ve İlkokul-Ortaokul eğitimine sahip olan işletme sahiplerinin ise %38,10'u işletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip edebildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, eğitim düzeyi yükseldikçe, işletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip edebilme oranları yükselmektedir.



Eğitim Düzeyi ve AB'de KOBİ'lere Sağlanan Devlet Destekleri Konusunda Bilgi Sahibi Olma Arasındaki İlişki % (İşletme Sayısı)	Evet	Hayır	Cevapsız	İşletme Sayısı
İlkokul-Ortaokul	23,81 (5)	71,43 (15)	4,76 (1)	21
Lise-Meslek Lisesi	30 (3)	60 (6)	10 (1)	10
Yüksekokul-Fakülte	36 (9)	60 (15)	4 (1)	25
Yüksek Lisans-Doktora	75 (3)	25 (1)	-	4
<b>TOPLAM</b>	<b>20</b>	<b>37</b>	<b>3</b>	<b>60</b>

Eğitim düzeyi ve AB'de KOBİ'lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilgi sahibi olma arasındaki ilişkiye bakıldığında; bu ilişkide de doğru orantı olduğu açıkça gözükmemektedir. Yüksek Lisans-Doktora eğitime sahip olduğunu belirten işletme sahiplerinin %75'i, Yüksekokul-Fakülte eğitime sahip olan işletme sahiplerinin %36'sı, Lise-Meslek Lisesi eğitime sahip olan işletmecilerin %30'u ve İlkokul-Ortaokul eğitime sahip işletmecilerin %23,81'i AB'de KOBİ'lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, işletme sahiplerinin eğitim düzeyi yükseldikçe, AB'de KOBİ'lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilgi sahibi olma oranları da yükselmektedir.

### 3. 1. 5. Araştırma Sonuçlarının Genel Değerlendirmesi

Aydın'da ki KOBİ'lerin genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa; işletme sahiplerinin büyük bir çoğunluğu KOSGEB desteklerinden faydalanmamıştır. İkili görüşmelerde işletme sahipleri; verilen desteklerin bir kısmından haberdar olmadıklarını, örneğin dağıtılan kredilerden ancak dağıtıldıktan sonra haberdar olduklarını, makineye ihtiyacı olan işletmeleri için kolaylıkla kredi alamadıklarını ifade etmektedir. Bazı işletme sahipleri, KOBİ'lere bilgi vermek amacıyla Aydın ve ilçelerinde düzenlenen seminerlerden de seminerden sadece iki saat önce haberdar olduklarını, dolayısıyla faydalı olacağına inandıkları seminerlere, davetiyelerin kendilerine geç ulaşmasından dolayı katılamadıklarını belirtmekte, KOSGEB sinerji

merkezlerinin organizasyon konusunda zayıf olduğunu düşünmektedir. Bazı işletme sahipleri, KOSGEB'e destek almak için başvuruda bulduklarını, fakat uzun bir süre geçmesine rağmen bir geri dönüşün olmadığını belirtmektedir.

İşletme sahipleri, krediler için çok fazla teminat (gayrimenkul) istendiğini, dolayısıyla bu kadar gayrimenkule sahip olsalar, devlete ihtiyaç duymadan kendilerinin birtakım faaliyetleri gerçekleştireceklerini belirtmiştir. Ayrıca işletme sahipleri kredi maliyetlerinin yüksek olmasından da yakınmakta; kısa vadeli krediler yerine, uzun vadeli krediler istemektedir.

Aydın'da ki işletme sahiplerinin büyük bir çoğunluğu, yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi, karşılaştıkları sorunlarda devletten herhangi bir destek göremediklerini, KOSGEB gibi KOBİ'lere yönelik bir kuruluşun işleyişinden memnun olmadıklarını, aşırı bürokrasiden yıldıklarını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla genel bir memnuniyetsizlik hâkimdir.

Aydın'da ki KOBİ'lerin çoğu, desteklerden faydalanamama nedeni olarak, destekler konusunda bilgilendirme ve tanıtımın yetersiz olduğunu belirtmektedir. İkili görüşmelerde de en çok sıkıntı yaşanan konunun ise, aşırı bürokrasi olduğu ortaya çıkmıştır.

Eğitim düzeyi ile destekler konusunda bilgi sahibi olma, KOSGEB'i tanıma ve desteklerden faydalanma arasındaki ilişkide, bir yere kadar doğru orantı söz konusudur. Eğitim düzeyi yükseldikçe, KOBİ'lerin desteklerden faydalanma oranları da yükselmektedir. Diğer yandan internette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yapma, işletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip etme, AB'de KOBİ'lere destekler konusunda bilgi sahibi olma arasındaki ilişkide ise, tamamiyle doğru orantı mevcuttur. Eğitim düzeyi yükseldikçe, söz konusu oranlar da artmaktadır.

Ancak eğitim düzeyi ile devlet desteklerinden haberdar olma ve faydalanma arasında bir ilişki bulunsa dahi, eğitim düzeyi yüksek işletme sahiplerinin de verilen desteklerden memnun olmaması ve faydalanamaması, devlet tarafından KOBİ'lere

verilen desteklerin aşırı bürokrasi engeline takıldığıının, verimsiz ve maliyetli olduğunun bir göstergesidir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

1980'li yıllardan sonra dünyada gelişmeye başlayan küçük ve orta ölçekli işletmeler, Türkiye'de de artmaya başlamış ve bütün içinde önemli bir boyuta ulaşmıştır. Zamanla KOBİ'ler istihdam, üretim ve ihracat açısından Türkiye ekonomisinde vazgeçilmez bir konuma sahip olmuşlardır. Fakat ihracat ve üretimde önemli başarılarla imza atan KOBİ'ler, birtakım sorunların ardında sıkışıp kalmışlardır. KOBİ'ler sahip oldukları güçlü yönleri sayesinde bir nebze sorunları çözebilseler bile, devletin desteği KOBİ'lerin başarısı için zorunlu hale gelmiştir.

Bilgi toplumu, hızlı ve kitlesel bilgi üretiminin gerçekleştirildiği, bununla birlikte sürekli değişimin yaşandığı bir yapılanmayı ifade etmektedir. Değişimin böylesine hızlandığı söz konusu dönemde, gündemi yakalamak ve değişime ayak uydurmak zorunlu hale gelmiştir. Diğer yandan ulusal sınırlar, ülke ekonomisine dar gelmeye başlamıştır. Artık dünya rekabet şartları içerisinde KOBİ'lerin kendilerini mutlaka yenilemeleri, sorunlarını çözmeleri ve gereken desteği almaları gerekmektedir.

Ülke ekonomileri için çok büyük bir öneme sahip olan KOBİ'ler, değişime uyum sağlamada büyük işletmelere göre daha dinamik bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla KOBİ'ler açısından büyük bir potansiyele sahip olan Türkiye'de, bu potansiyelin değerlendirilmesi kalkınma çabalarının başarıya ulaşması açısından zorunludur.

Türkiye için KOBİ'ler bu derece önemliyken, yapılan araştırma sonucunda, Türkiye'de KOBİ'lerin kendilerine sunulan desteklerden yeterince faydalanamadıkları, desteklerin işlevsel olarak algılanmadığı ve yetersiz bulunduğu ortaya çıkarılmıştır.

Aydın'da ki işletme sahiplerinin büyük bir çoğunluğu, karşılaştıkları sorunlarda devletten herhangi bir destek göremediklerini, KOSGEB gibi KOBİ'lere yönelik bir kuruluşun işleyişinden memnun olmadıklarını, aşırı bürokrasiden

yıldıklarını dile getirmişlerdir. Genel bir memnuniyetsizlik hâkimdir. Dolayısıyla, yapılan araştırma Türkiye’de KOBİ’lere gereken önemin verilmediği, yeterli hassasiyetin gösterilmediğini ortaya koymuştur.

KOBİ’lerin büyük bir çoğunluğu devletin destekler konusundaki çalışmalarını yetersiz bulmakta, devletin kendilerine hizmet vermekle görevlendirdiği KOSGEB gibi kuruluşların çalışmalarından memnun olmadıklarını dile getirmektedir.

Sonuç olarak, ekonominin gerçek dinamosu olan KOBİ’lerin gereken sağlamlığa kavuşmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda, KOBİ’lere verilen desteklerin daha işlevsel ve yeterli hale getirilmesine çalışılmalı; destekler konusunda tanıtım faaliyetlerine önem verilip, KOBİ’lerin desteklerden daha fazla haberdar olması, dolayısıyla daha fazla faydalanmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla aşağıda birtakım öneriler sunulmaktadır:

### ***Öneriler***

- KOBİ’lere sağlanan desteklerin, KOBİ’lerin performansını olumlu yönde etkilediği, yapılan bazı araştırmalarca ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla, KOBİ’lere gereken destekler verilmelidir.
- Hükümet, KOBİ’ler ile ilgili politikaları belirlerken, iç ve dış pazarlarda KOBİ’leri güçlü bir konuma getirebilme ve KOBİ’ler için söz konusu olabilecek fırsat ve potansiyelden tam olarak faydalanmalarını sağlama misyonunu benimsemelidir.
- Devlet, KOBİ’lere hizmet sunan KOSGEB gibi kurum ve kuruluşlarını periyodik olarak denetime tabi tutmalıdır. Denetim için ise, KOSGEB gibi kuruluşların düzenli ve güvenilir bir veri tabanına kavuşturulması sağlanmalıdır.
- KOSGEB Genel Kurulu’nun yasada öngörüldüğü sayıda (yılda en az 2 defa) toplanması sağlanmalıdır.

- KOSGEB'in üst düzey karar ve yönetim organları olan Genel Kurul ve İcra Komitesi'nin KOBİ destek programlarının hazırlanması, uygulanması ve etkilerinin izlenmesi gibi konularda etkin olabilmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde kaynakların en çok katma değer elde edilebilecek alanlar yerine, savurganca kullanılması söz konusu olmaktadır.
- KOSGEB gibi kuruluşların hizmet birimleri ile bunların görev ve sorumlulukları, kadro unvanları ve sayıları konusunda yasal düzenleme yapılmalıdır. KOSGEB'e atanacak uzmanların, KOSGEB'in çeşitlenen görevlerini üstlenebilecek özellikte yetiştirilmeleri için yeterli bir hizmet içi eğitim verilmelidir.
- KOSGEB'in kendi performansını ölçmek için, ölçülebilir performans göstergeleri belirlenmelidir. Desteklerin KOBİ'ler üzerindeki etkilerinin ölçülebileceği ve aynı zamanda hizmet merkezlerinin denetlenebilmesine elverişli bir yönetim bilgi sistemi kurulmalıdır.
- KOSGEB'de iç kontrolü sağlamak amacıyla bir birim oluşturulması yoluna gidilebilir.
- Destek yönetimi, sınırları net olarak belirlenmiş yetkilerle merkez yöneticilerine bırakılmalıdır. Sınırsız yetki olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.
- Bilgisayar yazılımı, danışmanlık, nitelikli istihdam gibi destek araçlarına ayrılan bütçe kaynakları, KOSGEB'in önceden belirlediği bir program disiplini içinde kullanılmalıdır.
- Üniversite-devlet ve sanayi işbirliğinin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılandırılmış olan TEKMER'lerin, projelerin gerçekçi ve KOSGEB'in misyonuna uygun biçimde seçilemeyeşinden, etkin bir biçimde yönetilemeyeşine kadar birçok soruna çözüm bulunmalıdır.
- KOSGEB gibi KOBİ'lere hizmet veren kuruluşların, daha fazla tanıtıma ağırlık vermesi ve KOBİ'leri destekler konusunda bilgilendirecek organizasyonları etkinlikle gerçekleştirmesi gerekmektedir. Örneğin, KOBİ'ler için düzenlenen söz konusu bilgilendirme organizasyonlarına, katılımın daha fazla olması

amacıyla, duyurular sadece mail yoluyla veya posta/fax yoluyla değil de; KOBİ'ler bizzat ilgili kuruluşun yetkililerince ziyaret edilmek suretiyle yapılmalıdır (yetkililerce KOBİ'lere elden davetiye verilmesi).

- Devlet tarafından yürütülen vergi ve sigortalı işçi kontrolü gibi çalışmalarda gösterilen titizliğin, KOBİ'leri bilgilendirme konusunda da aynı hassasiyetle gösterilmesi gerekmektedir. Örneğin; devlet tarafından sadece görevleri KOBİ'leri bilgilendirmek olan yetkililer belirlenmeli ve KOBİ'lere bu konularla ilgili, söz konusu yetkililer tarafından dönemlik ziyaretler yapılmalıdır.
- Uygulamada çok yönlü destekler verilmelidir. Söz konusu destekler, hükümetin yanı sıra meslek kuruluşları, işletmeler arası birlikler tarafından da sağlanmalıdır.
- Özellikle KOSGEB gibi kuruluşlar tarafından verilen desteklerin etkinliği arttırılmalıdır. Bürokrasi mümkün olduğunca azaltılıp, başvuruda bulunan KOBİ'ye en kısa zamanda geri dönüş sağlanmalıdır. Bu anlamda KOBİ'lere yönelik destek prosedürlerinin olgunlaşmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Ülke ekonomileri için büyük önem taşıyan KOBİ'lerin, temel sorun olarak gösterdikleri finansman sorunu başta olmak üzere, diğer sorunlarının da çözüme kavuşturulmasında devlet tarafından sunulan destekler KOBİ'lerin sorunlarıyla ilişkilendirilmeli, başka bir deyişle destekler öncelikle sorunların çözümüne yönelik olmalıdır.
- KOBİ'lerin finansman sorunlarının giderilmesinde, yeni düzenlemelere gidilmelidir. Bunun için, düşük faizli kredi olanakları ve vergi avantajları gibi kolaylıklar getirilmelidir. Krediler, daha uzun sürelerle geri ödenmeli; başka bir deyişle kısa vadeli krediler yerine, uzun vadeli krediler sağlanmalıdır.
- Kredi karşılığında istenen teminatlar düşürülmelidir. KOBİ'lerin sahip olduğu tapulara değil, girişimciye (projeye) kredi verilmelidir.
- Risk sermayesi finansman modeline önem verilip, Türkiye de söz konusu modelin yaygınlaşması sağlanmalıdır. Çünkü risk sermayesi

finansman modeli yoluyla dinamik, üretken, fakat fikirlerini yatırım şeklinde hayata geçirecek finansal güce sahip olmayan girişimcilerin desteklenmesi mümkün olacaktır.

- İmalatta bulunan KOBİ'lere verilen kamu kaynaklı geri dönüşsüz desteklerin arttırılması sağlanmalıdır.
- Finansal yöntemlerden biri olarak leasing (finansal kiralama) konusunda KOBİ'lerin bilgilendirilmesi ve söz konusu olanaktan faydalanması sağlanmalıdır.
- Ticaret Odaları gibi meslek kuruluşlarında, KOBİ'lere ucuz kredi sağlayacak bir fon oluşturulması veya banka kurulması yolunda çalışmalar yapılabilir.
- Ayrıca, KOBİ'lerin daha kaliteli ve ucuz girdi temini için, bölgesel ve sektörel olarak örgütlenmelerini sağlayıp, böylece ölçek ekonomilerinden faydalanmalarını sağlayacak kuruluşların varlığı sağlanmalıdır.
- Vergiler konusunda da yeni düzenlemelere gidilmelidir. Özellikle işçi maliyetleri konusunda bir takım çalışmalar yapıp, KOBİ'lerin söz konusu sıkıntısı giderilmeye çalışılmalıdır. Vergi sadece bir gelir toplama aracı olarak değil, ekonomik ve sosyal sonuçları da dikkate alınarak değerlendirilmelidir.
- KOBİ'lerin finansman ve vergi gibi sıkıntıları üzerinde önemle durmakla birlikte, eğitim ve danışmanlık gibi hizmetlerdeki yetersizlikler giderilmelidir. Eğitim ve danışmanlık hizmeti veren kuruluşlar kendini tanıtmalı, hizmetlerin kapsam ve etkinliği geliştirilmelidir.
- Danışmanlık merkezleri kurulmalı, söz konusu KOBİ'lerin yapısı incelenip, KOBİ'ler ziyaret edilmek suretiyle tanıtım yoluyla, KOBİ'lerin söz konusu hizmetlerden daha fazla faydalanması sağlanmalıdır. Devletin, danışmanlık ve eğitim konularında bir fayda-maliyet analizi yaparak, bu hizmetlerini bu analiz sonuçlarına göre programlamasında büyük fayda vardır.



- Büyük işletmelerin ölçek ekonomilerinden faydalanarak sağladıkları avantajları, KOBİ'ler bilgi teknolojileri yardımıyla oluşturacakları entegre iş modelleriyle yaratabilir. Bunun için ise yeni bir iş anlayışı, yeni bir iş yapma biçimi ve yeni teknolojilerden yararlanma niyeti gereklidir. Dolayısıyla, devlet bu anlayışı KOBİ'lere benimsetecek bilgilendirme ve finansal destekleme faaliyetlerinde bulunmalıdır.
- Yeni teknolojik yatırımları teşvik etmek amacıyla, risk sermayesi yoluyla KOBİ'lerin modern teknolojik sistemlere sahip olmaları mümkün kılınmalıdır.
- KOBİ'lere yönelik olarak güncel verilerin oluşturulması, eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi, yeni teknik ve teknolojik sistemlerin bu işletmelere aktarılabilmesi noktasında sanayi-üniversite işbirliğinin sağlanması yoluyla, periyodik aralıklarla sempozyum, panel, konferans gibi faaliyetlerin yapılması sağlanmalıdır.
- TÜBİTAK ve TTGV gibi kuruluşlarla işbirliği sağlanarak, teknoloji ve bilgi geliştirmeye yönelik merkezlerin kurulması yaygınlaştırılmalıdır.
- İhracat konusunda KOBİ'ler arasında işbirliğini sağlayacak organizasyonlar gerçekleştirilip, KOBİ'lerin cirosu yüksek olan işletmeler tarafından ezilmesi engellenmelidir.
- KOBİ'lerin birlikler ve dernekler aracılığıyla örgütlenmeleri teşvik edilerek, buralarda bilgi birikimi oluşturulmalı ve söz konusu birikim paylaşılabilir hale getirilmelidir. KOBİ'ler birliklerin, bilgiye ulaşmak ve danışmanlık gibi hizmetlerinden faydalanabilmelidir.
- KOBİ'lerin bilinçlendirilmeye değil, bilgilendirilmeye ihtiyacı vardır. Devletin KOBİ'lere yaklaşımında bilinçlendirme değil, bilgilendirme prensibi egemen olmalıdır. Ancak bu şekilde KOBİ'ler kendi sorunlarına kendileri çözüm bulabilecektir.
- Bunlara ek olarak, devletin ekonomi politikalarında istikrar sağlanarak (döviz kurlarındaki değişme mümkün olduğunca azaltılmalı, kredi maliyetleri düşürülmeye çalışılmalı ve enflasyon oranındaki değişme azaltılmalı), KOBİ'lerin devlete olan güvenleri arttırılmalıdır.

Kazanılan bu güven yoluyla, KOBİ'lerin desteklerden daha fazla faydalanmaları sağlanmış olacaktır. Böylece KOBİ'lerin performansları arttırılabilecektir.

- Devlet, KOBİ'lerin ürünlerine kalite güvencesi sağlamalıdır. TSE'ye bu konuda çok önemli görevler düşmektedir.
- İşletme sahiplerinin dış dünyaya açılarak yeni pazarlar yaratabilmeleri için iç ve dış fuarlara, sergilere ve toplantılara katılması, iletişim teknolojilerinden yararlanarak yeni pazarlara açılabilmesi için devlet tarafından gereken destek sağlanmalıdır.
- Devlet, bağımsız iş kurmayı özendirilmeli ve teşvik etmelidir.

Krizlere en hızlı şekilde uyum sağlayabilen ve kolayca değişim gösterebilen Türkiye'de, ekonomik hayatın lokomotifi olan, rakamsal olarak işletmelerin %99,8'ini oluşturan KOBİ'lerin eksikliklerinin giderilmesinde topluca bütün ekonomik hayatta bulunan oyuncuların destek olması gereklidir. Sonuçta dişli çark gibi, ekonominin içindeki bütün unsurların uzun vadede başarıları global olarak bakıldığında birbirine bağlıdır.

KOBİ'lere sağlanan devlet yardımlarında etkinliğin artırılması için, bazı konular önemlidir. Şeffaf, genel ve yansız olunması ile bürokrasinin azaltılması, karmaşık mevzuat ve bölge-yöre tanımlarının yalınlaştırılması, desteklerle ilgili veri tabanı oluşturulması, kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması, teknoloji içeriği, zaman yönetimi ile yardım alan projelerde enerji verimliliği ve çevre koruma standartlarına önem verilmesi gerekmektedir.

KOSGEB gibi KOBİ'lere destek vermek amacıyla faaliyette bulunan kurum ve kuruluşların periyodik olarak denetimden geçmesi sağlanmalı, söz konusu kurum ve kuruluşlara aktarılan kaynakların hakikaten gerekli yerlere gidip gitmediği belirlenmelidir. En önemlisi, KOBİ'lerin performansı yanında KOSGEB'in performansı da göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalar, KOSGEB'in çalışmalarından duyulan memnuniyetsizliği gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan, KOBİ'lerin verimli çalışmalarına ve gelişmelerine engel olan sorunları giderebilmek için vergilendirme sisteminin iyileştirilmesi, bürokratik baskıların ve zamansız kontrollerin azaltılması, teknoloji, üretim teknikleri, işletme yönetimi konusunda devlet ve özel sektör tarafından KOBİ'lerle ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi, toplantı-sempozyum-paneller düzenleyerek KOBİ'lerin güncel sorunlarını belirleyip, çözüm yollarının araştırılmasına destek verilmesi önemli hale gelmiştir.

Sonuç olarak, KOBİ'lerin devlet desteklerinden daha fazla faydalanabilmesi için, desteklerin verimli/yeterli olması tek başına yeterli değildir. KOBİ'lere sunulan desteklerin yeterli ve verimli olmasının yanında; KOBİ'lere gerekli eğitim verilip hem kendilerinin araştırma yapması sağlanmalı hem de devlet, bilgilendirme ve tanıtım konusunda yetkililer belirleyip, söz konusu yetkililerin görevlerini yerine getirmesi konusunda denetimi de üstlenmelidir.

## **KAYNAKLAR**

### **KİTAPLAR**

Açıköz, Ali Faruk, Apak, Sudi, Uzunoğlu, Sadi. (2005). *AB Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunması ve Uyum Stratejileri*. Euromat Entegre Matbaacılık Anonim Şirketi. İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 36: İstanbul.

Akay, Diyar, Dağdeviren, Metin, Haliloğlu, Necla, Kurt, Mustafa, Taş, Nilgün F. (2003). *Türkiye'de KOBİ'ler İçin Eğitim Hizmetleri Pazarı*. KOSGEB-Avrupa Eğitim Vakfı Araştırma Projesi Raporu. KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Merkezi: Ankara.

Akgemci, Tahir. (2001). *KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Yayını: Ankara.

Akgüç, Öztin, Hazineci, Osman, N. Kaya, Bilal, Özötün, Erdoğan. (1987). *Küçük ve Orta Boy Sanayi Kuruluşlarında Ekonomik ve Finansal Yönden Değerlendirmeler*. Avcıol Matbaası. İstanbul Sanayi Odası Araştırma Dairesi Yayın No: 1987/19: İstanbul.

Alpugan, Oktay. (1994). *Küçük İşletmeler Kavramı, Kuruluşu ve Yönetimi*. Der Yayınları 2. Baskı: İstanbul.

Arslan, Kahraman. (2006). *KOBİ'lerde Yönetim ve Pazarlama Aracı Olarak Franchising*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları No: 16: İstanbul.

Aşkun, İnal C, Bayar, Doğan, Cemalcılar, İlhan, Öz-Alp, Şan. (1999). *İşletmecilik Bilgisi*. İşitme Özürlü Çocuklar Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını No: 3. Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.

Başar, Mehmet. (2007). *BASEL II Düzenlemeleri ve KOBİ'ler*. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1726. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları No: 196: Eskişehir.

Budak, Gönül. (1996). *KOBİ'lerde Toplam Kalite Yönetimi*. T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları: İzmir.

Bulmuş, İsmail, Oktay, Ertan, Törüner, Mete. (1990). Proje Yöneticisi: Tezer Öçal. *Küçük Sanayi İşletmelerimizin Konumu Önemi ve AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar İle Çözüm Yolları*. Alkar Matbaası: Ankara. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: 426: Ankara.

Çakır, Orhan, Demirkol, Mintaş, Ergün, Ömer, Kahraman, Fikri. (2005). *KOBİ Yönetimi Eğitimi*. DÜĞİMER (Dicle Üniversitesi Girişimcilik Merkezi) Yayınları: Diyarbakır.

Çolakoğlu, Mustafa H. (2002). *KOBİ Rehberi*. KOSGEB ve TOBB. Yorum Matbaacılık: Ankara. TOBB Genel Yayın No: 359 - PM: 2: Ankara.

Dinçer, Ömer. (1998). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş. Yayın No: 659: İstanbul.

Erkumay, M. Aslı. (2000). *KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Olanaklarından Faydalandırılması*. Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansmanı Dairesi Yeterlik Etüdü Yayınları.

Ersöz, Halis Yunus, Özdemir, Süleyman, Sarıoğlu, İbrahim. (2006). *İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi*. Vimek Ajans Reklâmçılık-Matbaacılık: İstanbul. İstanbul Ticaret Odası Yayınları No: 2006-45: İstanbul.

Gücelioğlu, Ömer. (1994). *Küçük Ölçekli İşletmelerin KOSGEB'den Beklentileri*. Türkiye Esnaf -Sanatkârlar ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü Yayınları No: 13: Ankara.

Hameşoğlu, Saniye. (2005). *KOBİ'lerde Rekabet ve Verimlilik*. Prive Grafik Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti: İstanbul. İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2005-23: İstanbul.

Kaplan, Mustafa. (2005). KOBİ'lere Sağlanan Destekler. *KOBİ'lere Yönelik Destekler*. Baskı: Can Ajans. İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2005-24: İstanbul.

Kargül, İ. Doğan. (1997). *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yönetim Sorunları ve Çözümleri*. İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 47: İstanbul.

Kırçova, İbrahim. (2006). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Elektronik Tedarik Sistemleri ve Avantajları*. Euromat Entegre Matbaacılık Anonim Şirketi. İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 5: İstanbul.

Kobu, Bülent. (1999). *Üretim Yönetimi*. 10. Baskı, Avcıol Basım-Yayın: İstanbul.

Küçük, Orhan. (2005). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Öz-Alp, Şan. (1971). *Küçük İşletmeler*. Sevinç Matbaası: Ankara. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları No. 90/49: Eskişehir.

Savaşır, Rebi. (1999). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Küçük ve Orta Boyutlu İşletmeler Açısından İstihdam Politikaları*. Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası. Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

Szonyi, Andrew J. (1991). *Small Business Management Fundamentals*. McGraw-Hill: Toronto.

Şimşek, Muhittin. (2002). *Ekonominin Lokomotifi KOBİ'lerin Olmazsa Olmazları*. 1. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti: İstanbul.

Tanyel, Ferruh. (2000). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerimizde ISO 9000 Uygulamaları*. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı: Ankara.

Turan, Seyida. (2006). *Sektörel Dış Ticaret Şirketleri*. Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi Araştırma Raporu Sayı: 466/426.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilatı. (2004). *KOBİ Stratejisi ve Eylem Plâni*. Devlet Plânlama Teşkilatı Yayınları: Ankara.

Vinde, V. Pierre. (1995). *General Introduction to Environment for SMEs*. OECD Publications.

Yüksel, Ayhan. (2005). *BASEL II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri*. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Araştırma Raporları Yayınları: 2005/4.

## **MAKALELER**

Akdemir, Sevim, Bal, Müslüme Narin. (2005). *Türkiye'de KOBİ'lere Sağlanan Destekler*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi: Ekonomik Yaklaşım. 16. Cilt. Sayı: 55: Ankara.

Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu. (2006). *Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri*. *Bankacılar Dergisi*. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Sayı: 58.

Budak, Gülay. (1994). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yapısal Durumu ve Sorunları. 2. *Yönetim Kongresi*. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları: İzmir.

Candemir, Mehmet, Kasap, İsmail. (2001). KOBİ Örgütlenmesi ve Türkiye’de İki Ayrı Uygulama Modeli. *I. Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*. TİKA Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı.

Civan, Mehmet, Tekinkuş, Mehmet. (2002). Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci; Gaziantep Örneği. *Erc/ODTÜ Uluslar arası Ekonomi Kongresi. VI. Bildiri Kitabı*: Ankara.

Çamkerten, Bayram. (2001). Türkiye’de KOBİ Destekleme Uygulamaları. *I. Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*. TİKA Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı.

Çetin, Murat. (2000). *Avrupa Birliği’nde KOBİ’lere Yönelik Teknoloji Politikaları*. Dış Ticaret Müsteşarlığı. Dış Ticaret Dergisi Sayı: 19: Ankara.

Erarı, Ferhat. (2001). Küreselleşme ve KOBİ’lerin Önemi İle Dış Ticaretteki Yeri. *I. Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*. TİKA Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı.

Erdil, Oya, Kalkan, Adnan. (2005). *KOBİ’lere Sağlanan Desteklerin KOBİ’lerin Performanslarına Etkisi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 4 Sayı: 7: İstanbul.

Güney, Alptekin, Oktay, Ertan. (2002). Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri. *21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*. Doğu Akdeniz Üniversitesi: K.K.T.C.



Kendirli, Selçuk, Kılıç, Sabiha. (2003). Türkiye’de ki KOBİ’lerin İhracat Durumlarına Yeni Bir Çözüm: Elektronik Ticaret ve Çorum’da Faaliyet Gösteren KOBİ’lere Yönelik Uygulama Örneği. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik Dergisi*. Sayı: 140. Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın Yayın Araştırma Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi. Mars Matbaası: Ankara.

Khan, S. H. (1989). Financing of Exports from SMEs in Developing Countries: Alternative Schemes. *in Exports from Small and Medium Enterprises in Developing Countries: Issues and Perspectives*. International Trade Centre. Unctad/Gatt: Geneva.

Müftüoğlu, Tamer. (1993). Küçük İşletmelere Yönelik Devlet Destekleri ve Politikalar: Genel Değerlendirme ve Öneriler. *Küçük İşletmelere Yönelik Devlet Politikaları*. Türkiye Esnaf-Sanatkâr ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü (TES-AR) Tartışma Notları No: 3: Ankara.

Sarıaslan, Halil. (2001). Avrasya ve Türkiye’de KOBİ’lerin Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi. *I. Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*. TİKA Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı.

Söğüt, Mehmet Atilla. (2001). Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Alternatif Finansman Yöntemleri. *I. Orta Anadolu Kongresi. KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları*. KOSGEB ve Erciyes Üniversitesi Nevşehir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi: Nevşehir.

Şahin, Ragıp. (2001). Avrupa Birliği’nde KOBİ’lere Yönelik Destekler. *I. Avrasya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi*. TİKA Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı.

Yedek, Ali. (2006). *KOBİ’lerden Rusya’ya İhracat Tırı*, Türkiye Gazetesi. Sayfa: 4.

## INTERNET

Avrupa Bilgi Merkezi Ankara. *AB'de ABM'lerin Tarihçesi*, Erişim: 31.01.2007, <http://www.abmankara.gov.tr/hakkinda/index.html#1>.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu. *Avrupa Bilgi Merkezleri*, Erişim: 31.01.2007, <http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=5&fId=1&prnId=4&hnd=1&ord=3&docId=383&fop=0>.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu. *KOBİ'ler*, Erişim: 21.11.2006, <http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&pId=3&fId=10&prnId=12&hnd=1&ord=11&docId=322&fop=0>.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu. *AB KOBİ Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu*, Erişim: 08.02.2007, <http://www.deltur.cec.eu.int/Default.asp?lang=0&pId=7&fId=2&prnId=3&hnd=2&ord=1&docId=422&fop=0>.

Baysal, Ercan. (2006). *İhracatçı Esnafa Sıfır Faizli Kredi*, Erişim: 02.02.2007, <http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=478148&keyfield=5445534B4F4D422069687261636174>.

Bolat, Ömer. (2005). *Değişen Dünya ve Türk KOBİ'leri*, Erişim: 20.01.2007, <http://www.aksyon.com.tr/detay.php?id=22255>.

Boşgelmez, Alpaslan. (2003). *Küreselleşme Sürecinde KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Yapısal Analizleri ve Isparta Örneği*, Erişim: 11.11.2006, <http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00304.pdf>.

Cyberpark Ankara. *Teşvikler*, Erişim: 02.02.2007, <http://www.cyberpark.com.tr/tr/default.asp?id=146>.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. *DEİK Hakkında*, Erişim: 02.05.2007, <http://www.deik.org.tr/deikInfo.asp>.

Dokuzuncu Kalkınma Plânı 2007–2013. *KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Erişim: 25.11.2006, [http://plan9.dpt.gov.tr/oik14\\_kobi/kobi.pdf](http://plan9.dpt.gov.tr/oik14_kobi/kobi.pdf).

Ekinci, Mehmet Behzat. *Türkiye’de KOBİ’lerin Örgütlenmesi ve Konuya İlişkin Birtakım Teklifler*, Erişim: 23.01.2007, <http://www.ekocerceve.com/img/haberler/TRDEKOBILERINORGUTLENMESI.doc>.

Eryılmaz, Ünal. (1999). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Dış Ticaret Performansı*, Erişim: 21.01.2007, <http://unaleryilmaz.8k.com/Kobi.htm>.

Halkbank. Erişim: 05.04.2007, [http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/0,1065,2\\_3\\_0,00.html](http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/0,1065,2_3_0,00.html).

Halkbank. *Sektörel Çözümler*, Erişim: 05.02.2007, [http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/0,1065,2\\_3\\_7,00.html#gunes](http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/0,1065,2_3_7,00.html#gunes).

Halkbank. *Sıkça Sorulan Sorular*, Erişim: 10.05.2007, [http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/1,1065,0\\_2\\_0a,00.html#bankakaynakli](http://www.halkbank.com.tr/pb/engine/1,1065,0_2_0a,00.html#bankakaynakli).

Haspolat, Turgut. (2002). *Türkiye’de E-KOBİ Gerçeği*, Erişim: 20.01.2007, <http://www.edevlet.net/eTurkiye/e-kobi.pdf>.

İhracat Dünyası. *Dünya ve Türkiye Ölçeğinde KOBİ’ler*, Yankı Dergisi Sayı 1010, Erişim: 23.01.2007, <http://www.ihracatdunyasi.com/guncel143.html>.

*İhracata Yönelik Devlet Yardımları Uygulaması*, Erişim: 22.01.2007, <http://www.foreigntrade.gov.tr/ihr/dvyardim/DEVLET%20YRD.doc>.

İpekgil Doğan, Özlem, Marangoz, Mehmet. (2002). *KOBİ'lerin Dış Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri ve Bir Uygulama*, Erişim: 03.09.2006, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan2002/kobi.htm>.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası. Erişim: 03.03.2007, <http://www.imkb.gov.tr/genel/organizasyon.htm>.

İstanbul Sanayi Odası KOBİ Hizmetleri Şubesi. Erişim: 01.02.2007, [http://www1.iso.org.tr/Kobi\\_ttg.asp](http://www1.iso.org.tr/Kobi_ttg.asp).

KGF. Erişim: 06.02.2007, <http://www.kgf.com.tr>.

*KOBİ Tanımı AB ile Uyumlaştırıldı*, Erişim: 21.01.2007, <http://www.abigem.org/TR/Ana/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFD5EDD58C62859A98>.

KOBİ Efor. (2005). 3. *KOBİ Zirvesi*. Erişim: 07.02.2007, [http://www.kobi-efor.com.tr/haber\\_detay.asp?id=1330](http://www.kobi-efor.com.tr/haber_detay.asp?id=1330).

KOBİ Finans. *İGEME / Pazar Araştırması Desteği*, Erişim: 10.02.2007, [http://www.kobifinans.com.tr/bilgi\\_merkezi/021606/11301](http://www.kobifinans.com.tr/bilgi_merkezi/021606/11301).

KOBİ Finans. *İhracata Sağlanan Devlet Destekleri*, Erişim: 05.02.2007, [http://www.kobifinans.com.tr/icerik.php?Article=105&Where=danisma\\_merkezi&Category=021601](http://www.kobifinans.com.tr/icerik.php?Article=105&Where=danisma_merkezi&Category=021601).

Kobinet. Erişim: 23.09.2006, <http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=66>,  
<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=60>,  
<http://www.kobinet.org.tr/haber.php?id=65>.

Konya Ticaret Odası. (2005). *Vergisel Teşvikler ile Bu Teşviklerden Konya'da Bulunan Girişimcilerin Yararlanabilirliği*, Erişim: 02.02.2007, <http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=424&ano=51>.

*KOBİ'lere Yönelik Bir Siyasal Strateji*, Erişim: 22.11.2006, [http://www.dyp.org.tr/Raporlar/Kobilere\\_Yonelik\\_Bir\\_Siyasal\\_Strateji.doc](http://www.dyp.org.tr/Raporlar/Kobilere_Yonelik_Bir_Siyasal_Strateji.doc).

KOSGEB. *Amacı, Tanımı*, Erişim: 03.08.2006, <http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/Default.asp>.

KOSGEB İstanbul İkitelli İşletme Geliştirme Merkez Müdürlüğü. (2004). *AB Yolunda KOBİ*, Erişim: 03.01.2007, <http://www.ikitelli.kosgeb.gov.tr/bpi.asp?caid=175&cid=38>.

KOSGEB İstanbul İkitelli İşletme Geliştirme Merkez Müdürlüğü. (2006). *KOBİ Tanımı Değişti*, Erişim: 10.01.2007, <http://www.ikitelli.kosgeb.gov.tr/bpi.asp?caid=236&cid=660>.

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı. Erişim: 20.01.2007 <http://www.meksa.org.tr/meksa/default.asp?id=69>.

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı. Erişim: 20.05.2007 <http://www.kocaelimeksa.org/Content2.asp?m1=1&m2=9>.

Milli Prodüktivite Merkezi. *Duyurular, Haberler*, Erişim: 21.02.2007, <http://www.mpm.org.tr/duyurular/001.asp>.

Müftüoğlu, Tamer. *Türkiye'nin Resmi KOBİ Tanımı*, Erişim: 23.09.2006, <http://www.ostimgazetesi.com/article.asp?intArticleID=121&intEditorID=6>.

Özbek, Hasan. (1999). *Globalleşen Dünya'da Geleceğin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri*, Erişim: 20.10.2006, [http://www.bayar.edu.tr/~sosyal/tezler.htm#\\_Toc48728665](http://www.bayar.edu.tr/~sosyal/tezler.htm#_Toc48728665).

Özdoğan, Onur. *KOBİ Borsalarının Hukuksal Altyapısı*. Türk Hukuk Sitesi. Erişim: 07.02.2007, [http://www.turkhukuksitesi.com/makale\\_432.htm](http://www.turkhukuksitesi.com/makale_432.htm).

Ramazanoğlu, Yusuf. (2005). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları*, Erişim: 10.10.2006, <http://www2.turkstudent.net/papers/viewpaper.php?paper=824>.

Resmi Gazete. *Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ*, (Tebliğ No: 2006/3), Erişim: 25.01.2007, <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/12/20061208-20.htm>.

Resmi Gazete. Erişim: 02.02.2007, <http://rega.basbakanlik.gov.tr/#>.

Sarı, Fatih. *Bilişim Şirketlerinin Borsa Çıkartması*, BThaber. Erişim: 07.02.2007, [http://www.bthaber.com/haber.phtml?yazi\\_id=495000156](http://www.bthaber.com/haber.phtml?yazi_id=495000156).

Sarısu, Ekrem. (2002). *Limited Şirket ve Kuruluşu*. Erişim: 10.05.2007, [http://www.turmobil.org.tr/turmobil/basin/18-09-2002\(1\).htm](http://www.turmobil.org.tr/turmobil/basin/18-09-2002(1).htm).

Sarrafoğlu, Fahri. (2006). *KOBİ'lere Destek Veren Kuruluşlar*, Erişim: 23.09.2006, <http://www.yenisafak.com.tr/ekonomi/?t=05.09.2006&q=1&c=3&i=4129&KOB%C4%B0lere/destek/veren/kurulu%C5%9Flar>.

T. C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı. *İhracatçı Birlikleri*, Erişim: 03.02.2007, <http://www.dtm.gov.tr/ihr/birlik/birlik.htm>.

TESKOMB. Erişim: 02.02.2007, <http://www.teskomb.org.tr/>.

TKB. Erişim: 03.02.2007, <http://www.tkb.com.tr/>,

TOBB. *Duyurular*, Erişim: 04.02.2007,  
<http://www.tobb.org.tr/duyurular2.php?hid=569>.

TOBB. *TOBB'nin Yapısı*, Erişim: 02.01.2007,  
<http://www.tobb.org.tr/tobbhakkinda/yapisi.php>.

TOSYÖV. *KOBİ'lerin Desteklenmesi*, Erişim: 03.02.2007,  
<http://www.tosyov.org.tr/link5-3.php>.

TOSYÖV İstanbul Destekleme Derneği. Erişim: 03.02.2007,  
<http://www.tosyovistanbul.org/default.aspx?pid=18811>.

TSKB. Erişim: 05.03.2007, <http://www.tskb.com.tr/Hakkimizda.aspx>,  
<http://www.tskb.com.tr/Kredilendirme.aspx>.

*TTGV'nin Kuruluşu*, Erişim: 22.10.2006,  
<http://www.bilmuh.gyte.edu.tr/sanayi/download/ttgv-tanitim-arge.doc>.

Turantaş, Fulya. *KOBİ'ler*, Erişim: 23.09.2006,  
[http://www.fulyaturantas.com/sanayi\\_2.htm](http://www.fulyaturantas.com/sanayi_2.htm).

TÜBİTAK. Erişim: 01.02.2007, <http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/%20teydep>.

TÜBİTAK. Erişim: 01.02.2007,  
<http://www.tubitak.gov.tr/hakkimizda/index.htm>.

Türk Eximbank (2006). *İhracatın Finansmanı ve "Türk Eximbank"*, Erişim:  
14.11.2006, <http://www.traderoots.org/turkeytrip%5CMurat%20enol%20Sunu-Turkish%20ExIm%20Bank%20pwr%20pt.ppt>.

Türk Standartları Enstitüsü. *Kuruluş ve Görevler*, Erişim: 03.04.2007, <http://www.tse.org.tr/Turkish/tse/kurulus.asp>.

Ulagay, Osman. *1997 Eylem Plânı'nda Eylem Var*, Erişim: 03.02.2007, <http://www.milliyet.com.tr/1996/12/13/yazar/ulagay.html>.

Yalçın, İbrahim. *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Sektörel Dış Ticaret Şirketleri Olarak Örgütlenmeleri*, Erişim: 08.12.2006, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/ocak98/kucuk.htm>.

*Yatırım Teşviki Kararı*, Erişim: 25.01.2007, <http://www.gebzeto.org.tr/tr/anos.asp?anosislem=anosoku&id=1559>.

Yılmaz, Beytullah. *KOBİ'lerin Finansman Sorunlarına Bir Çözüm Önerisi: Risk Sermayesi Finansman Modeli*, Erişim: 28.10.2006, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/Ekimdergi2004/Beytullah.htm>.

Yılmaz, Figen. (2003). *Türkiye'de Küçük ve Orta Boy İşletmeler*, Erişim: 10.08.2006, [http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr\\_kobiler2004.pdf](http://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf).

Yonar, Özlem. *Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler*, Erişim: 10.02.2007, <http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=91&lm=58649JLFD0932&ln=TR>.

Zengingönül, Oğul. Erişim: 02.01.2007, <http://www.deu.edu.tr/dosyalar/birimler/10374/TANITIM%20SUNU.ppt>.

Erişim: 02.02.2007, <http://www.tobb.org.tr/haber2.php?haberid=1171&sy=1>.

Erişim: 02.02.2007, <http://www.foreigntrade.gov.tr/Rehberler/turkihr/birlik.htm>.



Erişim: 02.02.2007, <http://www.itkib.org.tr/>.

Erişim: 02.02.2007,  
<http://www.ostimgazetesi.com/news.asp?intNewsID=500&intGroup=6>.

Erişim: 04.02.2007, <http://www.netron.com.tr/content.asp?menu=8&haber=1>.

Erişim: 05.04.2007,  
<http://www.ekodialog.com/Konular/igeme.html%20ihracati%20gelistirme%20etud%20merkezi>.

Erişim: 05.02.2007,  
[http://www.samsuntso.org.tr/Bilgi\\_Bankasi/Kobi\\_Kredileri.pdf](http://www.samsuntso.org.tr/Bilgi_Bankasi/Kobi_Kredileri.pdf).

Erişim: 11.02.2007, [http://www.denizliso.tobb.org.tr/bilgi/ab/ikv\\_kba.html](http://www.denizliso.tobb.org.tr/bilgi/ab/ikv_kba.html).

Erişim: 11.02.2007,  
<http://www.uludag.edu.tr/Arastirma/eureka.php%20uludag%20universitesi%20EUR EKA>.

Erişim: 20.03.2007, [http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/files/files-web/File/509%20Turk%20Eximbank%20Faaliyetleri%20\(21.09.2005\).doc](http://ihracat.dtm.gov.tr/dtm/files/files-web/File/509%20Turk%20Eximbank%20Faaliyetleri%20(21.09.2005).doc).

## **EK. A. Üst Yazı ve Anket Formu**

### **Üst Yazı**

#### **Sayın İşletme Sahibinin Dikkatine!**

Dokuz Eylül Üniversitesi SBE İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Programı yüksek lisans öğrencisiyim. “*Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik Kamusal Destekler ve Bunun Algılanmasına Yönelik Bir Araştırma*” konulu bir tez hazırlamaktayım. Söz konusu tezin amacı, bütün ekonomilerin vazgeçilmez temel bir bileşeni olan KOBİ’lere, Türkiye’de devlet tarafından ne gibi desteklerin sağlandığını ortaya koymak; KOBİ’lere devlet tarafından sağlanan desteklerin hedef kitlesi, başka bir ifadeyle KOBİ’ler tarafından nasıl algılandığını saptamak; dolayısıyla yapılacak durum analiziyle söz konusu desteklerin daha kullanılabilir/etkin/verimli hale gelebilmesi için öneriler sunarak, ekonomilerin gerçek dinamosu olan KOBİ’lerin performansını arttırmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için, sizin işletmenizin özelliklerini taşıyan (çalışan sayısı 0–250, imalat işletmesi) kuruluşlarla anket çalışması yapılması gerekmektedir. İlişikte bu anket formu sunulmaktadır. Ankete vereceğiniz cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve tezin içinde herhangi bir isim belirtilmeden genel olarak değerlendirilecektir.

Sizden ricam, anketin yanıtlanması konusuna önem vererek, bilimsel bir çalışmanın hazırlanmasına yardımcı olmanızdır. Sonuçlar uygulama alanına katkıda bulunacak ve işletmelerin performanslarının artmasına olanak sağlayacaktır.

**Tez Danışmanı:** Prof. Dr. Necati Taşkıran

**Yüksek Lisans Öğrencisi:** Sevinç Vıdır

## Anket Formu

### ANKET

1) İşletmenizin hukuki statüsü nedir?

- A) Limited Şirket
- B) Anonim Şirket
- C) Diğer

2) İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektör hangisidir?

- A) Gıda ve Tarım
- B) Tekstil
- C) Gıda, Tarım ve Tekstil
- D) Diğer.....

3) İşletmeniz ne zaman kuruldu?

- A) 1980 ve öncesi
- B) 1981–1989
- C) 1990–1999
- D) 2000 ve sonrası

4) İşletmenizde kaç kişi çalışmaktadır?

- A) 1–9 kişi
- B) 10–49 kişi
- C) 50–249 kişi

5) Eğitim düzeyiniz nedir?

- A) İlkokul-Ortaokul
- B) Lise-Meslek Lisesi
- C) Yüksekokul-Fakülte
- D) Yüksek Lisans-Doktora

6) Türkiye’de KOBİ’lere (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler) sağlanan devlet destekleri konusunda bilginiz var mı?

- A) Evet, bilgim var.
- B) Çok az bilgim var.
- C) Hayır, bilgim yok.

7) Türkiye’de KOBİ’lere sağlanan devlet desteklerinden ilk nasıl bilginiz oldu?

- A) Televizyon, radyo gibi yayın araçları sayesinde
- B) Gazete, dergi gibi yazılı kitle iletişim araçları sayesinde
- C) İnternet sayesinde
- D) Arkadaşlarım sayesinde
- E) Ticaret Odası ve KOSGEB sayesinde
- F) Hiçbir şekilde bilgim yok.

8) Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı’nı (KOSGEB) daha önce hiç duydunuz mu?

- A) Evet, duydum.
- B) Hayır, duymadım.

9) KOSGEB desteklerinin hangisinden faydalandınız?

- A) Danışmanlık, Eğitim, Fuarlara Katılım ve Ar-Ge Desteği
- B) Diğer
- C) Faydalanmadım.

**10) Finansman sorunlarınızı nasıl çözmektesiniz?**

- A) Kendi imkânlarımla veya yakın çevremden borç alarak
- B) KOBİ teşviklerinden veya diğer kredilerden faydalanarak
- C) Hepsi

**11) İşletmenizin karşılaştığı sorunlarda herhangi bir devlet desteğinin yardımcı olduğunu söyleyebilir misiniz?**

- A) Evet, söyleyebilirim.
- B) Hayır, söyleyemem.

**12) Devletin KOBİ'lere sağladığı desteklerden hangisini yetersiz buluyorsunuz?**

- A) Finansal Yönden, Vergiler ve Teşvikler Açısından, Gümrük ve Standartlar Yönünden
- B) Lisans Konusunda
- C) Diğer ( Danışmanlık, Eğitim Gibi)
- D) Hepsi Yetersiz
- E) Yetersiz Bulmuyorum, Bence Yeterlidir.
- F) Hiçbir fikrim yok.

**13) İnternette KOBİ'lere destekler konusunda araştırma yapıyor musunuz?**

- A) Evet, yapıyorum.
- B) Hayır, yapmıyorum.

**14) İşletme mevzuatı ile ilgili gelişmeleri takip edebiliyor musunuz?**

- A) Evet, takip ediyorum.
- B) Hayır, takip edemiyorum.

**15) Avrupa Birliği'nde (AB) KOBİ'lere sağlanan devlet destekleri konusunda bilginiz var mı?**

- A) Evet
- B) Hayır

**16) Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne (GB) girmesinden sonra KOBİ'lere sağlanan desteklerde size göre bir iyileşme oldu mu?**

- A) Fikrim yok.
- B) Hiç iyileşme olmadı.
- C) Çok az iyileşme oldu.
- D) Az iyileşme oldu.
- E) Fazla iyileşme oldu.
- F) Çok fazla iyileşme oldu.

**17) Size göre Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan devlet yardımlarının, AB'deki KOBİ'lerle rekabet edebilirlik üzerindeki etkisi ne kadardır?**

- A) Fikrim yok.
- B) Çok az
- C) Az
- D) Fazla
- E) Çok fazla

**18) AB'ye uyum sürecinde, rekabet gücünüzün artması için devletten en çok hangi konuda destek isterdiniz?**

- A) Yeni teknolojilerin transferinde kolaylık yönünden
- B) Finansal yönden
- C) Lisans konusunda
- D) Vergi ve teşvikler yönünden
- E) Gümrük ve standartlar yönünden
- F) Diğer.....
- G) Hepsi
- Ğ) Hiçbir fikrim yok.

**19) Sizce devletin KOBİ'lere sağladığı desteklerden faydalanamamanın nedeni nedir?**

- A) Devletin KOBİ'lere sunduğu destekler yetersizdir.
- B) Destekler konusunda bilgilendirme ve tanıtım azdır.
- C) KOBİ'ler araştırma yapmamaktadır.
- D) Hepsi
- E) Diğer.....
- F) Hiçbir fikrim yok.

**20) Devletin sağladığı desteklerden faydalandığınız zaman, işletmenizin performansının artacağına inanıyor musunuz?**

- A) Evet, inanıyorum.
- B) Hayır, inanmıyorum.
- C) Belirsiz ( Bilmiyorum, belli olmaz)

KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ...

## EK. B.

### **Yönetmelik: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik**

#### **Karar Sayısı: 2005/9617**

Ekli “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”in yürürlüğe konulması; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın 28/7/2005 tarihli ve 5674 sayılı yazısı üzerine, 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun ek 1. maddesine göre, Bakanlar Kurulu’na 19/10/2005 tarihinde kararlaştırılmıştır.

**Ahmet Necdet SEZER**  
CUMHURBAŞKANI

Recep Tayyip ERDOĞAN  
Başbakan

A. GÜL Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd. Bakanı	A. ŞENER Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	M. A. ŞAHİN Devlet Bak. ve Başb. Yrd.	B. ATALAY Devlet
A. BABACAN Devlet Bakanı	M. AYDIN Devlet Bakanı	N. ÇUBUKÇU Devlet Bakanı	K. TÜZMEN Devlet Bakanı
C. ÇİÇEK Adalet Bakanı	M. V.GÖNÜL Milli Savunma Bakanı	M. V. GÖNÜL İçişleri Bakanı V.	K. UNAKITAN Maliye Bakanı
H. ÇELİK Milli Eğitim Bakanı	F. N.ÖZAK Bayındırlık ve İskan Bakanı	R.AKDAĞ Sağlık Bakanı	K. UNAKITAN Ulaştırma Bakanı V.
M. M. EKER Tarım ve Köyşleri Bakanı	C. ÇİÇEK Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı V.	A. COŞKUN Sanayi ve Ticaret Bakanı	
O. PEPE Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı V.	N. ÇUBUKÇU Kültür ve Turizm Bakanı V.	O. PEPE Çevre ve Orman Bakanı	

### **KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN TANIMI, NİTELİKLERİ VE SINIFLANDIRILMASI HAKKINDA YÖNETMELİK**

#### **Amaç**

Madde 1 - Bu Yönetmelik’in amacı; küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımına, niteliklerine ve sınıflandırılmasına ilişkin esasların belirlenmesi ve bu tanım ve esasların tüm kurum ve kuruluşların uygulamalarında esas alınmasını sağlamaktır.

### ***Kapsam***

Madde 2 - Bu Yönetmelik; küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ile bu işletmelerin tanımlarına, niteliklerine ve sınıflandırılmasına ilişkin uygulama usul ve esaslarının belirlenmesini kapsar.

Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasında bu Yönetmelik hükümleri esas alınır. Ancak; KOBİ'lere yönelik destek sağlayan kuruluşlar, bu Yönetmelik'te belirtilen sınırları aşmamak kaydıyla, kendi sektör ve büyüklük önceliklerini belirleyebilirler. Devlet yardımları dışındaki uygulamalar için sadece çalışan sayıları dikkate alınabilir.

### ***Dayanak***

Madde 3 - Bu Yönetmelik; 8/1/1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun ek 1. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

### ***Tanımlar***

Madde 4 - Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

**İşletme**: Yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, bir ekonomik faaliyette bulunan birimleri,

**Küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ)**: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu yirmibeş milyon Yeni Türk Lirası'nı aşmayan ve bu Yönetmelik'te mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimleri,

**Mali bilânço**: Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tabloyu,

**Net satış hâsılatı**: Bir işletmenin brüt satışlarından satış iskontoları ve iadeleri ile diğer indirimlerin düşülmesi sonucu bulunan tutarı,

**Yıllık iş birimi (YİB)**: Bir yıl boyunca tam zamanlı olarak işletmede veya işletme adına çalışan bir kişiyi,

**Yakın piyasa**: İlgili piyasanın akış zincirinin başlangıç veya bitiminde yer alan ürün veya hizmet piyasasını, ifade eder.

### ***Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sınıflandırılması***

Madde 5 - KOBİ'ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

**Mikro işletme**: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu bir milyon Yeni Türk Lirası'nı aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler,

**Küçük işletme**: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu beş milyon Yeni Türk Lirası'nı aşmayan işletmeler,

**Orta büyüklükteki işletme**: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu yirmibeş milyon Yeni Türk Lirası'nı aşmayan işletmeler.

### ***Sınıf değiştirme ve vasfın kaybı***

Madde 6 - Hesaplarının kapanış tarihinde, işletme sınıfları ve KOBİ vasfı belirlenirken dikkate alınan kriterlerden herhangi birini, birbirini takip eden iki hesap döneminde de kaybeden veya aşan işletmeler sınıf değiştirir veya KOBİ vasfını kaybeder.

### ***İşletme türleri***

Madde 7 - KOBİ'ler, çalışan sayıları veya mali bilgilerinin tespitine yönelik olarak; diğer işletmeler ile olan sermaye veya oy hakkı ilişkilerine göre bağımsız işletmeler, ortak işletmeler ve bağlı işletmeler olmak üzere üçe ayrılır.

### ***Bağımsız işletme***

Madde 8 - Gerçek veya tüzel kişilerin sahip olduğu ve bu Yönetmelik'e göre ortak veya bağlı işletme sayılmayan bir işletme;

Başka bir işletmenin % 25 veya daha fazlasına sahip değilse,

Herhangi bir tüzel kişi veya kamu kurum ve kuruluşu veya birkaç bağlı işletme tek başına veya müştereken bu işletmenin % 25 veya daha fazla hissesine sahip değilse, Konsolide edilmiş hesaplar düzenlemiyorsa ve konsolide hesaplar düzenleyen başka bir işletmenin hesaplarında yer almıyorsa ve bu nedenle bağlı bir işletme değilse, bağımsız işletme kabul edilir.

### ***Ortak işletme***

Madde 9 - Bir işletmenin tek başına veya bağlı işletmeleriyle birlikte hâkim etki yaratmayacak şekilde, başka bir işletmenin oy hakları veya sermayesinin % 25'inden fazlasına ve % 50'sinden azına sahip olması yahut kendisinin oy hakları veya sermayesinin % 25'inden fazlasına ve % 50'sinden azına başka bir işletmenin hâkim etki yaratmayacak şekilde sahip olması durumunda bunlar ortak işletme sayılır. Sermaye ve oy hakları payından yüksek olan esas alınır.

Birinci fıkrada belirtilen % 25 oranı;

Kamu yatırım şirketleri, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ve bir işletmedeki toplam yatırımları iki milyon YTL'yi aşmamak şartıyla kendi fonlarını borsaya kota edilmemiş işletmelere yatıran ve düzenli olarak risk sermayesi yatırımlarında bulunan gerçek kişiler veya kişi grupları,

Üniversiteler, üniversitelerin kurduğu vakıflar ve kâr amacı gütmeyen araştırma merkezleri,

Bölgesel kalkınma fonları da dâhil kurumsal yatırımcılar,

Yıllık bütçesi onsekiz milyon YTL'den az olan veya nüfusu beşbinden az olan yerlerdeki; belde belediyeleri dahil belediyeler ve köy tüzel kişilikleri, tarafından aşılsa bile bu işletme bağlı işletme ilişkilerine sahip olmaması şartıyla bağımsız işletme sayılır.

### ***Bağlı işletme***

Madde 10 - Bir işletme;

Başka bir işletmenin sermaye veya oy haklarının çoğunluğuna sahip olma,

Başka bir işletmenin yönetim, yürütme veya denetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu atama veya azletme yetkisine sahip olma,

Başka bir işletmenin hissedarı veya ortağı olup, bu işletmenin diğer hissedarları veya ortaklarıyla yaptığı anlaşma ile bunların oy haklarının çoğunluğunu tek başına kontrol etme hakkına sahip olma,

şartlarından en az birini taşıması halinde bağlı işletme sayılır.

9. maddenin ikinci fıkrasında sayılan yatırımcıların; hissedarlık hakları saklı kalmak kaydıyla, söz konusu şirketlerin yönetiminde doğrudan veya dolaylı olarak yer almaması halinde, hiçbir hâkim etkinin olmadığı kabul edilir ve bu işletmeler bağımsız işletme sayılır. Ancak söz konusu yatırımcıların bir veya birden fazla işletme ile bağlı işletme ilişkilerinden herhangi birine sahip olması durumunda bunlar bağlı işletme sayılır.



Müşterek hareket eden gerçek kişi veya gerçek kişi grupları yoluyla bağlı işletme ilişkilerinden bir veya birkaçına sahip olan işletmeler, faaliyetlerinin bir kısmını veya tamamını aynı piyasa veya yakın piyasalarda gerçekleştiriyorlarsa bağlı işletme sayılırlar.

#### ***Kamu kontrolündeki işletmeler***

Madde 11 - Bir işletmenin, sermayesinin veya oy haklarının % 25'inden fazlasının doğrudan veya dolaylı olarak, müştereken veya tek başına, 9. maddenin ikinci fıkrasında sayılan yatırımcılar dışında bir veya birden fazla kamu kurum veya kuruluşunun kontrolünde olması halinde bu işletme KOBİ sayılmaz.

#### ***İşletme türünün beyanı***

Madde 12 - Herhangi bir destek programına başvuran işletmeler, bağımsız işletme, ortak işletme ve bağlı işletme olarak 5. maddede belirtilen eşik değerlerle ilgili verileri içeren statü beyanında bulunabilirler.

Sermayenin kime ait olduğunun tam olarak belirlenemeyecek şekilde dağılmış olduğu ve bu işletmede, bir işletme veya birbirine bağlı işletmeler tarafından müştereken % 25 veya daha fazla sermaye hissesine sahip olunmadığının beyan edilebildiği durumlarda, işletme statü beyanında bulunabilir.

Bu beyanlar, kanunların izin verdiği kontrol ve incelemeler saklı kalmak kaydıyla ilgili kuruma yapılır.

#### ***Çalışan sayısı, finansman tutarı ve referans dönemi için kullanılan veriler***

Madde 13 – 5.maddeye göre işletmelerin mali durumları ve çalışan sayılarının belirlenmesinde yıllık olarak hesaplanan en son veriler esas alınır.

Yeni kurulan ve ilk yıl hesapları henüz onaylanmamış işletmelerde sadece çalışan sayısı dikkate alınır.

#### ***Çalışan sayısı ve yıllık iş birimleri***

Madde 14 - Bir işletmede çalışanların toplam sayısı, o işletmedeki yıllık iş birimlerinin toplam sayısına göre belirlenir. Hangi süre ile olursa olsun, yılın veya günün belirli bölümlerinde veya mevsimlik işlerde çalışan kişiler yıllık iş biriminin kesirlerini oluştururlar. Doğum izni ve birinci dereceden yakınların ölümü veya hastalık sebebiyle kullanılan izinler hesaba katılmaz.

Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

İlgili işletmede çalışan işçi, işveren vekilleri ve işverenler ile işletme sahipleri, İşletmede düzenli olarak bir iş gören ve bunun karşılığında bir ücret alan ortaklar, çalışan olarak dikkate alınırlar.

Çıraklık ve mesleki eğitim sözleşmesi kapsamında işletmede mesleki eğitim gören çıraklar ve staj yapan öğrenciler çalışan sayısına dâhil edilmez.

#### ***İşletme verilerinin bulunması***

Madde 15 - Bağımsız işletmelerin çalışan sayılarını da kapsayan verileri, sadece o işletmenin hesaplarına göre belirlenir.

Bağlı veya ortak işletme ilişkisine sahip bir işletmenin başvurusunda kullanacağı veriler; işletmenin hesapları ve varsa işletmenin konsolide hesapları veya işletmenin konsolidasyon yoluyla dahil olduğu başka konsolide hesaplar ile belirtilen diğer verilere göre belirlenir.

İkinci fıkrada belirtilen verilere, varsa ilgili işletmenin ürettiği ürün veya hizmet piyasasının akış zincirinin başında veya sonunda yer alan herhangi bir ortak işletmesinin verisi eklenir. Eklenecek oran oy hakkı veya sermayedeki hisselerin (hangisi büyükse) oranıdır. İki veya daha çok şirketin karşılıklı katılma durumlarında her birinin yapacağı başvuruda büyük olan katılma oranı uygulanır.

Bağlı veya ortak işletme ilişkisine sahip bir işletme ile doğrudan veya dolaylı olarak bağlı olan herhangi bir başka işletmenin verilerinin tamamı, bu verilerin daha önce konsolidasyon yoluyla hesaplara dahil edilmediği durumlarda ikinci ve üçüncü fıkrada atıf yapılan veriye eklenir.

Bu madde kapsamında hesaplamalar yapılırken, başvuran işletmelerin bağlı veya ortak işletmelerinin başka işletmelerle sahip olduğu bağlılık veya ortaklık ilişkileri de göz önüne alınır.

Başvuran işletmenin ortak işletmelerine bağlı olan işletmelerin verileri, konsolidasyon yoluyla daha önceden dahil edilmemişse, ortak işletmenin verilerine % 100 olarak eklenir. Başvuran işletmenin ortak işletmelerine ortak olan işletmelerin verileri, eğer bu işletmeler başvuran işletmenin piyasa akış zincirinin hemen önünde veya arkasında yer alıyorsa ve konsolidasyon yoluyla daha önceden dahil edilmemişse ortak işletmenin verilerine büyük olan ortaklık yüzdesi ile eklenir.

Başvuran işletmenin bağlı işletmelerine ortak olan işletmelerin verileri, eğer bu işletmeler başvuran işletmenin piyasa akış zincirinin hemen önünde veya arkasında yer alıyorsa ve konsolidasyon yoluyla daha önceden dahil edilmemişse bağlı işletmenin verilerine büyük olan ortaklık yüzdesi ile eklenir. Başvuran işletmenin bağlı işletmelerine bağlı olan işletmelerin verileri, eğer konsolidasyon yoluyla daha önceden dahil edilmemişse bağlı işletmelerin verilerine % 100 olarak eklenir.

Bir işletmenin konsolide hesaplarında çalışanlara ilişkin verilerin bulunmadığı durumlarda çalışan sayıları; ortak işletmelerin çalışan sayıları ortaklık oranında, bağlı işletmelerin çalışan sayıları % 100 olarak eklenerek hesaplanır.

#### ***İstatistik çalışmaları***

Madde 16 - Devlet İstatistik Enstitüsü, işletmelerde yıllık çalışan sayılarının belirlenmesinde aşağıda belirtilen gruplandırma ve sayıları esas alır.

Yıllık çalışan sayısı 0'dan büyük -1 kişi,

Yıllık çalışan sayısı 2-9 kişi,

Yıllık çalışan sayısı 10-19 kişi,

Yıllık çalışan sayısı 20-49 kişi,

Yıllık çalışan sayısı 50-249 kişi,

Yıllık çalışan sayısı 249'dan fazla.

#### ***Beyan***

Madde 17 - Bu Yönetmelik ekinde yer alan formlar ilgili işletme tarafından beyan esasına göre doldurulur. Bu Yönetmelik kapsamında yapılacak işlemlerde esas alınan belge ve formların içerdiği her türlü bilgiden başvuran işletme sorumludur. Yanlış ve yanıltıcı bilgilere ve belgelere dayanılarak yapılan işlemlerle elde edilen menfaatler kazanılmış hak sayılmaz.

#### ***Yetki***

Madde 18 - Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, bu Yönetmelik'in uygulanmasına ilişkin esasları belirlemeye ve tebliğ çıkarmaya yetkilidir.

#### ***Yürürlük***

Madde 19 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

#### ***Yürütme***

Madde 20 - Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

#### **KAYNAK:**

**Erişim: 11.05.2007,**

**[http://www.tobb.org.tr/organizasyon/sanayi/kobi/kobi\\_tanimi\\_yonetmelik.doc](http://www.tobb.org.tr/organizasyon/sanayi/kobi/kobi_tanimi_yonetmelik.doc)**